

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID

De politionele camerabewaking in de uitgaansbuurten van drie Belgische kustgemeenten doorgelicht

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de criminologische wetenschappen
door (01206311) Van Moeffaert Jeffry

Academiejaar 2013-2014

Promotor :
Prof. Dr. Brice De Ruyver

Commissarissen :
Wim Hardyns
Vincent Eechaut

Verklaring inzake toegankelijkheid van de masterproef criminologische wetenschappen

Ondergetekende,

Van Moeffaert Jeffry

geeft hierbij aan derden,

zijnde andere personen dan de promotor (en eventuele co-promotor), de commissarissen of leden van de examencommissie van de master in de criminologische wetenschappen,

[de toelating] [~~geen toelating~~] (*schrappen wat niet past*)

om deze masterproef in te zien, deze geheel of gedeeltelijk te kopiëren of er, indien beschikbaar, een elektronische kopie van te bekomen, waarbij deze derden er uiteraard slechts zullen kunnen naar verwijzen of uit citeren mits zij correct en volledig de bron vermelden.

Deze verklaring wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren waarin de masterproef moet worden ingediend, en dient in elk van die exemplaren ingebonden onmiddellijk na het titelblad.

Datum: 12 augustus 2014

Handtekening:

WOORD VOORAF

Het sluitstuk van de masteropleiding criminologische wetenschappen vormt de befaamde, maar toch enigszins beruchte, masterproef. Wat begon met een aantal abstracte ideeën is uitgegroeid tot een persoonlijk onderbouwd werk. Dit was niet mogelijk geweest zonder de hulp van een aantal personen. Graag wil ik hen via deze weg bedanken.

Vooreerst wens ik een dankwoord te richten aan de drie politiezones die mij met open armen hebben ontvangen. Zonder de toestemming en de medewerking van de korpschefs was dit thesisonderzoek niet mogelijk geweest. De heren Philip Caestecker (PZ Oostende), Etienne Stockx (PZ Damme/Knokke-Heist) en Hans Quaghebeur (PZ Blankenberge/Zuienkerke) verdienen dan ook mijn appreciatie. De bereidwillige deelname en professionele visie van de andere politiebeambten waren voor deze masterproef eveneens van een onschatbare waarde.

Vervolgens richt ik graag een woord van dank aan enkele prominenten van de Universiteit Gent. In de eerste plaats wens ik mijn promotor, Prof. Dr. Brice De Ruyver, te bedanken voor de ondersteuning en waardevolle insteken die ik heb gekregen gedurende de uitbouw en afwerking van dit werkstuk. Ook is een dankbetuiging op zijn plaats voor Dr. Wim Hardyns die mij werkbare feedback en kritische inzichten heeft aangeleverd.

Tot slot graag een bedanking voor mijn ouders in het bijzonder. Hun onvoorwaardelijke steun heeft mij gebracht tot waar ik vandaag in het leven sta. Ook de scherpzinnige visie van mijn kotgenoten was belangrijk bij de totstandkoming van dit werk en is daarom ook zeker het vermelden waard.

INHOUDSOPGAVE

VERKLARING INZAKE TOEGANKELIJKHEID MASTERPROEF.....	II
WOORD VOORAF.....	III
INHOUDSOPGAVE	IV
INLEIDING	1
HOOFDSTUK 1: LITERATUUR	4
I. Inleiding.....	4
II. Het politieel cameratoezicht	5
1. Cameratoezicht: omschrijving en afbakening.....	5
2. Wetgeving.....	6
3. Beleidsmatig.....	8
4. Operationeel.....	16
III. Het uitgaansleven.....	21
1. Omschrijving en kenmerken	21
2. Daders	22
3. Probleemcategorieën.....	25
IV. Besluit	27
HOOFDSTUK 2: METHODOLOGIE.....	29
I. Inleiding.....	29
II. Onderzoeksopzet.....	30
1. Onderzoeksstrategie- en techniek	30
2. Onderzoekspopulatie- en materiaal.....	30
3. Selectie en contactname van onderzoekseenheden	32
4. Het interview: voorbereiding, uitvoering en verwerking.....	33
5. Validiteit en betrouwbaarheid van het meetinstrument	35
6. Ethische aspecten	36
7. Methodologische beperkingen	38

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSRESULTATEN.....	39
I. Inleiding.....	39
II. PZ Damme/Knokke-Heist.....	39
1. Profielschets.....	39
2. Politieeel cameratoezicht.....	43
III. PZ Blankenberge/Zuienkerke.....	54
1. Profielschets.....	54
2. Politieeel cameratoezicht.....	56
IV. PZ Oostende.....	63
1. Profielschets.....	63
2. Politieeel cameratoezicht.....	66
V. Vergelijkende analyse.....	77
HOOFDSTUK 4: ALGEMEEN BESLUIT & KRITISCHE REFLECTIE	88
BIBLIOGRAFIE	97
BIJLAGEN.....	I
Bijlage 1: topiclijsten.....	I
A. Bestuurlijke overheid.....	I
B. Politie.....	II
C. Sleutelfiguren uitgaansleven.....	IV
Bijlage 2: situering uitgaanszone + locatie camera's.....	V
A. Knokke-Heist.....	V
B. Blankenberge.....	VII
C. Oostende.....	VIII

INLEIDING

Een florerend nachtleven levert een stad of gemeente veel voordelen op. Het biedt een meerwaarde voor de plaatselijke economie en draagt bij aan het gewenste imago. Hoewel de consumptiegerichte ‘night-time economy’ waardevol kan zijn, kan dit een stad of gemeente ook de nodige schade toebrengen. Excessief drankgebruik, rondhangende (criminele) groepen, geweldsincidenten, overlast en vandalisme zijn slechts een fractie van de problemen die de sociale orde in uitgaansbuurten verstoren. De politie is dan ook een onmisbare actor om de uitgaansproblematiek in te dijken. In de samenleving vervult deze instantie een essentiële rol bij de handhaving van de openbare orde. Deze consolidatie heeft het bewaren van de openbare rust, veiligheid en gezondheid tot doel en is integraal te situeren in het politioneel optreden binnen de uitgaanscontext. Het terugdringen en aanpakken van uitgaansproblemen krijgt binnen politionele kringen dan ook vaak een bijzondere aandacht. Uit het arsenaal aan hulpmiddelen dat de politie ter beschikking heeft, wordt – in het kader van deze masterproef – het politioneel cameratoezicht uitgelicht. Camerabewaking in de openbare ruimte heeft een preventieve, proactieve/reactieve en repressieve functie en staat politiediensten bij in het vervullen van hun opdracht. De videobeelden die politiediensten maken, zijn bruikbare instrumenten voor de diverse echelons van de strafrechtsbedeling. De opnames bewijzen hun meerwaarde in de opsporing, vervolging en straftoemeting. Een functioneel beleid en een doeltreffende werking van het opgezette cameratoezicht in de uitgaansgebieden dringen zich op.

Voorgaande vaststellingen vormen de aanleiding tot een empirisch (evaluatie)onderzoek. Deze masterproef vormt *een kritische doorlichting van de politionele camerabewaking in de uitgaansbuurten van drie Belgische kustgemeenten*. De badplaatsen die onder de loep worden genomen zijn Oostende, Blankenberge en Knokke-Heist. Het lokale beleid betreffende de uitgaansproblemen (in abstracto), evenals het doeltreffend gebruik van cameratoezicht (in concreto) zullen het onderwerp uitmaken van het onderzoek. De beleidsmatige en operationele praktijk van het ganse cameragebeuren zal getoetst en vergeleken worden met de wenselijke theoretische toepassing.

Deze kritische analyse zal met behulp van kwalitatief onderzoek uitgevoerd worden bij de bestuurlijke overheden, politieke actoren en sleutelfiguren in het uitgaansleven. Volgende deelvragen worden in de loop van deze masterproef beantwoord:

1. Hoe ziet het uitgaansleven eruit in de drie Belgische kustgemeenten?
  - i. Wat zijn de hot spots?
  - ii. Wat zijn de hot crimes?

2. Hoe is het politieel cameratoezicht uitgebouwd in de uitgaansgebieden om (potentieel) strafbare gedragingen tegen te gaan?
  - i. Hoe is het cameratoezicht beleidsmatig ingebed en strategisch uitgebouwd?
  - ii. Hoe is het cameratoezicht technisch en praktisch uitgebouwd?
3. Wat zijn de bevindingen omtrent de preventieve, proactieve/reactieve en repressieve inzet van cameratoezicht om de aangegeven problemen in de uitgaansbuurten aan te pakken?
  - i. Wat zijn de bevindingen omtrent de preventieve inzet?
  - ii. Wat zijn de bevindingen omtrent de proactieve/reactieve inzet?
  - iii. Wat zijn de bevindingen omtrent de repressieve inzet?

De doelstelling van dit werk bestaat uit het aanreiken van een kritische analyse aan politieke beleidsmakers en leidinggevendenden ter bevordering van een veilig(er) uitgaansmilieu. Dit werkstuk beoogt betrokkenen inzicht te geven in eventuele knelpunten en ‘good practices’ inzake de werking van het cameratoezicht in een aantal politiezones. Het genereren en inventariseren van kennis zal leiden tot het oplossen van een handelingsprobleem. Indien er in de praktijk sprake is van een doeltreffende aanpak, dan zullen voorstellen worden aangereikt om deze handelingswijzen te handhaven. Dit werk vindt zijn uiteindelijke doel in de implementatie of monitoring van de – in deze masterproef aangereikte – voorstellen.

De scriptie bestaat uit vier grote delen:

Hoofdstuk 1: literatuur. Dit onderdeel bestaat uit twee afdelingen. Ten eerste analyseert de masterproef het politieel cameratoezicht grondig. Dit basisonderwerp wordt zorgvuldig omschreven en afgebakend. Verder behandelt dit stuk de relevante wetgeving, met daarnaast een kenschets van de uitbouw van het politieel cameratoezicht op beleidsmatig en operationeel vlak. Ten tweede bespreekt dit eerste hoofdstuk de relevante aspecten uit het uitgaansleven. Ook hier worden de fundamentele begrippen gedefinieerd en begrenst. Vervolgens staan de kenmerken van het nachtleven opgelijst. Afsluitend worden de diverse dader- en probleemcategorieën vermeld.

Hoofdstuk 2: methodologie. Vooreerst zal dit deel de ondervragen kort recapituleren waar dit werkstuk een antwoord op formuleert. Ten tweede wordt het onderzoeksopzet belicht. De gehanteerde onderzoeksstrategie- en techniek staan vermeld, alsook de beoogde onderzoekspopulatie en het wenselijke studiemateriaal. Vervolgens rapporteert dit werk over de selectie en contactname van de onderzoekseenheden. Verder staat de concrete uitvoering van de interviews te lezen. Aanvullend worden de validiteit en betrouwbaarheid van het meetinstrument evenals de ethische aspecten van dit onderzoek vermeld. Het tweede hoofdstuk wordt afgesloten met een bespreking van de methodologische beperkingen.

Hoofdstuk 3: onderzoeksresultaten. Dit onderdeel vermeldt systematisch voor elke politiezone (PZ) een aantal topics. Vooreerst wordt van elke zone een profielschets gemaakt. Daarna belichten de onderzoeksresultaten het ingewonnen datamateriaal betreffende het zonaal cameratoezicht volgens de opsplitsing tussen beleid en praktijk. Het operationele of praktische luik is op haar beurt opgesplitst volgens het drieluik dat bestaat uit preventie, proactie/reactie en repressie. Het derde hoofdstuk eindigt met een vergelijkende analyse van de bevroegde politiezones.

Hoofdstuk 4: algemeen besluit & kritische reflectie. Het laatste deel van dit werkstuk schetst de grote lijnen van de masterproef. De onderzoeksvragen zullen, steunend op de resultaten van het vorige hoofdstuk, stuk voor stuk worden uiteengezet. Het algemeen besluit reikt een kritische beschouwing aan, aangevuld met werkbare voorstellen.

Dit werkstuk sluit af met een bibliografie en bijlagen.

HOOFDSTUK 1: LITERATUUR

I. Inleiding

Het eerste deel van het eerste hoofdstuk vangt aan met een beschrijving van het politieel cameratoezicht in de Belgische context. Het is van essentieel belang om duidelijkheid te scheppen omtrent de soorten camerabewaking die er bestaan en op welke vorm dit werkstuk zich focust. Daarna wordt de relevante wetgeving besproken die de bijhorende verplichtingen en beperkingen weergeeft in de praktijk. Vervolgens worden de beleidsmatige en operationele luiken behandeld aangaande het cameratoezicht in de politiewerking. De beleidsmatige component bespreekt enerzijds de globale uitbouw van het Belgische politiewezen. Een uitgebreide omschrijving dient de lezer hier niet te verwachten. Er wordt hoofdzakelijk ingegaan op die zaken die relevant zijn voor (het verdere verloop van) dit werkstuk. Anderzijds wordt er ingezoomd op de beleidsmatige integratie en functionele uitvoering van het cameraproject binnen de politiecontext. Het operationele deel geeft de soorten camerasystemen weer die zich op heden op de markt bevinden. Tot slot worden de doelstellingen van het cameratoezicht weergegeven.

Het tweede deel van dit hoofdstuk beoogt om het cameratoezicht in de uitgaansbuurten van enkele Belgische kustgemeenten te analyseren. Om een gefundeerde analyse door te voeren is het van cruciaal belang de uitgaansgebieden per politiezone mee onder de loep te nemen. Pas wanneer het uitgaansleven in kaart is gebracht, kan er gekeken worden naar de uitbouw en de doeltreffendheid van het aanwezige camerabestel per zone. Om een goede gang van zaken te garanderen, vat deze sectie aan met een omschrijving van de begrippen ‘uitgaansbuurt’ en ‘horeca-inrichting’ alsook worden de specifieke eigenschappen van het uitgaansleven meegegeven. Om de aanwezige uitgaansproblematiek optimaal in te schatten, wordt er een uiteenzetting voorzien over de bestaande dader- en probleemcategorieën. Een dadertypologie staat opgelijst, evenals de beïnvloedende theoretische factoren die personen stimuleren of ervan weerhouden om een misdrijf te plegen (dit onder het alziend oog van een camera). De probleemcategorieën zijn opgesplitst in volgend drieluik: overlast, vermogensdelicten en persoonsdelicten.

II. Het politieel cameratoezicht

1. Cameratoezicht: omschrijving en afbakening

Camerabewaking wordt in Engelstalige literatuur omschreven als Closed-Circuit Television (CCTV). Deze bewakingstechnologie wordt gezien als een gesloten systeem dat gebruik maakt van een aantal videocamera's die onderling verbonden zijn en die de beelden doorsturen naar een centrale controlekamer (Goold, 2004). Een typische eigenschap is dat de verzamelde beelden rechtstreeks kunnen worden bekeken. Parallel worden de opnamen geregistreerd op een opslagmedium (Gill & Spriggs, 2005). CCTV kan zowel private als publieke doeleinden hebben (Welsh & Farrington, 2009). De literatuur beschrijft drie soorten cameratoezicht. Ten eerste is er het publiek cameratoezicht dat door de overheid wordt beheerd om de openbare orde in de publieke ruimten te handhaven (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2011). Camerabewaking vindt dan ook vaak plaats in criminaliteits- en overlastgevoelige buurten. De lokale overheid is daarbij de mening toegedaan dat extra (politieel) toezicht wenselijk is om problematisch ervaren fenomenen tegen te gaan (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Zowel uitgaansgebieden, binnensteden, woonwijken als stationsgebieden kunnen door extra toezicht gewapend worden tegen misdrijven. Ten tweede is er het privaat cameratoezicht. Private personen (winkels, bedrijven, parkeergarages,...) kunnen, door gebruik te maken van camera's, de privé-eigendommen beschermen (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2011). Dit soort cameratoezicht is bedoeld om de 'blind spots' van het publiek cameranetwerk te compenseren (Graham S. , 2002). Als derde en laatste soort is er de gulden middenweg tussen beide categorieën en spreekt men van het publiek-privaat cameratoezicht. Publieke en private actoren bundelen de krachten om de veiligheid in een welbepaald gebied of op een specifieke locatie te verhogen (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, 2011). De samenwerking tussen publieke en private instellingen is in opmars, maar staat in België nog in de kinderschoenen. De integratie van bestaande publieke, semipublieke en private cameranetwerken levert efficiëntiewinsten op en kan de wildgroei van cameratoezicht een halt toeroepen (De Schepper, 2013). Ondanks deze interessante onderzoekspistes focust de thesis zich op het publiek cameratoezicht en laat het de andere twee soorten buiten beschouwing.

De wet van 21 maart 2007 betreffende de regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's voorziet volgende definitie van de bewakingscamera: *“Elk vast of mobiel observatiesysteem dat tot doel heeft misdrijven tegen personen of goederen of overlast in de zin van artikel 135 van de nieuwe gemeentewet te voorkomen, vast te stellen of op te sporen, of de openbare orde te handhaven en dat hiervoor beelden verzamelt, verwerkt of bewaart.”* In dit

werkstuk zal het (doeltreffend) gebruik van vaste camera's in de uitgaansbuurten van enkele Belgische politiezones van naderbij bekeken worden. Hierbij richt de onderzoeker zich op alle niet-mobiele camerasystemen. Dankzij een wijziging in de camerawet (21 maart 2007), werd in 2009 de mobiele bewakingscamera beschreven als deze *“die verplaatst wordt tijdens de observatie teneinde vanaf de verschillende plaatsen en posities te filmen”*, dewelke dus buiten het opzet van deze masterproef valt.

2. Wetgeving

De nationale wetgeving betreffende camerabewaking in België is in twee grote wetten gegoten. Enerzijds is er de camerawet (2007) die de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's reglementeert. Anderzijds is er de privacywet (1992) die de noodzakelijke privacyvereisten en bijhorende beperkingen weergeeft. Het is belangrijk te vermelden dat de Belgische wetgeving betreffende het cameratoezicht gezien dient te worden in het licht van de Europese bepalingen en richtlijnen. Aangezien het Belgische rechtswezen de Europese voorschriften vertaalt naar het nationale niveau wordt er in deze scriptie vooral ingegaan op dit laatste aspect. Het nationale niveau is voor dit werk het meest relevant.

De camerawet van 21 maart 2007 vormt de hoeksteen voor het cameragebruik in de Belgische context. De wetgever beoogde een duidelijk kader te ontwerpen en alle bestaande regels te integreren tot een samenhangend geheel. Ondanks deze goede intentie kan er heden ten dage vastgesteld worden dat er, naast de genoemde wet, twee wetswijzigingen, twee uitvoeringsbesluiten (met evenveel wijzigingen aan deze besluiten), een ministeriële omzendbrief en een juridische nota van de Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer in voege zijn (De Schepper, 2013). Artikel 2 van de camerawet vermeldt niet-besloten plaatsen en besloten plaatsen die al dan niet voor het publiek toegankelijk zijn. Zoals reeds vermeld, spitst deze studie zich toe op het publiek cameratoezicht. Als we dit vertalen naar de camerawet, dan ligt het zwaartepunt van het onderzoek op de niet-besloten plaats. Deze wordt in de voornoemde wet omschreven als: *“elke plaats die niet door een omsluiting is afgebakend en vrij toegankelijk is voor het publiek”*. De straten in de uitgaansbuurten die voorzien zijn van bewakingscamera's vallen onder deze beschrijving, omdat ze in regel vrij toegankelijk en niet visueel omsloten zijn. De wet bepaalt dat enkel politiediensten camerabeelden (van vaste camera's) in 'real time' op niet-besloten plaatsen kunnen bekijken. Hierbij mag de politie onmiddellijk ingrijpen bij ordeverstoringen (proactie). Tevens is de politie gemachtigd om, met behulp van camera's, bewijzen te verzamelen en daders en slachtoffers te identificeren en op te sporen (repressie). Daar waar de wet in 2007 geen sluitend antwoord gaf op de vraag of overlast met behulp van

cameratoezicht aangepakt kon worden, veranderde dit met de wetswijziging van 2009. Het volgende deel zal hier verder op ingaan. De wet maakt in artikel 5 melding van de procedure die gevolgd moet worden bij de plaatsing van een vaste camera op een niet-besloten plaats. De beslissing tot installatie en het verdere gebruik ligt in handen van de “*verantwoordelijke voor de verwerking*”. Er dient vooreerst een veiligheidsdossier opgemaakt te worden die de motivatie moet onderbouwen. De korpschef van de betrokken politiezone dient vervolgens een gemotiveerd advies uit te brengen. De gemeenteraad buigt zich over dit eerste advies en moet eveneens haar visie bekend maken in de vorm van een tweede advies. De eindbeslissing ligt bij de verantwoordelijke voor de verwerking. De Schepper (2013) pluist in zijn ‘Praktijkgids cameratoezicht’ uit welke gemeentelijke actoren of instanties verantwoordelijk kunnen zijn voor de verwerking. Hij bepaalt dat de burgemeester, de korpschef, het college van burgemeester en schepenen, de politieraad, het politiecollege en andere natuurlijke of rechtspersonen deze rol kunnen vervullen. Naast ‘wie’ de verantwoordelijke is, is het eveneens duidelijk ‘wat’ de taken zijn van deze verantwoordelijke. De verantwoordelijke voor de verwerking vervult vier functies. Hij treedt vooreerst op als dossierbeheerder en is hierbij het aanspreekpunt voor de relevante partners en controle-instanties. De verantwoordelijke neemt tevens de rol van rechtsbeschermer op, en hij dient een correct gebruik van het cameratoezicht te garanderen. Vervolgens worden de doelen van en de middelen voor de gegevensverwerking vastgelegd door de verantwoordelijke, die in deze context optreedt als strateeg. Ten laatste vervult hij de functie van administrator. Hij moet de nodige pictogrammen plaatsen en is verplicht om het cameranetwerk aan te geven bij de Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer en bij de korpschef van de lokale politie (indien nodig). De camerawet bepaalt voorts de bewaringstermijn van de beelden. Wanneer opnamen geen bruikbaar materiaal bevatten en dus geen bewijzen aanleveren, mogen de opnames niet langer dan één maand (of 30 dagen) bewaard worden. Indien de beelden wel nuttige informatie bevatten, mogen ze langer opgeslagen blijven. Artikel 4 van de camerawet vermeldt uitdrukkelijk dat de privacywet van toepassing is wanneer in de camerawet, of in andere bijzondere wetten, geen bepalingen zijn opgenomen omtrent de registratie en de verwerking van camerabeelden.

De wet ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer (of kortweg de privacywet) van 8 december 1992 bepaalt het kader dat de verwerking van persoonsgegevens en het privacyrecht vastlegt op nationaal niveau. Zoals eerder aangekaart, bestaat de nationale wetgeving niet in een maatschappelijk vacuüm en dient er rekening gehouden te worden met supranationale bepalingen. De privacywet vindt zijn grondslag in ‘het recht op eerbiediging van het privéleven’ uit het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens uit 1950 (De Schepper, 2013). De wet voorziet volgende definitie van persoonsgegevens: “*Iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of*

identificeerbare natuurlijke persoon”. Cameratoezicht legt de fysieke identiteit van individuen vast en kan dus onder deze noemer gebracht worden. De privacywet gaat uit van drie principes, zijnde subsidiariteit, finaliteit en proportionaliteit (De Schepper, 2013). De eerste regel (subsidiariteit) bepaalt dat het middel (hier: camerabewaking) het meest aangewezen instrument moet zijn om het doel te bereiken. Het tweede (finaliteit) verwijst naar het feit dat er een wettelijke basis dient te bestaan om over te kunnen gaan tot de verwerking van de persoonsgegevens. Het derde en laatste principe (proportionaliteit) stelt dat de verwerking niet meer aangewend mag worden dan essentieel noodzakelijk is. De privacywet verplicht pictogrammen te voorzien bij de toegang van plaatsen die gesurveilleerd worden. De kleur, afbeelding, afmetingen en het opschrift van de pictogrammen zijn geregeld door het Koninklijk Besluit van 10 februari 2008. Het opschrift vermeldt onder andere de gegevens van de verantwoordelijke voor de verwerking. Hierdoor kan de burger inzage krijgen in de verkregen persoonsgegevens. De Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (CBPL) is een controle-instantie die toeziet op de naleving van de voornoemde privacywet. Wanneer instanties of personen persoonsgegevens verwerken, dient de CBPL voorafgaand ingelicht te worden.

3. Beleidsmatig

3.1 De politieorganisatie

De reguliere politie bestaat uit het samenstel van politiediensten (en de bevoegde autoriteiten) die instaan voor de uitoefening van de algemene politietaak (Fijnaut & Goossens, 1998). Het politiewezen in België wordt op heden omschreven als een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, zijnde een lokaal en een federaal niveau. Het huidige Belgische politiewezen kan niet los gezien worden van zijn turbulente voorgeschiedenis. Vanaf de jaren tachtig kwam de politiefunctie, die verzekerd werd door de gemeentepolitie, de rijkswacht en de gerechtelijke politie bij de parketten, regelmatig onder vuur te liggen. Diverse parlementaire onderzoekscommissies werden ingesteld om de disfuncties in kaart te brengen. De belangrijkste vaststellingen waren een gebrek aan onderling overleg en een structureel wantrouwen tussen de voornoemde politiediensten. Ondanks de parlementaire noodkreten voerde de overheid slechts beperkte maatregelen door. De daden van Marc Dutroux en de publieke gebeurtenissen daarrond zorgden echter voor een fundamentele ommekeer. Het Octopusakkoord bracht een drastische hervorming van het politielandschap teweeg. Het akkoord beoogde en realiseerde een diepgaande reorganisatie van het politiebestel wat leidde tot de Wet Geïntegreerde Politiedienst van 7

december 1998. De nieuwe politiestructuur vond haar wettelijke basis in 1998 en zag uiteindelijk in 2000 het levenslicht (Berkmoes & De Raedt, 2012). De politie garandeert op heden een geïntegreerde politiezorg die bestaat uit twee niveaus. De lokale politie verzekert de basispolitiezorg en is werkzaam in welomschreven zones. De federale component staat in voor gespecialiseerde politiezorg en levert steun aan het lokale niveau. De federale politie opereert volgens de principes van specialiteit en subsidiariteit (Bruggeman, Devroe, & Easton, 2010). Beide politiediensten functioneren autonoom en vallen onder de bevoegdheid van duidelijk onderscheiden overheden. Tussen beide niveaus is thans sprake van een “performante functionele band” die een constructieve samenwerking mogelijk maakt (Fijnaut, 1999).

De geïntegreerde politie staat in voor de uitoefening van de politiefunctie, ook wel politieambt genoemd. De Wet van 5 augustus 1992 (Wet Politieambt) voorziet in een institutionele verankering van de functie. De bescherming en regulering van de sociale orde staan voorop, dit mede door het waarborgen van de fundamentele rechten en vrijheden. Politiediensten verzekeren de handhaving van de openbare orde. Dit evolutief concept verwijst naar de toestand van openbare rust, veiligheid en gezondheid die door middel van gewettigd geweld of dwang gewaarborgd wordt. Voorts dient er te worden opgemerkt dat de politiefunctie bestaat uit vijf onderdelen. De focus ligt hierbij op raadgeving, ontrading, regulering, onderzoek en nazorg. De kernelementen van het politieambt en de hieraan gekoppelde integrale veiligheidszorg zijn gestoeld op taken van zowel bestuurlijke als gerechtelijke politie (Goossens, 2012). Politie camerabewaking bevindt zich op het snijvlak van de componenten van het politieambt (ontrading, regulering en onderzoek) en ondersteunt zowel bestuurlijke als gerechtelijke taken.

De ministeriële omzendbrief PLP 10 trad op 16 oktober 2001 in voege. Deze omzendbrief beschrijft de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie. Er worden zes functies beschreven die de burger moeten voorzien in een minimale gelijkwaardige dienstverlening. De pijlers die in voornoemde omzendbrief opgenomen zijn, betreffen: wijkwerking, onthaal, interventie, lokale opsporing en lokaal onderzoek, handhaving van de openbare orde en politie slachtofferbejegening.¹ Iedere politieambtenaar dient elke functie op zich te kunnen nemen en deze op een hoogstaande manier aan te bieden en uit te voeren. Enkele functies verdienen, in het kader van deze masterproef, een verdere uitwerking, omdat ze vertrouwd zijn met het cameragebruik in de politiepraktijk. PLP 10 vermeldt dat de functie onthaal moet worden voorzien in elk (lokaal) politiekorps. Burgers die zich fysiek, schriftelijk of telefonisch tot een politiedienst wenden, worden op een zo adequaat mogelijke manier geholpen. Er kan zowel een interne als externe doorverwijzing plaatsvinden (Portaal Lokale Politie, 2008). Aan de dienst

---

¹ Volledigheidshalve wordt meegegeven dat het Koninklijk Besluit van 16 oktober 2009 aan de zes basisfuncties uit PLP 10, een zevende toevoegt, zijnde ‘verkeer’.

onthaal zijn niet zelden de dienst dispatching en de controlekamer verbonden. De twee laatstgenoemde ruimten zijn locaties waar camerabeelden toekomen en van waaruit de observatiesystemen kunnen worden aangestuurd. Het onthaal staat onder andere mee in voor de radiocommunicatie met de politiemensen op het terrein. De basisfunctionaliteit interventie wordt permanent voorzien in elk korps. Politiebeamten dienen binnen een passende termijn elke oproep te beantwoorden waarbij een politionele tussenkomst ter plaatse noodzakelijk is. Een of meer interventieploegen staan dag en nacht paraat waarbij een officier van bestuurlijke en gerechtelijke politie doorlopend kan opgeroepen worden. De derde basisfunctionaliteit is de handhaving van de openbare orde. Het concept ‘openbare orde’, die de politie dient te bestendigen, bestaat uit een drieluik. De ministeriële omzendbrief PLP 10 omschrijft de openbare rust als de aanwezigheid van orde en afwezigheid van onlusten in openbare ruimten. De openbare veiligheid beoogt de afwezigheid van gevaarlijke situaties. De openbare gezondheid laat politiediensten streven naar een kwalitatief leefmilieu.

De politieorganisatie bestaat op personeelsvlak uit twee luiken. De Wet Geïntegreerde Politiedienst beschrijft het bestaan van een operationeel korps (art. 117) en een administratief en logistiek kader (art. 118). Het operationele korps bestaat uit politiebeamten die deel uitmaken van een van de drie kaders: het basiskader, middenkader of officierenkader. Agenten van politie zijn geen volwaardige politiebeamten, maar beschikken wel over een beperkte politiebevoegdheid (Berkmoes & De Raedt, 2012). Het Calog-personeel kan geen politieke bevoegdheden opnemen en vervult enkel logistieke en administratieve taken (Bruggeman, Devroe, & Easton, 2010). Zoals eerder vermeld, zijn de verantwoordelijke voor de verwerking, of de personeelsleden die onder zijn toezicht staan, gemachtigd om camerabeelden te bekijken. De uitzondering op de regel is bij het ‘live’ bekijken van videobeelden op niet-besloten plaatsen, wat enkel door politie kan gebeuren (De Schepper, 2013).

3.2 Het cameraproject

Cameratoezicht dient te worden ingebed in een ruimer ‘integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid’. De leiding van het lokaal veiligheidsbeleid ligt in handen van de burgemeester en/of het college van burgemeester en schepenen (Algemene Directie Veiligheid en Preventie, 2011). Camerabewaking wordt gezien als een aanvullend beleidsinstrument en niet als een middel op zich. Om lokale problemen gericht aan te pakken, dient men de volledige veiligheidsketen te mobiliseren. Een verhoogd politioneel (camera)toezicht draagt bij om wanpraktijken te verhelpen, maar het hele lokaal beleid mag er niet op gebaseerd zijn. Een efficiënte aanwending van het welzijnswerk en het opzetten van een overlastbeleid zijn voorbeelden van interventies die een

meer structurele oplossing van veiligheidsproblemen beogen. Elk debat dat wordt gevoerd omtrent de plaatsing en het gebruik van camera's moet worden belicht vanuit de plaatselijke noden en behoeften, evenals de ruimere lokale context. Een ruimer preventief optreden en repressief handelen kunnen elkaar aanvullen en dit komt zowel de objectieve als de subjectieve veiligheid ten goede (De Schepper, 2013).

De Belgische politiewerking is opgezet rond het concept van de excellente politiezorg. Deze noemer kent drie aftakkingen: de gemeenschapsgerichte politiezorg, de informatiegestuurde politiezorg en de optimale bedrijfsvoering (Federale politie, 2014). De politionele camerabewaking sluit conceptueel aan bij de eerste twee concepten (De Schepper, 2010). De filosofie van de gemeenschapsgerichte politiezorg (GGPZ) of community policing werd met het Pinksterplan in 1990 geïmplementeerd in het Belgische politielandschap. Deze vormt het cultureel en operationeel referentiekader om de burger een kwalitatief hoogstaande politiezorg te verschaffen (De Ruyver, 2009). GGPZ is de Belgische politionele interpretatie van community policing en vormt de gulden middenweg tussen enerzijds community oriented policing (COP) en anderzijds problem oriented policing (POP) (Federale politie, 2013). Het concept staat voor een politiedienst die sterk verankerd is in de samenleving en handelt conform volgende vijf premissen: partnerschap, externe oriëntering, probleemoplossend werken, bekwame betrokkenheid en verantwoording (De Ruyver, 2009). Het politieel referentiekader berust voorts op een integrale aanpak van veiligheid en leefbaarheid. De geïntegreerde politie staat hierbij ten dienste van de bevolking en zoekt in samenspraak een antwoord op lokale onveiligheidsproblemen (Federale politie, 2014). Bogard beschrijft dat instituties die gebruik maken van cameratoezicht, hun sociale relaties hierdoor reduceren tot de ruimte tussen een keyboard en het computerscherm (Mc Laughlin & Muncie, 2006). Deze gedachte gaat logischerwijs integraal in tegen de community-policing-gedachte die de Belgische politie verkiest. Het concept van community policing en dat van intelligence-led policing gaan hand in hand (Bullock, 2013). De tweede pijler waar cameratoezicht op gebouwd is betreft de informatiegestuurde politiezorg (IGPZ) of intelligence-led policing. De introductie van camerabewaking in het maatschappelijke veld zorgt ervoor dat politieorganisaties een bruikbaar instrument in handen hebben voor het vervullen van hun opdracht. Camera's genereren namelijk grote hoeveelheden en diverse soorten informatie die aangewend kunnen worden voor verscheidene politieke en gerechtelijke doeleinden (Goold, 2004). Een goede informatiehuishouding stelt politiediensten in staat om criminele fenomenen te taxeren en de gepaste strategische, tactische en operationele maatregelen te nemen. Een efficiënte analyse en optimale aanwending van de informatiestroom zijn belangrijk om overlast en criminaliteit te voorkomen (Bullock, 2013). De informatiegestuurde politiezorg vereist dat zowel de lokale als de

federale politie hun medewerking verlenen aan dit opzet en dat informatie uitgewisseld wordt (Federale politie, 2014). De Belgische politiediensten maken gebruik van volgende gegevensbanken: Algemene Nationale Gegevensbank (ANG), Arrondissementeel Informatiekruispunt (AIK), Integrated System for Local Police (ISLP), Feeding Information System (Feedis) en bijzondere databanken die een politiedienst op zelfstandige basis bijhoudt (De Schepper, 2013).

Wat zijn de concrete bestuursorganen en beleidsplannen op het lokaal niveau? Artikel 1 van de Wet Politieambt bepaalt dat politiediensten hun taken uitvoeren *“onder het gezag en de verantwoordelijkheid van de overheden die daartoe door of krachtens de wet worden aangewezen”*. Beslissingen van de bevoegde politieoverheden worden uitgevoerd door de opgelegde regelingen te treffen, door materiële handelingen te stellen of door op te treden als de ‘sterke arm’. (Berkmoes & De Raedt, 2012). Wanneer er beslist wordt dat cameratoezicht een bruikbaar instrument is om plaatselijke fenomenen te bestrijden, dan dient dit door de betrokken actoren voorzien en optimaal aangewend te worden. De nood aan cameratoezicht in het publieke domein komt vaak vanuit de bestuurlijke overheid (burgemeester, college of gemeenteraad) en/of de lokale politiedienst (korpchef). Het is echter wenselijk dat de uiteindelijke beslissing voor de implementatie van een cameraproject genomen wordt na beraadslaging binnen de zonale veiligheidsraad en bij de opstelling van het zonaal veiligheidsplan (ZVP). De Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988 omschrijft dat de burgemeester van een stad of gemeente, in het kader van zijn ambt, gemachtigd is om op te treden als gezagsoverheid in het domein van de bestuurlijke politie. De burgemeester is verantwoordelijk voor de uitvoering van politiebepalingen, politieverordeningen en politiewetten en kan hierbij de noodzakelijke maatregelen treffen om de openbare orde te handhaven. Bij een eengemeentezone heeft de gemeenteraad een reglementerende bestuurlijke bevoegdheid. Het college van burgemeester en schepenen betreft een bijzondere bestuurlijke overheid die in een beperkt aantal gevallen zijn stem kan laten gelden. Beide organen hebben zeggenschap over specifieke onderdelen van het beheer van organisatie in de betrokken politiezone (Berkmoes & De Raedt, 2012). In een meergemeentezone wordt het voornoemde takenpakket uitgevoerd door de politieraad en het politiecollege (Bruggeman, Devroe, & Easton, 2010). De veiligheidsraad op zonaal niveau (artikel 35 Wet Geïntegreerde politie) bestaat uit een vierhoeksoverleg tussen de burgemeester, de Procureur des Konings, de korpchef van de lokale politie en de bestuurlijke directeur-coördinator van de federale politie (of zijn afgevaardigde). De raad die op systematische wijze bijeenkomt, kan experts uitnodigen om deel te nemen aan het overleg. De hoofdopdrachten van de veiligheidsraad omvatten enerzijds de coördinatie van de politieopdrachten van bestuurlijke en gerechtelijke aard en anderzijds de

bespreking, de voorbereiding en de evaluatie van het zonaal veiligheidsplan (Berkmoes & De Raedt, 2012). Het ZVP is een essentieel onderdeel van het lokaal veiligheidsbeleid en is van structureel belang binnen de politiebeleidsplanning op lokaal niveau. Het lokale politiebeleid wordt inhoudelijk en vormelijk vastgelegd binnen de ‘driehoek’: korpschef, Procureur des Konings en burgemeester. De ambitie is een geïntegreerd en integraal veiligheidsbeleid op poten te zetten (De Ruyver, 2009). Het ZVP wordt vierjaarlijks opgesteld en omvat de hoofdlijnen voor de werking van de politiezone. Het plan bericht over zonale beleids- en beheersaspecten. De opdrachten en doelstellingen die in de zone als prioriteit staan aangestipt, worden opgelijst. Verder behandelt het plan de capaciteit van de lokale politie die nodig is om de opdrachten op een performante wijze uit te voeren. Daarnaast vermeldt het veiligheidsplan de bijdrage die de lokale politie zal leveren voor de uitvoering van opdrachten van federale aard (Berkmoes & De Raedt, 2012). Het zonaal veiligheidsplan dient bij de totstandkoming rekening te houden met het nationaal veiligheidsplan. Het nationaal veiligheidsplan zet de bakens uit voor het zonaal/lokaal veiligheidsbeleid (Bruggeman, Devroe, & Easton, 2010). Wanneer prominenten beslissen om camera’s te hanteren in de openbare ruimte, zijn de bevoegde actoren beperkt door de beschikbare financiële middelen en technische mogelijkheden (De Schepper, 2012). Studies beschrijven dat betrokkenen cameratoezicht ‘verstandig’ moeten inzetten. Zowel de ruimtelijke factoren (straatbelichting, beplanting,...) als de kwaliteit van de toestellen dienen hierbij in acht te worden genomen (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013).

De literatuur beschrijft een resem aan succesfactoren inzake het zonaal cameratoezicht. De volgende tekstfragmenten zal deze stuk voor stuk doorlopen.

(1) Integratie in een pakket van maatregelen. Dit punt is daarnet reeds aangehaald, maar wordt, omwille van zijn belangrijkheidsgraad, hieronder verder uitgewerkt. Een EU-conferentie bepaalde in 1997 dat cameratoezicht nooit op zichzelf mag staan, maar steeds moet worden geïntegreerd in een groter geheel van criminaliteitsreducerende maatregelen (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Daarmee werd tegemoet gekomen aan de wettelijke voorwaarde van subsidiariteit (Meijer, 2000). Het is van cruciaal belang dat acties van lokale besturen afgestemd zijn op de noden en verzuchtingen van de buurt. Idealiter dient men cameratoezicht dus op te nemen in het integraal veiligheidsbeleid (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Alle schakels van de veiligheidsketen inzetten (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013) en een coherente samenhang bewerkstelligen tussen het strafrechtelijk beleid *sensu stricto* en het strafrechtelijk beleid *sensu lato*, zijn belangrijke elementen die een cameraproject tot een succes maken. Voorbeelden zijn: versterken van het patrouilleteozicht en het installeren van extra straatverlichting (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Ook meer

structurele maatregelen zijn mogelijk zoals het invoeren van scholingsprojecten voor jongeren en het aanpassen van het horecabeleid (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011).

(2) Doelmatigheid. Met de inachtnaam van het wettelijke kader en de suprazonale bepalingen uit het NVP, is het belangrijk voor politiediensten om eenduidige beleidsdoelstellingen te formuleren. Doelen dienen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgeboden ofwel ‘SMART’ te zijn (De Schepper, 2012). De doelstellingen moeten gedestilleerd worden uit de lokale veiligheidsdiagnostiek. Het oplijsten van de plaatselijke problemen, de beschikbare middelen, de reeds ondernomen preventieacties en de verwachtingen van de betrokken partners creëert een vruchtbare voedingsbodem voor het cameraproject en de daarbij horende doelstellingen (Algemene Directie Veiligheid en Preventie, 2011). Het is essentieel een dynamische aanpak te hanteren en de politiestrategie regelmatig bij te stellen (Schreijenberg, Homburg, & Dekkers, 2012).

(3) Locatie en bereik camera's. Camerabewaking komt het best tot zijn recht in gebieden waar er een hoog risico bestaat dat de openbare orde wordt verstoord (Flight & Rovers, 2012). De effectiviteit van cameratoezicht is door drie factoren beïnvloed. De literatuur stelt dat de densiteit, de reikwijdte van het geobserveerde gebied en de positionering van het cameranetwerk belangrijke elementen zijn (Gill & Spriggs, 2005). Wanneer de hot spots, hot times en hot crimes in een stad of gemeente zijn bepaald, dienen camera's op een doordachte manier te worden geïnstalleerd en geëxploiteerd. De kwaliteit van de waarnemingen is belangrijk. Het zicht dient zo volledig mogelijk te zijn en ‘zwarte vlekken’ of ‘blind spots’ moeten worden vermeden (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Praktische belemmeringen bij de installatie van een camera kunnen ontstaan wanneer men geen gebruik kan maken van publieke gebouwen of bestaande palen in het straatbeeld. Dergelijke hindernissen kunnen worden omzeild door te steunen op de wetgeving die voorziet in ‘erfdienstbaarheid van openbaar nut’. Publieke ondernemingen die een impact hebben op de openbare orde en veiligheid kunnen beroep doen op voornoemde wet (De Schepper, 2012).

(4) Het ‘live’ uitkijken van videobeelden. Het is van fundamenteel belang om de videobeelden in ‘real time’ te bekijken. Flight en Hulshof (2006) beweren dat ‘live’ cameratoezicht een belangrijke succesfactor is. Voornoemde auteurs stellen dat camerawerk vooral mensenwerk is. Een goede training voor en voldoende afwisseling van ‘de mens achter de lens’ vormen de sleutel tot het welslagen van een cameraproject (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). De kanttekening die bij deze ‘good practice’ gemaakt kan worden, is dat het permanent bekijken van camerabeelden een politiekorps veel geld kost. De financiële haalbaarheid enerzijds en de praktische wenselijkheid anderzijds kunnen een politiezone doen overstappen naar het systeem waar de beelden op gericht momenten worden bekeken. Norris en Armstrong (1999) prijzen

voorts het belang van zowel externe als interne regels inzake het bekijken van videobeelden. Wettelijke bepalingen (vanuit de overheid) en interne richtlijnen (vanuit de organisatie) moeten een goede gang van zaken waarborgen.

(5) Communicatie en participatie. De invoering van een cameranetwerk dient binnen de samenleving voldoende draagvlak te vinden (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Cameratoezicht werd in België niet zonder slag of stoot ingevoerd, dit omwille van privacyredenen (Meijer, 2000). Uit een meer recente, Belgische studie blijkt dat camerabewaking op heden door de burger als een efficiënt instrument wordt aanzien en doorgaans geen belemmering meer vormt voor de privacy (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Om een positieve beeldvorming te verkrijgen en te behouden, moeten er voldoende inspanningen geleverd worden door de overheid en/of de politie. Het is belangrijk de burger voldoende participatiemogelijkheden aan te bieden. Bij de invoering en uitbouw van een cameranetwerk in een uitgaansbuurt is het wenselijk om de plaatselijke horeca-uitbaters een stem te geven. Om de preventieve waarde van cameratoezicht kracht bij te zetten, dient de bevolking vertrouwd te zijn met het camerabestel. Camera's moeten bevestigd zijn op een zichtbare plaats in het straatbeeld. Bovendien moet er hierover voldoende publiciteit gemaakt worden. (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Informatie verstrekken via specifieke mededelingen ter plaatse of via algemene kennisgevingen in de media zijn aan te raden. De literatuur maakt melding van een 'bottoming out'-effect (of reductie-effect). Enige tijd na de implementatie van de camerabewaking stelt men een verminderd criminaliteitsreducerend vermogen vast, wat vermeden moet worden. Een transparant beleid en de bekendmaking van onder andere de geboekte successen verhogen het subjectieve veiligheidsgevoel (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013).

(6) Evaluatie. Een cameraproject dient nauwkeurig opgevolgd en (tussendoor) geëvalueerd te worden. De geboekte resultaten kunnen bruikbaar materiaal opleveren voor zowel interne als externe belanghebbenden. Een wettelijk kader omtrent de evaluatie van een cameraproject bestaat niet. Het meten van de objectieve en subjectieve (on)veiligheid kan weergeven of de doelstellingen al dan niet bereikt zijn (De Schepper, 2012). Het is aanbevolen om vanaf de invoering te werken met een onderzoeks-, buffer-, en controlesite. Om op een efficiënte manier te werken moet men duidelijke afgelijnde criminaliteitscategorieën (zie verder) gebruiken (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Na verloop van tijd (ongeveer één jaar) kunnen de effecten van cameratoezicht vervagen en kan er gewenning optreden bij het publiek. De evaluatieperiode dient daarom voldoende lang te zijn (Meijer, 2000).

(7) Realistische kostenraming. Cameratoezicht is slechts één aspect van het ruimere veiligheidsbeleid, maar wel één met een hoog prijskaartje. Bij de raming van een cameraproject moeten twee soorten kosten ingecalculeerd worden, zijnde de vaste en de variabele kosten. Vaste

kosten zijn onder andere de uitgaven voor het onderhoud en de eventuele vernieuwing van oude camera's. Daarnaast dienen de personeelskosten, reinigingskosten en secundaire kosten (extra verlichting in de nabijheid van camera's, onderhoud van de beplanting, architecturale ingrepen, enz.) in rekening te worden gebracht. Variabele kosten zijn onder andere de plaatsing van de pictogrammen, uitgaven voor de aankoop en de eventuele verplaatsing van camera's (Algemene Directie Veiligheid en Preventie, 2011). Een financiële marge inbouwen om verdoken kosten te dekken (bv. schade na stormweer) is sterk aangeraden (De Schepper, 2012).

(8) Opgames bewaren. De camerawet bepaalt de termijn dat politiediensten beelden kunnen bewaren. Door opnames op een efficiënte manier aan te wenden in het politoneel onderzoek, kan een grote vooruitgang geboekt worden en kunnen ze een verhoogde bewijslast aanleveren (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Belangrijk is om de beelden die bruikbaar bewijsmateriaal aanleveren in een gerechtelijke procedure (goed) te bewaren. Camerabeelden moeten dan overgeplaatst worden op een computer, server, memory stick of CD-rom (De Schepper, 2013).

4. Operationeel

4.1 Soorten camerasystemen en hun praktische en technische werking

Ten eerste is er het verplaatsbaar observatiesysteem (VOS). Dit type systeem wordt in de literatuur ook wel dynamisch cameratoezicht genoemd. Politiediensten zetten een VOS vaak in op evenementen die een risico inhouden op het vlak van openbare ordeverstoring. Verplaatsbare observatiesystemen stellen de politie in staat in te spelen op lokale gebeurtenissen die extra toezicht vereisen (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Deze soort camera's wordt, in het licht van de camerawet, als vast beschouwd. Ze zijn verplaatsbaar en voorlopig, maar zijn niet-mobiel tijdens de observatie. Een voorbeeld van een grootschalig evenement in de betrokken politiezones, waarbij dit cameratype gehanteerd kan worden, zijn de carnavalsfestiviteiten in Knokke-Heist (Lokale Politie Damme/Knokke-Heist, 2009) en Blankenberge (Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke, 2009). Ten tweede spreekt de literatuur over intelligente camerasystemen. Naast nummerplaatherkenning (of ANPR) kunnen deze camera's tevens verdachte of harde geluiden detecteren en signaleren. Het is eveneens mogelijk om personen te identificeren via gezichtsherkenning. Het huidige beleid kan gebaat zijn bij de invoering van dergelijke systemen in de uitgaansgebieden (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Politieomanshappen kunnen efficiënter worden ingezet en het toezicht wordt meer functioneel. Ten derde zijn er vaste camera's. Dit zijn observatiesystemen

waarbij duidelijk is in welke richting ze georiënteerd zijn. Ze genereren een hoge resolutie, maar zijn door hun omvang sterk zichtbaar in het straatbeeld (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Personen kunnen makkelijk de kijkrichting van de camera bepalen en weten of ze al dan niet gefilmd worden (Goold, 2004). Vaste camera's worden vaak ingezet om in- en uitgangen van publieke ruimten te bewaken (Algemene Directie Veiligheid en Preventie, 2011). Ten vierde bestaan er domes. Dit zijn een bolvormige camera's die een volledige omwenteling om hun as kunnen maken. Dergelijke camerasystemen zijn vandalismebestendig en zijn minder zichtbaar in het straatbeeld (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). De kijkrichting is niet te achterhalen voor de geobserveerden (Goold, 2004). Dome-camera's kennen verschillende mogelijkheden. Een van de functies is pan (links-rechts bewegingen), tilt (omhoog-omlaag bewegingen) en zoom (PTZ) (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Andere mogelijkheden betreffen nachtzicht of auto-tracking (= het automatisch richten naar de ruimte waar opschudding of commotie is) (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013).

4.2 Doelstellingen politieel cameratoezicht

4.2.1 Preventie

Publiek cameratoezicht heeft volgens Baas en Cozijn (1996) zowel een impact op de objectieve als op de subjectieve veiligheid. Enerzijds dient het cameragebruik de objectieve of feitelijke veiligheid. De situationele criminaliteitspreventie (Nieuw Bestuurlijke Criminologie) wordt door Gilling (2007) omschreven als een aanpak waarbij de opportuniteiten om een misdrijf te plegen tot een minimum gereduceerd worden. Bewakingscamera's in de publieke ruimte kunnen potentiële daders afschrikken. Strafbare gedragingen brengen voor de betrokkenen de nodige risico's met zich mee. Uit vrees voor strafrechtelijke vervolging kan men van een bepaalde intentie afzien. De feitelijke veiligheid wordt bepaald op basis van criminaliteitsstatistieken of slachtofferenquêtes. Rekening houdend met het dark number, ofwel de gepleegde strafbare feiten die niet ter kennis komen van gerechtelijke autoriteiten, kan een oordeel geveld worden over de (on)veiligheid in een bepaald gebied (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Globaal kan men stellen dat het criminaliteitscijfer daalt na de invoering van cameratoezicht. Deze vaststelling is echter niet algemeen geldend en kent de nodige uitzonderingen (Meijer, 2000; Welsh & Farrington, 2003). Zo beschrijft de literatuur dat camera's weinig effect hebben op uitgaanscriminaliteit. Personen laten zich, wanneer ze in groep zijn, dit al dan niet in beschonken toestand, minder snel afschrikken door cameratoezicht (Flight, 2003; Armitage, 2002). Ander onderzoek toont eveneens aan dat criminaliteitsplegers en overlastgevers wennen aan de situatie

waarin ze geobserveerd worden door politiecamera's. Hoewel ze bij aanvang van een cameraproject op hun hoede waren, ebt dit na verloop van tijd weg. Empirische gegevens wijzen erop dat de preventieve waarde afneemt. Aan de andere kant stelt onderzoek vast dat de politiediensten de daders beter kunnen opsporen, doordat ze zich nonchalant gedragen. (Schreijenberg, Homburg, & Dekkers, 2012). Dit laatste kan mijns inziens eveneens een preventief effect genereren. Anderzijds heeft cameratoezicht een effect op het veiligheidsgevoel, ook wel de subjectieve veiligheid genoemd. Dit complex fenomeen geeft een indicatie van de onveiligheidsbeleving van de bevolking en wordt vaak geassocieerd met inbreuken op de fysieke en persoonlijke integriteit. Door de aanwezigheid van camera's op publieke plaatsen kan de burger voor zichzelf een veilige en geruststellende situatie creëren (Van Den Herrewegen, 2011). Individuen kunnen cameratoezicht zien als een geruststelling (Meijer, 2000; Armitage, 2002) maar ook als een teken van onveiligheid (Zurawski, 2006). Het denkpatroon stuurt het gedrag van mensen en weerhoudt of stimuleert hen om zich in bepaalde gebieden te begeven. Het (on)veiligheidsgevoel wordt bepaald aan de hand van een veiligheidsmonitor of veiligheidsbarometer (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). De meerderheid van de bevolking voelt zich veiliger na de implementatie van camera's en kan zijn gedrag hieraan aanpassen (Meijer, 2000; Armitage, 2002). Wanneer de burgers de aanwezigheid van camera's associëren met onveiligheid bestaat de mogelijkheid dat ze zich hierbij een meer waakzame houding zullen aanmeten (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011).

4.2.2 Proactie/reactie

Nederlands onderzoek (in Rotterdam) wijst uit dat in bijna zestig procent van de gevallen, de gebeurtenissen aan de meldkamer worden gesignaleerd door de burger of de politie op straat (reactieve opstelling)². In ongeveer veertig procent van de gevallen was het de dispatching of controlekamer die incidenten als eerste opmerkte en dit aan de ploegen meldde (proactieve opstelling) (van Schijndel, Schreijenberg, & Homburg, 2010). De vaststelling dat een reactieve werkwijze het proactief optreden domineert, wordt in ander werk bevestigd (Norris & Mc Cahill, 2006).

Het rechtstreeks opvolgen van de geregistreerde camerabeelden stelt politiebeambten in staat om snel en op een gepaste manier tot een interventie over te gaan (Welsh & Farrington, 2003). Het is mogelijk het politiepersoneel- en materieel efficiënt in te zetten. Naargelang de ernst van de

---

² Dit betreft een onderzoek waarbij het cameraproject in Rotterdam geëvalueerd werd. Belangrijk te vermelden is dat de focus hier niet enkel lag op cameratoezicht in uitgaansgebieden, zoals in dit thesisonderzoek wel het geval is.

situatie kunnen een of meerdere interventieploegen opgetrommeld worden. Cameratoezicht optimaliseert de aanrijtijden en reduceert het aantal nodeloze politietussenkomsten door valse oproepen (Goold, 2004). De cameraoperatoren melden het voorval aan de interventieploegen wanneer ze een verdachte situatie opmerken. Het incident wordt in de uitkijkruijme nauwlettend opgevolgd. Wanneer politieploegen onderweg of reeds ter plaatse zijn, communiceren beiden via de radio (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011; van Liempt & van Aalst, 2012). Als interventieploegen zich met bekwame spoed naar de plaats delict begeven, kan er gepeild worden hoeveel mensen er in het handgemeen betrokken zijn en of er wapens worden gebruikt. Eenmaal op de plaats aangekomen, kan een omschrijving van de onruststoker(s) voldoende zijn om de explosieve situatie te ontmantelen (Goold, 2004). De beleidsprioriteiten die door de politie en de gemeente zijn opgesteld, worden het meest vastgesteld in de controlekamer. Verder beklemtoont de literatuur dat functioneel cameratoezicht en een adequate politiereactie inherent met elkaar verbonden zijn en ze complementair dienen te worden toegepast (Schreijenberg, Homburg, & Dekkers, 2012). Daders leren snel welke misdrijven tot een politierespons leiden en binnen welk tijdsbestek deze reactie volgt (Schouwstra, 2007). De kennis, vaardigheden en attitudes van de manschappen in de controlekamer zijn van fundamenteel belang voor het welslagen van een cameraproject. Aangezien de wetgeving en de technologie niet stil staan, dienen cameraoperatoren voldoende opleiding en bijscholing te krijgen. Een verplichte opleiding is in België echter nooit wettelijk vastgelegd. Het zijn de individuele politiezones, steden en gemeenten die hiertoe op vrijwillige basis actie kunnen ondernemen (De Schepper, 2013). Het installeren van een goede organisatiecultuur en het tegengaan van destructieve, informele werkwijzen in de uitkijkruijme (moeheid, verveling, veelvuldig het toezichtlokaal verlaten om uiteenlopende redenen, enz.) brengen de effectiviteit van cameratoezicht tot een hoger niveau (Smith, 2004). Het is eveneens noodzakelijk dat er interne richtlijnen ontwikkeld worden die door het volledige korps worden ondersteund (Gill & Spriggs, 2005). Voorts rapporteren Van Leiden & Ferwerda (2002) dat, wanneer een stad of gemeente cameratoezicht invoert, er meer incidenten geregistreerd en aangegeven worden. Deze trend zorgt voor een verhoging van het aantal processen-verbaal, aangiften en meldingen. Deze vaststelling heeft op zijn beurt gevolgen voor de objectieve veiligheid. Daar waar er vroeger geen weet was van bepaalde strafbare feiten, worden ze nu vastgelegd op beeld (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Politiediensten verrichten over het algemeen meer interventies wanneer een gebied voorzien is van cameratoezicht dan in de periode daaraan voorafgaand (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Camera's genereren een grote hoeveelheid videobeelden die interessante informatie aanleveren. Een gedegen informatiehuishouding is dan ook van primordiaal belang voor het goede beheer van een politiezone. Weten wat er gaande is in de stad of gemeente(n) en op de hoogte zijn van wat er

leeft onder de bevolking is essentieel in het uitzetten van de beleidslijnen en actieplannen. Kennis is macht en camerabeelden bieden een aanvullende kijk op plaatselijke fenomenen (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat videotapes slechts incidenteel worden bekeken en dat er weinig tot geen communicatie plaatsvindt tussen de cameraoperatoren en de andere politiediensten van het korps. Waardevolle informatie gaat zo verloren omdat losstaande gebeurtenissen niet aan elkaar worden gelinkt. Het potentieel van camerabewaking voor een kwalitatief intelligence-beleid dreigt zo verwaarloosd te worden (Goold, 2004).

4.2.3 Repressie

Naast een preventieve en proactieve functie, heeft cameratoezicht tot slot ook een repressieve finaliteit. Cameragebruik in de openbare ruimte biedt een meerwaarde bij het identificeren en het vervolgen van verdachten. Videobeelden verschaffen justitiële autoriteiten het nodige bewijsmateriaal (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Ambtshalve of op bevel kunnen de opnames aan de gerechtelijke overheid overhandigd worden (De Schepper, 2013). Kwalitatief hoogstaand beeldmateriaal en de hieraan gekoppelde betekenis zijn van fundamenteel belang (Schreijenberg, Homburg, & Dekkers, 2012). Camerabeelden kunnen opgevat worden als een getuigenis. Opnamen worden als een volwaardig bewijsstuk aanvaard in een juridische procedure, wanneer deze op wettige en ‘geoorloofde’ wijze zijn verkregen. De soevereine macht van de rechter verleent hem de mogelijkheid om over de toelaatbaarheid van het bewijsmiddel te oordelen (De Schepper, 2013). Zoals reeds vermeld, wordt in het zonaal veiligheidsoverleg het zonaal veiligheidsplan voorbereid en doorgesproken. Het politieplan dat de prioriteiten vastlegt, wordt bepaald in onderling overleg (burgemeester(s), korpschef en parket). Een optimale coördinatie tussen de politieke beslissingen, de politionele praxis en de gerechtelijke vervolging inzake het cameragebruik staan hierbij centraal (De Schepper, 2012). Afsluitend kan vermeld worden dat dit werkstuk zich focust op beide constitutieve elementen van de politiefunctie, zijnde taken van bestuurlijke en gerechtelijke politie. Daar waar op bestuurlijk vlak de nadruk ligt op preventie, zal deze bij de uitoefening van gerechtelijke politieopdrachten verschuiven naar repressie (Goossens, 2012).

III. Het uitgaansleven

1. Omschrijving en kenmerken

Teneinde verwarring te voorkomen, zal eerst omschreven worden wat dit werkstuk onder een ‘uitgaansbuurt’ verstaat. Een uitgaansbuurt is een gebied waar veel personen met diverse achtergronden samenkomen. Geografisch gezien, speelt dit zich af binnen een horecaconcentratiegebied of in een horeca-inrichting (Fijnaut, Spapens, Hoogeveen, & Pardoel, 2001). Het begrip ‘horeca-inrichting’ verwijst zowel naar dansgelegenheden als naar café’s. Niet enkel de ‘natte’ horeca, waar alcoholische dranken worden geserveerd, maar ook eetgelegenheden die zich richten op het uitgaanspubliek, worden hierbij in acht genomen (Fijnaut, Spapens, Hoogeveen, & Pardoel, 2001). Om de link tussen het uitgaan en de daaraan gerelateerde problemen in kaart te brengen, wijst de literatuur op twee essentiële factoren, zijnde de locatie en het tijdstip van de activiteiten. De locatie waar criminaliteit en overlast plaatsvinden, dient een relatie te hebben met de horeca of het uitgaan (Fijnaut, Spapens, Hoogeveen, & Pardoel, 2001). Zowel in en rond de uitgaansgelegenheden (Brolet, 2009), alsook de routes die ernaar leiden, zijn relevant (Van Hest, 2009). Wanneer het tijdstip van naderbij wordt bekeken, geven diverse onderzoeken (Fijnaut, Spapens, Hoogeveen, & Pardoel, 2001; Van Hest, 2009) aan dat feiten zich hoofdzakelijk ‘s avonds of ‘s nachts afspelen, dit tussen 22 uur en 8 uur. Het hoogst aantal misdrijven in de uitgaanscontext wordt voornamelijk tussen donderdag en zondag gepleegd.

Een bloeiend nachtleven heeft voor steden en gemeenten zowel voor- als nadelen. Het kan, zoals eerder vermeld, een aanzienlijke meerwaarde opleveren voor de plaatselijke economie en bijdragen tot het gewenste imago. Een bruisend uitgaansleven heeft echter ook een schaduwkant. Rondhangende (criminele) groepen, geweldsincidenten, overlast en vandalisme zijn slechts een peulschil van de problemen waar uitgaansbuurten mee te maken krijgen (van Aalst & Schwanen, 2009). Het hoeft dan ook geen betoog dat de vermelde problematiek extra druk zet op de beperkte politionele capaciteit.

Een essentieel kenmerk van het nachtleven is dat het toegankelijk is voor alle lagen van de bevolking. Brantingham en Faust (2010) onderscheiden drie vormen van preventie (primaair, secundair en tertiair) met elk hun eigen doelpubliek. De doelgroepen kunnen zich allemaal in het uitgaansleven begeven. Het ingrijpen in de fysieke omgeving (of het plaatsen van camera’s) zorgt ervoor dat zowel de burger in het algemeen, als potentiële en gekende daders zich ervan onthouden strafbare feiten te plegen. Doch zijn er enkele restricties verbonden aan deze algemene stelling en spreekt de wetenschappelijke literatuur over drie voorwaarden die bepalen of personen

zich al dan niet in de uitgaanssetting ophouden. Ten eerste moet een persoon over voldoende financiële middelen beschikken. Verder dient een individu een horecagelegenheid te vinden die hem of haar bevalt. Beïnvloedende factoren hierbij zijn publiekskenmerken, prijzen, muziek en aankleding. Tot slot is het belangrijk dat een persoon in de gelegenheid wordt toegelaten, dit omdat er vaak sprake is van een 'doelgroepenbeleid'. Weigering op grond van uiterlijke kenmerken (leeftijd, etniciteit, kledij,...) is mogelijk (Fijnaut, Spapens, Hoogeveen, & Pardoel, 2001). Afsluitend kan meegedeeld worden dat uitgaan vaak wordt ervaren als een time-outsituatie, een context waarin minder verantwoording moet afgelegd worden voor het vertoonde gedrag (Knibbe, 2001). Rollen en verantwoordelijkheden die thuis of op de werkplek gelden, verdwijnen dan ook niet zelden als sneeuw voor de zon (Graham & Homel, 2008).

2. Daders

2.1 Typologie

Schreijenberg, Homburg, Dekkers & van Schijndel (2012) stipuleren in hun onderzoek vier categorieën van daders die elk een specifieke houding ten aanzien van cameratoezicht vertonen. De eerste categorie beschrijft het optreden van impulsieve daders. Dit zijn geen geroutineerde wetsovertreders. Onder invloed van alcohol en/of drugs, of wanneer emoties om bepaalde redenen de overhand nemen, worden er misdrijven gepleegd of wordt er overlast veroorzaakt. Door het alcohol- of middelengebruik merken daders camera's minder op. Als tweede categorie onderscheiden voornoemde auteurs onverschillige daders. Deze categorie besteedt weinig aandacht aan de pakkans en wordt bestempeld als veelplegers. Ze plegen bijvoorbeeld misdrijven om hun alcohol- en/of drugsverslaving te onderhouden. Berekende daders vormen de derde categorie. Betrokkenen maken, voordat ze een strafbare gedraging stellen, een kosten-batenanalyse op. Wanneer het voordeel groter wordt geacht dan het mogelijke nadeel, is de kans groot dat de handeling gesteld zal worden. Berekende daders zijn goed op de hoogte van de risico's die cameratoezicht met zich meebrengt. Als laatste categorie worden de professionele daders vermeld. Dit zijn geoefende delinquenten die goed op de hoogte zijn van de techniek en de waarde van cameratoezicht binnen de politieke werking. Zij trachten zoveel mogelijk buiten het bereik van de camera's te opereren. Niet elk dadertype is even ontvankelijk voor de drie functies (preventief, proactief/reactief of repressief) van camerabewaking. Schreijenberg, Homburg, Dekkers & van Schijndel (2012) beschrijven dat cameratoezicht geen effect (-), weinig effect (0) of juist wel effect (+) kan hebben op (potentiële) daders. Hieronder kan u de categorieën, gecombineerd met de functies van cameratoezicht, waarnemen.

Tabel 1: soorten daders en functies cameratoezicht

		Functie cameratoezicht		
		<i>Preventie</i>	<i>Proactie</i>	<i>Repressie</i>
Dadercategorie	<i>Impulsieve dader</i>	-	+	-
	<i>Onverschillige dader</i>	-	+	0
	<i>Berekende dader</i>	+	+	+
	<i>Professionele dader</i>	+	0	+

De auteurs vermelden dat er grondig moet nagedacht worden over de nagestreefde doelstellingen van het cameratoezicht voordat personen de observatiesystemen effectief gaan installeren. De aanpak van een veiligheids- of overlastprobleem met behulp van camerabewaking moet altijd belicht worden vanuit de gegenereerde effecten en de bijdrage die deze levert tot de oplossing van het probleem

2.2 Beïnvloedende factoren op basis van criminologische theorieën

Deterrence (of afschrikking) is een fundamenteel concept binnen de Rationele Keuzetheorie en wordt door Pauwels omschreven als “*een situationeel mechanisme waarlangs de dreiging met straf (oorzaak) leidt tot individuele gehoorzaamheid aan de wet (gevolg)*” (Pauwels, 2012, p. 211). De benadering van de Rationele Keuzetheorie kadert binnen het camerabeleid dat ervoor zorgt dat het plegen van een misdrijf meer gepercipieerd wordt als risicovol (afschrikking of deterrence) en/of meer moeite vraagt en minder beloning genereert (ontmoediging of discouragement) (Mc Laughlin & Muncie, 2006). Potentiële daders kunnen een misdrijf plegen dat gebaseerd is op een kosten-batenanalyse waarbij er rekening werd gehouden met een arsenaal aan situationele factoren, inclusief cameratoezicht (Albertson & Fox, 2012). Toegepast op het cameragebruik binnen de uitgaanscontext kan dit principe aangewend worden voor de drie functies van cameratoezicht. Naast het preventieve luik, is het tevens van essentieel belang om de proactieve en repressieve functie na te gaan. Wanneer daders een delict plegen, dan is het vanuit leertheoretisch perspectief belangrijk om snel te reageren op het misdrijf. (Pauwels, 2012). Dit kan zowel door politie-instanties als door de rechterlijke macht gebeuren.

Camerabewaking kan een zelfdisciplinerend effect bij de burger stimuleren. Dit principe is afkomstig van het denkwerk van Bentham en later Foucault. Laatstgenoemde nam het panoptisch concept als startpunt om de uitoefening van macht in de samenleving te analyseren. De historische metafoor van de disciplinerende macht en het gegeven dat inspectie en zichtbaarheid gedrag beïnvloeden, zijn ideeën die integraal gesitueerd worden bij het gebruik van politoneel

cameratoezicht in de openbare ruimte (Mc Laughlin & Muncie, 2006). Door camera's in het straatbeeld te zien, kunnen zowel daders als slachtoffers zich meer bewust worden van de mogelijke risico's die het betreden van een bepaald gebied inhoudt. Het eigen gedrag kan dan aangepast worden. Burgers kunnen door de aanwezigheid van camera's een vals gevoel van veiligheid ervaren dat hen handelingen laat stellen die ze normaal niet zouden vertonen in soortgelijke situaties zonder camerabewaking (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Daders kunnen, wanneer ze zich bewust zijn van de aanwezige camera's, van een criminele intentie afzien.

De opkomst van de Routine Activiteitentheorie van Cohen en Felson heeft het ontstaan van de Gelegenheidstheorie gestimuleerd (Mc Laughlin & Muncie, 2006). Wanneer drie elementen samenkomen, ontstaat de kans dat personen een misdrijf plegen. De drie cruciale componenten hierbij zijn (1) een gemotiveerde dader, (2) een doelwit en (3) de afwezigheid van controle (guardians) (Felson & Cohen, 2011). De aanwezigheid van politie en/of camera's in het nachtleven kan een drempel vormen voor personen die een delict willen plegen. De pakkans vergroot en individuen kunnen besluiten op een ander tijdstip of buiten het camerabereik te handelen (Cornish & Clarke, 2011). De wetenschappelijke literatuur maakt hierbij melding van het waterbedeffect (van Leiden & Ferwerda, 2002) en stelt dat criminaliteit en overlast zich kunnen verplaatsen, dit op verschillende manieren. Repetto (1976) maakt een onderscheid tussen vijf soorten verplaatsing (of displacement). Het plegen van een delict kan op verscheidene vlakken wijzigen: temporeel (verandering in tijd), tactisch (verandering van werkwijze of modus operandi), doelwitmatig (verandering van slachtoffer), territoriaal (verandering van plaats) en functioneel (verandering in het type van criminaliteit) (Welsh & Farrington, 2003). Barr en Pease (1990) vullen het rijtje aan met een zesde categorie, zijnde een verandering van dader. Er is een zekere mate van overlap mogelijk tussen de diverse soorten verplaatsing (Waples, Gill, & Fisher, 2009). De diffusie van voordelen (of diffusion of benefits) is het tegenovergestelde van verplaatsing. Deze benaming doelt op de vaststelling dat aangrenzende gebieden zonder camera's positief beïnvloed worden door de gebieden waar wel cameratoezicht aanwezig is (Welsh & Farrington, 2003). Criminaliteit verplaatst zich niet, maar daalt (Armitage, 2002). Zowel verplaatsingseffecten als de uitbreiding van voordeel zijn zeer moeilijk te meten (Noppe, Vande Walle, & Easton, 2011). Cohen en Felson (2011) beschrijven voorts dat doelwitten vier kenmerken bezitten. Deze zijn tevens toepasbaar op misdrijven in de uitgaanscontext en zijn: de waarde (value), de moeilijkheidsgraad (inertia), de zichtbaarheid (visibility) en de toegankelijkheid (access).

Politioneel cameratoezicht doet voor daders een tweetal risico's ontstaan. Enerzijds is er een notabele toename van de kans dat een misdrijf wordt opgemerkt en geregistreerd. Anderzijds

wordt er een moeilijk te weerleggen bewijslast gecreëerd. De waargenomen risico's en het hieraan aangepaste gedrag kunnen ervoor zorgen dat het criminaliteitscijfer in een bepaald gebied aanzienlijk afneemt (Armitage, 2002; Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013).

3. Probleemcategorieën

Camera's in de openbare ruimte hebben mogelijk een effect op het gedrag van daders. Sommigen laten zich afschrikken door cameratoezicht, anderen dan weer niet. Het soort delict heeft een effect op de individuele delinquente geneigdheid en bijgevolg ook op het preventief rendement van camerabewaking. Empirische bevindingen omtrent het effect van camerabewaking op diverse probleemcategorieën worden hieronder meegegeven. Bij het opstellen van de overlast- en criminaliteitscategorieën werd inspiratie geput uit het denkwerk van Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns & Deprins (2013). Voornoemde wetenschappers beschrijven vier clusters van misdrijven, waarvan er in dit werkstuk drie aangewend zullen worden. De categorie 'fraude en bedrog' blijft buiten beschouwing. Een eenduidige categorisering maakt het makkelijker om een onderlinge vergelijking te maken (verder in dit werkstuk).

De eerste categorie betreft het containerbegrip 'overlast'. In deze masterproef zal de term hoofdzakelijk gebruikt worden wanneer er wordt verwezen naar feiten zoals dronkenschap, urineren, verdachte handelingen en buurt- en nachtlawaai. Ook het bezit en handel van illegale goederen wordt onder deze noemer gebracht (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Artikel 135 van de Nieuwe Gemeentewet stelt dat gemeenten de nodige schikkingen dienen te treffen inzake het waarborgen van de zindelijkheid en de openbare orde op hun grondgebied. Openbare overlast kan vastgesteld worden door agenten van politie, politieambtenaren en gemeentelijke ambtenaren (bijvoorbeeld gemeenschapswachten-vaststellers) bij niet-criminele feiten. Politiediensten gieten hun vaststellingen in een proces-verbaal. De gemeentelijke vaststellers maken een bestuurlijk verslag op (De Schepper, 2013). Tot voor 2009 bleven de wettelijke bepalingen vaag over het gebruik van camerabeelden bij het vaststellen van overlast. De wetwijziging van de camerawet in 2009 bracht duidelijkheid. Het gebruik van camerabeelden bij overlast werd geëxpliciteerd en verdween dus uit de juridische schemerzone. De wijziging benadrukte dat cameratoezicht een volwaardig bewijsmiddel is in de strijd tegen overlastfenomenen en dat zette de deur open voor een vlottere toepassing van gemeentelijk administratieve sancties (De Schepper, 2009). Recent onderzoek (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013) wijst uit dat cameratoezicht een preventief effect heeft op openbare overlast. Dit effect doet zich zowel voor in de cameragebieden als in de opgestelde bufferzones.

Er is met andere woorden sprake van diffusie van voordelen. Bij het dealen van drugs is sprake van een (gering) waterbedeffect (Schouwstra, 2007). Drugdealers zijn vaak op de hoogte van het feit dat camerabeelden op zich onvoldoende zijn als bewijsmateriaal. Het is noodzakelijk om aanvullende bewijselementen in te zamelen om het vermoeden kracht bij te zetten. Dit kan enkel door een snelle proactieve politierespons (Schreijenberg, Homburg, Dekkers, & van Schijndel, 2012).

De tweede categorie vermogensdelicten verwijst naar diefstallen en beschadigingen. Een spectrum van gedragingen bevindt zich onder deze noemer. Voorbeelden zijn vandalisme en graffiti. Vermogensdelinquenten zijn eerder rationele actoren en zullen een kosten-batenanalyse opmaken vooraleer ze overgaan tot een misdrijf. Wanneer personen zich bewust zijn van cameratoezicht, kan dit een verplaatsing van de feiten met zich meebrengen. Er is in de cameragebieden een daling van het aantal vermogensmisdrijven merkbaar, alsook is er sprake van het waterbedeffect (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). De kennis die (potentiële) daders hebben over het aan- of afwezige 'live' cameratoezicht, het type camera, de beeldkwaliteit en de snelheid van de politierespons is een belangrijke factor in de afweging (Schreijenberg, Homburg, Dekkers, & van Schijndel, 2012).

De derde en laatste noemer handelt over persoonsdelicten. Van Erpecum (2005) geeft een werkbare definitie van geweld. Ik citeer: *"Het welbewust gebruiken van fysieke kracht en/of macht, dan wel het dreigen daarmee, gericht tegen een ander persoon of een groep personen, hetgeen resulteert of waarschijnlijk zal resulteren in letsel, dood of psychische schade (p. 21)."* Van Hasselt, van Bunningen, & Bovens (2011) beschrijven dat volgende elementen individuen laten overgaan tot gewelddadig gedrag: het middel, de persoon en de setting. De vlotte beschikbaarheid en verhoogde consumptie van alcohol (middel) zorgen voor een afname van de impulscontrole en een toename van riskant gedrag. Biologische factoren, psychische stoornissen en gedragsproblemen (persoon) (Van Erpecum, 2005), alsook de concrete eigenschappen van de uitgaanscontext (setting) zijn van belang. Gewelddelicten voltrekken zich vaak in groep wat zorgt voor de-individuatie, ofwel het afschuiven van de individuele verantwoordelijkheid (Lemmers, 2005). Zowel de aanwezigheid van een machocultuur (Graham & Homel, 2008) als de afwezigheid van sociale controle bevorderen alcoholgerelateerde agressie (Graham, Bernards, Wells, & Osgood, 2006). Plaatsen gekenmerkt door weinig bewegingsvrijheid, luide muziek en hoge temperaturen stimuleren eveneens de agressiebetrokkenheid. Binnen dans- en drinkgelegenheden is er sprake van meer sociale controle dan buiten de inrichting. Vandaar ook dat geweld zich vaak verplaatst naar buiten op straat (van Hasselt, van Bunningen, & Bovens, 2011). Diverse wetenschappelijke onderzoeken (Meijer, 2000; Schreijenberg, Homburg, Dekkers, & van Schijndel, 2012) betreffende persoonsdelicten tonen aan dat het preventief effect van

camerabewaking met betrekking tot uitgaansgeweld nihil is. Empirisch onderzoek wijst eveneens uit dat er geen sprake is van verplaatsing of diffusie van voordelen (Mortelé, Vermeersch, De Pauw, Hardyns, & Deprins, 2013). Geweldsmisdrijven zijn meestal impulsgedreven en emotioneel van aard. De combinatie met alcohol en/of drugs zorgt ervoor dat personen zichzelf niet meer in de hand hebben en dat de kans groter is dat geweld zich afspeelt voor het oog van de camera (Meijer, 2000). Ondanks de genoemde wetenschappelijke bevindingen, is het opmerkelijk dat cameratoezicht in uitgaansgebieden werd geïmplementeerd met als doel alcoholgerelateerd geweld en disorder tegen te gaan (van Liempt & van Aalst, 2012).

IV. Besluit

Het politieel cameratoezicht in de openbare ruimte (meerbepaald in uitgaansbuurten) staat centraal. De gangbare camerapraktijk dient te worden belicht vanuit de supranationale bepalingen die hun invloed uitoefenen op de Belgische wetgeving. De camerawet, met zijn hierop volgende wijzigingen en aanvullingen, kaart enkele principes aan die richtinggevend zijn voor dit werkstuk. Zo worden cruciale begrippen gedefinieerd, concrete takenpakketten en bijhorende procedures uitgewerkt. De privacywet beschrijft drie basisbeginselen, zijnde subsidiariteit, finaliteit en proportionaliteit die in elk cameraproject toegepast moeten worden. Zoals voorts uit het eerste deel op te maken is, past camerabewaking zich probleemloos in de huidige politieopdracht in. Het is duidelijk dat cameratoezicht een bruikbaar instrument is in de politiewerking en een meerwaarde vormt binnen de ruimere lokale setting. Een integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid staat voorop en cameratoezicht vormt hier een onderdeel van. Om camera's in de openbare ruimte op een efficiënte manier in te zetten is het beleidsmatig van cruciaal belang om genoeg aandacht aan dit instrument te besteden. Een goed functionerend lokaal politiebeleid draagt onvermijdelijk bij aan het ruimere veiligheidsvraagstuk. Een essentiële rol is hierbij weggelegd voor de zonale veiligheidsraad en het zonaal veiligheidsplan. De 'driehoek', burgemeester, korpschef en Procureur des Konings, dient goed te functioneren. Een goede samenwerking bevordert een constructief politiefunctioneren en een optimale aanwending van het uitgebouwde camerabestel. Naast de beleidsmatige component, is het van fundamenteel belang het operationele luik niet te verwaarlozen. Cameratoezicht vervult een preventieve, proactieve/reactieve en repressieve functie en staat politiediensten bij in het aanbieden van de politiezorg. Een goed functionerend camerabestel dient zowel de politie als de burger, daar de objectieve en subjectieve veiligheid worden aangepakt. Naast de afschrikkende en zelfdisciplinerende werking, stelt cameratoezicht politiediensten in staat om snel en gepast te interveniëren. Camerabewaking zorgt ervoor dat het politiepersoneel- en materieel efficiënter

worden ingezet en dat er een aanvullende bewijslast wordt gecreëerd. De literatuur benadrukt het belang van een goede zonale informatiehuishouding en een constructieve samenwerking tussen de interventieploegen en cameraoperatoren. Het inschakelen van goed opgeleide manschappen in de uitkijkruiimte(n) en voorzien in interne richtlijnen die korpsbreed gedragen zijn, worden hierbij eveneens naar voor geschoven.

Het uitgaansleven werd in het tweede deel inhoudelijk, ruimtelijk en tijdsmatig vastgelegd. Een transparante begripsbepaling dient zowel de onderzoeker als de lezer. De onderzoeker stelt zijn 'onderzoeksvizier' op scherp en voor de lezer wordt het duidelijk waar de concrete focus ligt van de studie. Uit voorgaande paragrafen kan afgeleid worden dat het uitgaansgebeuren een ruim publiek aanspreekt wat de nodige criminaliteit en overlast voortbrengt. De literatuur maakt melding van verschillende dader- en probleemcategorieën. Afhankelijk van het soort dader en de aard van de problemen in het uitgaansgebied hebben bewakingscamera's een verschillend rendement. Bij de implementatie en het verdere gebruik van cameratoezicht dienen beleidsmakers zich te vergewissen van de empirische vaststellingen. Niet alle soorten daders en problemen zijn even ontvankelijk voor de preventieve, proactieve/reactieve en repressieve functie van camerabewaking. Afhankelijk van het type dader in de uitgaanszone zullen de interne beleidsmatige en operationele doelstellingen bijgestuurd moeten worden. Onderzoek heeft aangetoond dat de vastgelegde misdrijfcategorieën zich verschillend manifesteren wanneer men gebruik maakt van camera's. Enerzijds kan cameratoezicht een effect genereren (daling van het aantal misdrijven, verplaatsing van de problemen, stimuleren van de objectieve en subjectieve veiligheid,...). Anderzijds is het mogelijk dat camerabewaking geen invloed heeft op de prevalentie en de veruitwendiging van misdrijven. Denken we hierbij aan uitgaansgeweld. De eventuele invloed van camerabewaking in de uitgaanscontext op het gedrag van personen hangt af van het besef dat er camera's aanwezig zijn. Indien personen zich ervan bewust zijn dat ze geobserveerd worden, dan kan dit zelfdisciplinerend en afschrikkend werken.

HOOFDSTUK 2: METHODOLOGIE

I. Inleiding

Deze masterproef zal *de politionele camerabewaking in de uitgaansbuurten van drie Belgische kustgemeenten doorlichten*. Om een gericht antwoord op de centrale vraag en bijhorende doelstelling (zie inleiding) te kunnen bieden zullen volgende hoofd- en deelvragen moeten worden uitgespit:

1. Hoe ziet het uitgaansleven eruit in de drie Belgische kustgemeenten?
  - i. Wat zijn de hot spots?
  - ii. Wat zijn de hot crimes?
2. Hoe is het politioneel cameratoezicht uitgebouwd in de uitgaansgebieden om (potentieel) strafbare gedragingen tegen te gaan?
  - i. Hoe is het cameratoezicht beleidsmatig ingebed en strategisch uitgebouwd?
  - ii. Hoe is het cameratoezicht technisch en praktisch uitgebouwd?
3. Wat zijn de bevindingen omtrent de preventieve, proactieve/reactieve en repressieve inzet van cameratoezicht om de aangegeven problemen in de uitgaansbuurten aan te pakken?
  - i. Wat zijn de bevindingen omtrent de preventieve inzet?
  - ii. Wat zijn de bevindingen omtrent de proactieve/reactieve inzet?
  - iii. Wat zijn de bevindingen omtrent de repressieve inzet?

Er zijn drie hoofdvragen. De eerste gaat na waar en hoe de uitgaansproblematiek zich per politiezone manifesteert. Er kan maar een onderbouwde evaluatie opgemaakt worden wanneer dit werkstuk de specifieke kenmerken en karakteristieken per zone mee in beschouwing neemt. De tweede vraag handelt over de wijze waarop het politioneel camerabestel is uitgebouwd, dit rekening houdend met de verankering binnen het lokale veiligheidsbeleid. Aan deze hoofdvraag zit zowel een strategische als praktische – technische component. Rekening houdend met de uitgaansproblemen en de uitbouw van het cameratoezicht wordt de doeltreffendheid van de politionele camerabewaking nagegaan. Dit onderzoek be vraagt de drie functies. De bevindingen omtrent het gebruik van camera's bij het voorkomen (preventie), het gericht politieel optreden (proactie/reactie) en het opsporen en vervolgen (repressie) van delicten in de uitgaanscontext,

worden onderzocht. Het methodologisch deel belicht de manier waarop de onderzoeker op de vermelde vragen een passend antwoord wil verkrijgen.

II. Onderzoeksopzet

1. Onderzoeksstrategie- en techniek

Het onderzoek in het kader van de masterproef is empirisch van aard. Er wordt gebruikgemaakt van een kwalitatieve strategie, meer bepaald het interview. Om een gericht antwoord te verkrijgen op de onderzoeksvragen is het nodig respondenten in de diepte te bevragen. Deze studie zal pijlen naar objectieve gegevens, evenals naar de subjectieve en persoonlijke ervaring van de respondenten. De onderzoeksvragen zijn beschrijvend van aard, dewelke zich uitstekend lenen tot het kwalitatieve onderzoeksdesign (Fischer & Julsing, 2007).

Het interview vindt face-to-face plaats. Er wordt ook rekening gehouden met het non-verbale gedrag, wat een meerwaarde geeft aan de woordelijke informatie (Fischer & Julsing, 2007). De tweegesprekken verlopen halfgestructureerd en de te behandelen onderwerpen zijn op voorhand vastgelegd in een topiclijst (zie bijlage 1) (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007). De onderwerpen volgen elkaar in een logische volgorde op, dit in functie van het gesprek (Cambré & Waeye, 2010). Het interview is in grote lijnen vastgelegd en gestructureerd, doch blijft er voldoende ruimte voor de respondent om het tweegesprek naar eigen goeddunken in te vullen (Mortelmans, 2009).

2. Onderzoekspopulatie- en materiaal

Dit onderzoek raadpleegt verschillende databronnen. Diverse bronnen (cfr. bronnentriangulatie) hebben elk hun sterke en zwakke punten en kunnen elkaar hierbij aanvullen (Decorte, 2013). Enerzijds worden personen bevroegd die kennis van zaken hebben over de beleidsmatige implementatie en doeltreffendheid van camerabewaking in de uitgaanscontext. Anderzijds wordt (indien mogelijk) gebruikgemaakt van interne documenten. Denken we hierbij aan cijfergegevens van geweldsdelicten voor en na de implementatie van cameratoezicht (preventief luik), het aantal interventies in de uitgaanscontext waarbij er gebruikgemaakt werd van camera's (proactief luik) en het aantal doorverwijzingen naar het parket waarbij cameragegevens bij het proces-verbaal bijgevoegd waren (repressief luik). Belangrijk te vermelden, is dat in dit onderzoek de focus ligt op het interview en dat het bijkomende materiaal dient ter staving van de onderzoeksresultaten.

De kritische bedenking bij de secundaire data is dat dit documenten zijn die opgesteld worden vanuit politieel oogpunt. Ze zijn geschreven vanuit een specifieke kijk op de werkelijkheid en met een bepaald doel voor ogen (Noaks & Wincup, 2004). Cijfergegevens zijn niet altijd een objectieve weergave van de realiteit (cfr. dark number). Een andere reflectie bij het hanteren van secundaire data, afkomstig uit de diverse politiezones, is dat deze onderling kunnen verschillen naar inhoud, opbouw, enz. Het is belangrijk om vergelijkbaar materiaal in te winnen om algemene trends te duiden en uitspraken te onderbouwen.

De centrale setting in deze thesis is het uitgaansgebied. Kustgemeenten worden voor dit onderzoek geselecteerd op basis van twee voorwaarden. Ten eerste dient de betrokken stad of gemeente een (bruisend) uitgaansleven te hebben. Ten tweede moet er een camerabestel uitgebouwd zijn in de uitgaanszones. Het onderzoek zal zich richten op volgende politiezones: PZ Damme/Knokke-Heist, PZ Blankenberge/Zuienkerke en PZ Oostende, die het best aan deze bepalingen voldoen³. Onderstaande figuur (Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust, 2014) geeft een overzicht van de Belgische kust.

Figuur 1: overzicht Belgische kust

Binnen de drie voornoemde politiezones zijn volgende drie actoren actief. Ten eerste zijn er politiebeambten die op fysieke of virtuele wijze aanwezig zijn in de buurt van dans- en drinkgelegenheden. Dit onderzoek bevraagt personen met ervaring betreffende het cameratoezicht in de betrokken politiezones. Deze kunnen zich in drie kaders (inspecteur, hoofdinspecteur of

---

³ Ondanks dat PZ Westkust voorloper is op het vlak van technologische innovaties in de Belgische politiewerking, wordt deze in dit onderzoek niet opgenomen. Correspondentie tussen de onderzoeker en de vernoemde PZ wees uit dat er slechts een miniem politieel camerabestel is uitgebouwd in de uitgaansgebieden van de gemeenten De Panne, Koksijde en Nieuwpoort.

(hoofd)commissaris van politie) bevinden, dit afhankelijk van hun expertise over het onderwerp. Ten tweede zijn er sleutelfiguren in het uitgaansleven die een ander licht op de zaak kunnen werpen. Zowel uitbaters, portiers als het barpersoneel worden bevestigd omtrent hun persoonlijke bevinding met camerabewaking in het nachtleven. Een essentiële voorwaarde voor opname in het onderzoek is dat cafés en dancings gelegen zijn binnen of kort bij het politieel camerabereik. Ten derde tracht de onderzoeker de plaatselijke bestuurlijke overheid te bereiken en te bevestigen. Vernoemde autoriteit wordt in het onderzoek betrokken vanwege de essentiële rol in het domein van de bestuurlijke politie en de verantwoordelijkheid inzake de handhaving van de openbare orde.

Volgende tabel geeft een overzicht van de (in totaal) zeventien bevestigde politiebeambten, sleutelfiguren uit het nachtleven en bestuurlijke overheden:

Tabel 2: overzicht respondenten

	PZ Damme/Knokke-Heist	PZ Blankenberge/Zuienkerke	PZ Oostende
Politie	3 [R1 + R2 + R3]	3 [R6 + R7 + R8]	3 [R12 + R13 + R14]
Horeca	2 [R4 + R5]	2 [R9 + R10]	2 [R15 + R16]
Bestuurlijke overheid	0	1 [R11]	1 [R17]

3. Selectie en contactname van onderzoekseenheden

Zoals reeds vermeld, richt deze studie zich op personen die een goed zicht hebben op het politieel cameragebruik in het uitgaansgebied. Om een diversiteit aan perspectieven te hebben, wordt er gefocust op drie soorten actoren, die elk een eigen aanmeldingsstrategie vragen. Ten eerste worden politiebeambten bevestigd. Om als respondent op te treden, dienen betrokkenen vertrouwd te zijn met de uitgaansproblematiek en de beleidsmatige uitbouw en/of de operationele inzet van cameratoezicht. Vandaar dat hoofdzakelijk personen uit de interventiedienst en hun oversten aan een bevestiging worden onderworpen (Van Gemert, 2010). De contactname met politiefunctionarissen gebeurt op de volgende wijze. In eerste instantie richt de onderzoeker zich tot de korpschefs van de genoemde zones. Er vindt een verkennend gesprek plaats waarbij de uitdrukkelijke toestemming wordt gevraagd om een onderzoek op te zetten in de politiezone.

Eveneens deelt de student/onderzoeker mee aan welke voorwaarden mogelijke respondenten dienen te voldoen en worden de contactgegevens van de bevoegde interne diensten en personeelsleden uitgewisseld. Verdere communicatie gebeurt via mail en/of telefonisch (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007). Ten tweede worden sleutelfiguren in het uitgaansleven (uitbaters, bar- en zaalpersoneel en portiers) in het onderzoek opgenomen. Ook hier is de vereiste dat ze waardevolle informatie kunnen verschaffen. Om als uitgaansgelegenheid geselecteerd te worden, moeten de antwoorden op de eerste onderzoeksvraag, die peilt naar de hot spots, een bruikbare onderzoekspiste opleveren. De personeelsleden van de cafés en discotheken die gecontacteerd worden, zijn werkzaam op de aangegeven 'kritieke punten'. Bij de respondenten werkzaam in het uitgaansmilieu is het eveneens van fundamenteel belang om een onderbouwde benaderingsstrategie te hanteren. De contactname verloopt op twee manieren. Wanneer individuen persoonlijk gekend zijn, worden deze telefonisch benaderd. Als personeelsleden niet persoonlijk gekend zijn, dan bezoekt de onderzoeker de uitgaansgelegenheid overdag of in de late avond. Deze peilt vervolgens naar de aanwezigheid van personen die een meerwaarde voor het onderzoek kunnen betekenen. Bij deze ontmoetingen worden contactgegevens uitgewisseld. Het persoonlijk contact poogt de bereidwilligheid tot deelname te stimuleren. Bij een eerste ontmoeting bestaat de mogelijkheid om aan werknemers de contactgegevens te vragen van (ex-)collega's in andere horecagelegenheden (cfr. sneeuwbalmethode (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007)). Telkens wordt een (potentiële) respondent volledig geïnformeerd over het te voeren onderzoek. Ten derde richt het onderzoek zich op de bestuurlijke overheid die instaat voor het lokaal veiligheidsbeleid. Hierbij is het essentieel te vermelden dat deze autoriteit enkel via mail (en eventueel telefonisch) wordt gecontacteerd. Via deze weg is de onderzoeker het best in staat om deze drukbezette individuen te bereiken en volledig in te lichten over de studie.

4. Het interview: voorbereiding, uitvoering en verwerking

In punt II.1 van het methodologisch luik werd een beschrijving van de onderzoeksstrategie en -techniek gegeven. Dit punt gaf aan 'wat' er ondernomen zal worden. Onderstaande paragrafen belichten 'hoe' dit zal aangepakt worden.

Zoals reeds eerder vermeld, hanteert deze studie een topiclijst. In de aanloop naar de tweegesprekken neemt de onderzoeker de theoretische literatuur aangaande de probleemstelling zorgvuldig door. Relevante en interessante aspecten die ingepast kunnen worden in de onderzoeksvragen vormen de diverse onderwerpen van onderzoek. De wijze van contactname is hierboven beschreven. Dat ook hier de nodige zorgvuldigheid vereist is, bewijst de uitspraak van

Keats. Hij stelt dat het interview reeds start bij het eerste contact met de (potentiële) respondent (Keats, 2000). Voor de uitvoering van de interviews wordt de methodologische literatuur nogmaals doorgenomen. Essentiële gesprekstechnieken (doorvragen of probing, samenvatten, doelgericht stilzwijgen, enz.) dienen gekend te zijn en vlekkeloos te worden toegepast.

De uitvoering van het interview kent volgende opbouw: een introductie, een midden en een afronding. Bij de introductie worden een aantal belangrijke stappen gezet om het gesprek goed in te leiden en duidelijkheid te scheppen naar de respondent toe. De onderzoeker dient zichzelf en het onderzoek voor te stellen. Tevens moet er toestemming verkregen worden om het gesprek op nemen. De respondent wordt ingelicht over het doel en de verwachte duurtijd van het gesprek. Nogmaals benadrukt de onderzoeker de anonimiteit/vertrouwelijkheid en peilt hij of de respondent vragen heeft. Het is belangrijk om een professionele relatie op te bouwen en een klimaat van vertrouwen te scheppen. Een open houding en afstemming van taal zijn een must (Cambré & Waege, 2010). In het middenstuk start het interview effectief. De hoofdonderwerpen worden meegedeeld en de bijhorende vragen worden gesteld (Verhoeven, 2007). De bevroegde personen krijgen een interviewvragenlijst. Dit stelt hen in staat de vragen steeds indachtig te blijven en gerichte antwoorden te formuleren. De afronding van een gesprek vereist een zorgvuldige voorbereiding. Er wordt met respect voor de respondent toegewerkt naar het einde van het interview, dit zowel verbaal als non-verbaal (Cambré & Waege, 2010).

Bij de uitvoering van het interview, worden naar bovenstaande analogie volgende vragen gesteld. Openingsvragen, waarbij de respondent en onderzoeker kennismaken en gewend raken aan de interviewsituatie. Daarna zijn er inleidingsvragen die het gesprek op gang trekken. Vervolgens brengen transitievragen de respondent langzaam tot bij de kern van de studie. De sleutelvragen handelen over de essentie en er wordt afgerond met besluitende vragen. Naast de gestelde vragen dienen ook de verkregen antwoorden de nodige aandacht te krijgen. Ze worden getoetst op validiteit, volledigheid, relevantie en duidelijkheid (Mortelmans, 2009).

Inzake de verwerking kan meegedeeld worden dat de onderzoeker de audio-opnames stuk voor stuk functioneel en doelmatig uittipt. In het kader van dit thesisonderwerp is het niet opportuun om alle interviews letterlijk van a tot z neer te schrijven. Belangrijke en duidende citaten worden wel integraal opgenomen. Andere uitspraken vinden gestructureerd en volledig hun schriftelijke neerslag. Het datamateriaal vormt vervolgens de basis voor het codeerwerk. Drie vormen van coderen zijn van toepassing. Ten eerste is er het open coderen. Dit veronderstelt dat de data opgedeeld worden in kleinere eenheden en dat het onderzoeksmateriaal wordt voorzien van labels. Ten tweede is er het axiaal coderen. Dit is de fase waarbij men de losse codes gaat verbinden tot een geheel en waarbij concepten tot stand komen. In het stadium van het selectief coderen verbindt de onderzoeker de concepten uiteindelijk met elkaar (Mortelmans, 2009). Hoeveel

interviews er exact zouden plaatsvinden, was bij aanvang van het onderzoek moeilijk te voorspellen. De dataverzamelingsfase zou worden beëindigd wanneer het ‘saturation point’ was bereikt. Dit is het ogenblik waarbij bijkomende informatie maar weinig nieuw materiaal oplevert (Bachman & Schutt, 2003). Afsluitend kan vermeld worden dat het onderzoeksproces gebruikmaakt van memo’s. Dit persoonlijk instrument dat de onderzoeker voor zichzelf opstelt, bevat flitsen van denkoperaties (Mortelmans, 2009).

5. Validiteit en betrouwbaarheid van het meetinstrument

Om de geldigheid en de betrouwbaarheid van het interview te garanderen worden volgende interventies verricht.

Het ‘Basisboek interviewen’ omschrijft ‘betrouwbaarheid’ als: “*de mate waarin onderzoeksresultaten onafhankelijk zijn van toeval*” (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007, p. 21). Dit zijn vertekeningen die kunnen ontstaan uit de driehoeksverhouding: respondent, onderzoeker en interviewsituatie. Om deze tot een minimum te herleiden maakt het onderzoek gebruik van opnameapparatuur. Audio-opnames worden zorgvuldig beluisterd en uitgeschreven. Een goed zicht hebben op de eigen mening en deze expliciteren laat de onderzoeker meer neutraal en objectief handelen (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007). Reflecteren over het eigen functioneren en de interviewer bias tot een minimum beperken is de boodschap (Jones, 2004). Dit werkstuk poogt zo transparant mogelijk te rapporteren (cfr. audit trail (Mortelmans, 2009)). Ruwe data staan ter beschikking van andere onderzoekers of beoordelaars, dit met de inachtnaam van de nodige deontologische regels (Maesschalck, 2010).

De geldigheid van onderzoeksgegevens betreft de mate waarin deze gegevens een juiste afspiegeling vormen van de realiteit (Baarda, De Goede, & Van Der Meer-Middelburg, 2007). De geldigheid wordt groter in dit onderzoek, door uitspraken te baseren op enerzijds twee dataverzamelmethode, zijnde het interview en het verzamelen van interne documenten en anderzijds het betrekken van drie soorten actoren, zijnde politiebeambten, personeelsleden in het uitgaansmilieu en bestuurlijke overheden (cfr. triangulatie (Mortelmans, 2009)). De onderzoeksopzet laat toe handelingen te stellen in alledaagse omstandigheden. De onderzoeker duikt het ‘veld’ in en probeert een betrouwbaar beeld te krijgen van de werkelijkheid. Zowel de politiepraktijk (commissariaat en lokaal met ‘cameratools’) als de uitgaanscontext (bars, cafés en dansgelegenheden) worden betreden waardoor de ecologische validiteit blijft gewaarborgd. Dit onderzoek beoogt de onderzoekssituatie zo weinig mogelijk te hinderen (cfr. unobtrusive measurement). Een ander essentieel gegeven is dat de gespreksomstandigheden voor de

bevraagden als ‘gewoon’ en ‘natuurlijk’ ervaren worden. De onderzoeker stelt zich in deze studie flexibel op en schikt zich naar de wensen en mogelijkheden van de respondenten voor de locatiebepaling van het interview (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2005). Belangrijk is dat het gesprek kan doorgaan in een rustige omgeving, weg van overbodige, nieuwsgierige blikken (Mortelmans, 2009). Het thesisonderzoek zal verder zorgvuldig omgaan met de beschrijving van causale proposities. Aangezien de onderzoeksvragen in dit onderzoek beschrijvend van aard zijn, worden causale uitspraken geëxpliciteerd en wordt hierover transparant gecommuniceerd. Decorte en Zaitch (2010) vermelden in hun boek dat onderzoek, ook al heeft deze geen causaliteit voor ogen, toch vaak deze piste bewandelt. Basisbeginselen en proposities van diverse theoretische kaders (zie hoofdstuk 1: literatuur) worden getoetst in de praktijk. Het onderzoek kan op deze manier een bescheiden meerwaarde betekenen voor de wetenschapspraktijk (Maesschalck, 2010).

6. Ethische aspecten

Om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen, zullen ook mogelijke ethische hinderpalen overdacht en beschreven worden in het onderzoeksdesign. Het opstellen van een ethisch protocol stelt de onderzoeker in staat vroegtijdig en gepast in te spelen op precaire situaties (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). Het ‘Economic and Social Research Council’ (2010) beschrijft zes basisbeginselen waaraan ethisch verantwoord onderzoek dient te voldoen. Deze staan hieronder beschreven en zijn vertaald naar de specifieke onderzoekscontext van de masterproef.

(1) Informed consent. De geïnformeerde toestemming stelt respondenten in staat hun deelname zorgvuldig af te wegen (Noaks & Wincup, 2004). Het grondig inlichten van personen gebeurt in het thesisonderzoek op basis van de (in)formele goedkeuring. De studie vindt plaats bij formele instanties waarbij deze lijn in de ‘informed consent’ wordt doorgetrokken. Bij de sleutelfiguren uit het nachtleven kan echter van dit principe worden afgeweken en verkrijgt de onderzoeker de toestemming op informele wijze (dit op bandrecorder vastgelegd). De respondenten kunnen gedurende het onderzoeksproces hun medewerking stopzetten. De informed consent is een dynamisch principe dewelke voortdurend bevestigd moet worden (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). Voordat het onderzoek aanvat, worden de korpschefs van de betrokken politiezones gecontacteerd. Het is van fundamenteel belang om hen te informeren over de studie en hun fiat te verkrijgen (American Anthropological Association, 2012).

(2) Open onderzoek. De rol van student/onderzoeker wordt niet verdoezeld. Openheid en transparantie staan centraal (O’Gorman & Vander Laenen, 2010). Duidelijkheid scheppen omtrent het doel van het onderzoek, de opdrachtgever, de gehanteerde methoden en het resultaat is wenselijk. Helderheid zorgt voor meer bereidwilligheid tot participatie, betrokkenheid en

stimuleert een open dialoog tussen de interviewer en de geïnterviewde. De respondenten worden zo volledig mogelijk geïnformeerd. Zijn er alsnog vragen, dan verdienen deze de nodige aandacht (American Anthropological Association, 2012).

(3) Vertrouwelijkheid en anonimiteit. De ingewonnen data anonimiseren is de boodschap. Informatie die de geraadpleegde respondenten zou kunnen identificeren, past de onderzoeker aan. Tevens worden de databestanden zorgvuldig opgeslagen en bewaard (O'Gorman & Vander Laenen, 2010). De privacywet bepaalt dat de onderzoeker de data niet langer mag bijhouden dan essentieel noodzakelijk is, wat dus ook niet zal gebeuren. De studie wint niet meer gegevens in dan strikt noodzakelijk is (Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, 2008).

(4) Vrijwillige deelname. Aan de politiefunctionarissen, bestuurlijke overheden en sleutelfiguren werkzaam in de uitgaanscontext, wordt meegegeven dat hun deelname gebaseerd is op hun 'goodwill'. Ze hebben het recht zich te verontschuldigen of te onttrekken aan het onderzoek. De totstandkoming van een professionele relatie staat voorop waarbij ten allen tijde de mening van de respondent wordt gerespecteerd (American Anthropological Association, 2012).

(5) Voorkomen van schade. Onderzoek mag de participanten geen schade berokkenen. De menselijke waardigheid en het fysieke en materiële welzijn van de bevroegden dient gedurende het ganse onderzoeksverloop in acht genomen te worden. Niet enkel dient de onderzoeker de directe schade in te calculeren, hij dient eveneens de mogelijke consequenties van de studie onder de loep te nemen (American Anthropological Association, 2012). De schade die met dit onderzoek berokkend kan worden, zowel voor de geïnterviewden als voor de onderzoeker zelf, is gering. Het onderwerp van onderzoek betreft een minder gevoelige materie, wat hopelijk resulteert in een waarheidsgetrouw en vlot interviewdialoog. Toch zijn er enkele belangrijke aandachtspunten. Zo mag de interne hiërarchie van een politieke organisatie niet uit het oog verloren worden. Vragen die peilen naar het handelen van hiërarchische oversten (denken we bijvoorbeeld aan het evalueren van het gevoerde politiebeleid) verdienen de nodige belangstelling en voorzichtigheid. Dit is gevoelige materie die vervormd kan zijn door sociaal wenselijke antwoorden. Een ander aandachtspunt kan tevens de beschrijving van uitgaansproblemen zijn door de sleutelfiguren. De beschrijving kan implicaties hebben voor de beeldvorming van politie en het optreden in de zones. Het is dan ook van essentieel belang om de informatie anoniem te maken en vertrouwelijk te beheren.

(6) Publicatie, verspreiding en onafhankelijkheid. De onderzoeker is een onafhankelijke actor en tracht de realiteit zo objectief mogelijk weer te geven. Op het einde van dit onderzoek kan een terugkoppeling plaatsvinden van de belangrijkste bevindingen naar de respondenten toe. Tevens kunnen de betrokkenen, wanneer ze dit wensen, een (digitale) versie van de masterproef

toegestuurd krijgen (O'Gorman & Vander Laenen, 2010). De onafhankelijkheid van dit werkstuk wordt mede verzekerd doordat dit onderzoek vertrekt vanuit de eigen onderzoeksinteresse en minder afhankelijk is van externe belanghebbenden. Er is bijvoorbeeld geen sprake van contractuele afspraken of externe financiers (Frühling, et al., 2009).

7. Methodologische beperkingen

In deze masterproef bevinden zich drie methodologische en pragmatische restricties. Ten eerste poogt dit onderzoek gebruik te maken van secundaire data. Enerzijds is de student/onderzoeker afhankelijk van wat professionelen uit de politiepraktijk hem aanleveren en beschikbaar stellen. De onderzoeker wordt enkel in het bezit gesteld van interne documenten wanneer hiërarchische oversten hiertoe hun permissie verlenen. Anderzijds is het essentieel om de verkregen documenten en het ingewonnen cijfermateriaal kritisch te benaderen. Deze zijn opgesteld vanuit politieel oogpunt, met een bepaald doel voor ogen en kunnen vertekeningen bevatten (cfr. dark number). Ten tweede is dit onderzoek een bevraging bij deskundigen en ingewijden waarbij er wordt gepeild naar de persoonlijk en dus subjectieve ervaring. De individuele beleving aangaande het cameratoezicht in de openbare ruimte staat centraal. Respondenten kaarten datgene aan wat zij belangrijk vinden. Het is voor het goede onderzoeksverloop belangrijk om rekening te houden met bias (geheugeneffecten). Ten derde worden vanuit praktische overwegingen enkel de bestuurlijke overheden, politiebeambten en sleutelfiguren uit het uitgaansleven bevroegd. De uitgaanspopulatie *an sich* wordt niet in dit onderzoek betrokken. Dit is een bewuste en weloverwogen keuze omdat de uitgaanspopulatie vooreerst een minder goed zicht heeft op het dagelijkse reilen en zeilen binnen de uitgaanscontext. Bovendien spelen praktische en tijdsgebonden overwegingen eveneens een niet te verwaarlozen rol.

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSRESULTATEN

I. Inleiding

Hoofdstuk 3 beschrijft de studieresultaten. Dit deel behandelt voor alle drie de politiezones, zijnde PZ Damme/Knokke-Heist, PZ Blankenberge/Zuienkerke en PZ Oostende, een vast aantal onderwerpen. Vooreerst wordt een profielschets meegegeven. Deze maakt melding van de socio-economische en demografische kenmerken van de zones en beschrijft in grote lijnen de uitbouw van het politiekorps. De algemene schets belicht de morfologie van het uitgaansgebied (hot spots), beschrijft de drukste uitgaansmomenten (hot times) en de aanwezige problematiek (hot crimes). Aanvullend staan de beleidsmatige acties opgelijst om de beschreven uitgaansproblemen in te dijen. Ten tweede staat het politioneel cameratoezicht vermeld. Hierbij worden de beleidsmatige en operationele component beschreven. Het beleidsmatige luik behandelt de historie van het aanwezige camerasysteem, het soort observatiesystemen, de uitkijkrimte(n), de succesfactoren, enz. Het operationele luik geeft de onderzoeksresultaten weer volgens het drieluik van preventieve, proactieve/reactieve en repressieve bevindingen. Hoofdstuk 3 sluit af met een vergelijkende analyse.

II. PZ Damme/Knokke-Heist

1. Profielschets

De politiezone Damme/Knokke-Heist is een meergemeentezone die, net zoals de twee andere korpsen, gestuurd wordt door en handelt conform de bepalingen van het parket van West-Vlaanderen, afdeling Brugge. De zone bestaat uit de landelijke gemeente Damme en de mondaine badplaats Knokke-Heist. De totale oppervlakte van de politiezone beslaat ongeveer 14.000 hectare. De zone is gelegen aan de Oostkust en grenst aan de provinciehoofdstad Brugge en buurland Nederland. Op demografisch vlak is er een duidelijk verschil merkbaar tussen de twee gemeenten. Het inwonersaantal in Damme blijft quasi het hele jaar door stabiel en bedraagt zo'n 11.000 inwoners. Dit in tegenstelling tot Knokke-Heist die op weekend- of vakantiedagen een opvallende stijging in het aantal verblijvers kent. De gemeente telt plusminus 34.000 gedomicilieerde inwoners. Daarnaast hebben heel wat mensen hier een tweede woonst. Op gewone weekends kan het aantal verblijvers met gemiddeld 9.000 inwoners toenemen. Verlengde weekends kunnen ongeveer tweemaal zoveel mensen naar de kustgemeente lokken, en tot 80.000

personen tijdens de vakantieperiodes. Op piekmomenten kan de kustgemeente geconfronteerd worden met zo'n 100.000 à 150.000 mensen die gebruikmaken van haar faciliteiten. Het fenomeen van pensioenmigratie in de gemeente Knokke-Heist (een fenomeen dat in alle drie de zonale veiligheidsplannen van de geselecteerde politiezones beschreven staat) en de aanwezigheid van jongeren zorgen voor een spanningsveld. Knokke-Heist zet volop in op toerisme en recreatie en mikt op een florerende horecanijverheid (Lokale Politie Damme/Knokke-Heist, 2009).

De politiezone telt op heden ongeveer 190 personeelsleden. Het politiecentrum, waarbinnen zich de dienst Interventie bevindt, is gelegen in Knokke. De interventiedienst is onderverdeeld in het onthaal, de meldkamer en de (in totaal zes) interventieploegen. Er geldt een ploegensysteem waarbij permanent een wachtofficier-teamoverste, minimum één dispatcher en zes à zeven interventie-inspecteurs van dienst zijn (Desmidt, 2009).

De uitgaanszone van Knokke situeert zich op drie locaties (zie bijlage 2a). Het uitgaansgebied bevindt zich in een driehoek waarbij de hoekpunten gevormd worden door het Verweeplein, het Van Bunneplein en het casino van Knokke. Het Verweeplein trekt hoofdzakelijk de lokale jeugd aan. Het Van Bunneplein daarentegen heeft 'de toerist' als doelgroep. Het publiek is voornamelijk afkomstig uit Franstalig Brussel, Antwerpen en Nederland. In Heist, ter hoogte van De Bolle en het Heldenplein, bevinden zich enkele cafés die een meer gemengd publiek aantrekken.

Uit de interviews blijkt dat de PZ Damme/Knokke-Heist geconfronteerd wordt met tal van uitgaansproblemen. In de eerste plaats zijn er de overlastproblemen. Lawaaihinder, wildplassen of het gooien van vuilniszakken zijn slechts enkele voorbeelden die onder deze (ruime) categorie ressorteren. De tweegesprekken wijzen uit dat het uitgaansgebied frequent wordt geconfronteerd met diefstallen. Gauwdiefstallen voltrekken zich voornamelijk in horecazaken en komen weinig voor op straat. Vandalisme komt eveneens voor in het uitgaansgebied. Personen die na een nachtje stappen opnieuw huiswaarts keren durven wel eens over auto's lopen, voertuigen beschadigen, enz. Persoonsdelicten vinden eveneens bijwijken plaats, hoofdzakelijk onder invloed van alcohol en/of drugs. Op het Van Bunneplein speelden zich in het verleden meermaals vechtpartijen af tussen Franstalige Brusselaars en Antwerpenaren. De laatste jaren trekt een welbepaalde zaak op het Verweeplein het publiek van het Van Bunneplein aan. Dit zorgt ervoor dat het aantal incidenten op de verbindingswegen tussen beide locaties is toegenomen. Meermaals is er in de interviews aangekaart dat het aantal delicten is gedaald, maar dat de geweldsincidenten wel ernstiger zijn geworden. Menigmaal is er in het verleden door uitgaansbezoekers glas ter hand genomen als steekwapen. In de PZ Damme/Knokke-Heist komen ook drugsdelicten voor. Over de frequentie van het gebruik en verkoop in de uitgaansbuurt is er geen eenduidig antwoord

voorhanden bij de respondenten. Betrokkenen komen minder vaak in rechtstreeks contact met drugs.

Voor de politiezone zijn de paasvakantie en zomermaanden de drukste perioden van het jaar. In het paasverlof komen alle vakantiegangers in één week samen. Dit in tegenstelling tot de zomermaanden waar toeristen in een meer gespreide tijdsperiode de gemeente Knokke-Heist aandoen. Op heden worden er meer noorderburen gesignaleerd in de gemeente. De Nederlandse wetgeving heeft recent de leeftijdsgrens van alcoholhoudende drank opgetrokken van 16 naar 18 jaar wat mogelijks een verklaring kan geven voor de stijging van het Nederlandse publiek in het Knokse nachtleven.

De aanpak van de uitgaansproblematiek staat al enkele jaren hoog op de politieke agenda. Talrijke gemeentelijke actoren dragen hun steentje bij voor een veilige en leefbare uitgaansbuurt.

Een eerste belangrijke speler is het politiekorps van Damme/Knokke-Heist. De belangrijkste politieke initiatieven voor een aangename uitgaansbuurt zijn tweeledig. Enerzijds is er de installatie van camera's. De beleidsmatige uitbouw en operationele werking van het zonale camerabestel zal verder in dit werkstuk worden besproken. Anderzijds onderneemt de lokale politie acties in het kader van het gemeentelijke project 'Overlast in uitgaansbuurten'. Dit project is opgestart in 2006. Belangrijk voor deze paragraaf is het in kaart brengen van het handhavingsluik binnen dit overlastproject. Om uitgaansgerelateerde wanpraktijken tegen te gaan, kan de PZ Damme/Knokke-Heist gebruikmaken van Gemeentelijke Administratieve Sancties (GAS). In 2012 heeft de gemeente Knokke-Heist voor bepaalde overlastfenomenen het stelsel van GAS ingevoerd. Binnen de aanwezige GAS-wet wordt de focus gelegd op hondenpoep, wildplassen en het smijten en/of achterlaten van vuilnis. Daarnaast is er extra politiecapaciteit voorhanden in drukke uitgaansperioden. Aanvullend op de eigen manschappen wordt er inzet gevraagd en verkregen van het CIK (Corps d'Intervention/Interventiekorps), de interventiereserve van de Federale Politie. Het inschakelen van overlastpatrouilles, eventueel aangevuld met een hondengeleider en wijkagent, behoren eveneens tot de mogelijkheden om het nachtleven in goede banen te leiden. Naast een grotere bezetting wordt ook de operationele werking in het uitgaansgebied geoptimaliseerd. Elke nacht in het weekend (vrijdag, zaterdag en zondag) is een officier van gerechtelijke politie als projectleider op het terrein aanwezig. Betrokkene staat in voor de realisatie van het handhavingsbeleid in de uitgaansbuurt. Concreet bestaat zijn takenpakket uit het briefen van de nachtploegen, de sturing van politiebeambten, het inlichten van de weekofficier betreffende overlastgerelateerde feiten en tussenkomsten, enz. Volledigheidshalve wordt vermeld dat er frequent ploegen vast gestationeerd staan op de hot spots, zijnde het Van Bunnens- en Verweeplein. De zogenaamde 'postfix' is met het overlastproject geofficialiseerd.

Een tweede belangrijke actor in dit ruimere kader is de preventiedienst. Deze gemeentelijke instelling heeft als doel om de uitgaansbezoeker gericht te sensibiliseren, dit door samen met verschillende partners initiatieven op poten te zetten. In 2013 was er bijvoorbeeld het project ‘Wederzijds respect is gratis’. Deze actie beoogde een positief uitgaansklimaat te stimuleren. De campagne maakte gebruik van affiches, in de vorm van menukaarten, en bestond uit een wedstrijd. Het doel was om uitgaande jongeren te informeren over de aanwezige problematiek en de boetes die hiervoor uitgeschreven konden worden. Een andere maatregel, in samenwerking met de lokale politie, was de plaatsing van een glasbol ter hoogte van het Van Bunneplein. Het gemeentelijk reglement beschrijft dat het verboden is om tussen 22 en 10 uur met geopende alcoholrecipiënten op de openbare weg te lopen. Wanneer personen door de politiepatrouilles toch worden betrapt, mag de alcoholische inhoud afgepakt en uitgegoten worden. Zijn de flessen vol, maar niet geopend, nemen politiebeambten de flessen in beslag en kunnen deze later opgehaald worden in het politiecentrum. Een laatste maatregel is de plaatsing van drie urinoirs in de uitgaanszone. Op deze manier tracht de gemeente het wildplassen in te dijken. Op heden richt de preventiedienst zich op fietsdiefstallen en gevonden fietsen, een problematiek die eveneens samenhangt met het nachtleven.

Een derde, maar niet onbelangrijke speler is de reinigingsdienst. Deze start haar ophalingsronde in de uitgaanszone. In de Lippenslaan zetten talrijke handelszaken het vuilnis ’s avonds buiten. De tijd tussen de sluiting en de opkomst van de reinigingsdienst wordt zo kort mogelijk gehouden om wanpraktijken (springen in bergen karton, vuilnisbakken omverwerpen, enz.) tegen te gaan.

De politie onderhoudt een nauwe samenwerking met diverse gemeentelijke diensten. Naast een goede verstandhouding met de technische dienst hebben politiebeambten ook regelmatig contact met de preventiedienst. Naast overlegmomenten met laatstgenoemde, wordt er ook samen tot actie overgegaan. Bovenvermeld project ‘Wederzijds respect is gratis’ werd gedragen en gepropagandeerd door de politiezone. Het korps tracht eveneens een nauw contact uit te bouwen met de lokale bevolking. In het kader van de uitgaansproblematiek opteert de politiezone om voor en na het seizoen een evaluatie in te plannen. De participanten zijn: de politie, lokale horeca, brandweer, ambulance en vertegenwoordigers van het stadsbestuur. Diverse uitgaansgerelateerde onderwerpen passeren de revue. Sporadisch vinden er overlegmomenten plaats met buurtbewoners om de ondervonden uitgaansproblemen onder de loep te nemen.

Belangrijk om mee te delen is dat Knokke-Heist geen muziekstopuur heeft, in tegenstelling tot de andere twee politiezones die later besproken zullen worden.

2. Politieeel cameratoezicht

2.1 Beleidsmatig

Het cameraproject maakt een wezenlijk onderdeel uit van de beschikbare middelen om het nachtleven in goede banen te leiden. Het camerabestel is er gekomen op vraag van de burgemeester van Knokke-Heist. Graaf Leopold Lippens is een fervent voorstander van cameratoezicht. In 2006 gaf de burgervader het startschot om camera's in de zone te implementeren en zo de zonale politieele werking te ondersteunen en te optimaliseren. In een eerste fase werden zestien camera's in gebruikgenomen die zich situeren in de grote winkelstraten, de uitgaansbuurt en op de strategische toegangswegen. In 2009, de tweede fase, werden bijkomend vier observatiesystemen aan het cameranetwerk toegevoegd (Lokale Politie Damme/Knokke-Heist, 2009). De politiezone maakt op heden gebruik van twintig dome-camera's, dit enkel op het grondgebied van Knokke-Heist. De camera's kennen een dag- en nachtschakeling. Ze zijn stofvrij, waterdicht en vandalismebestendig. Beelden kunnen worden waargenomen en gestuurd vanuit de dispatchruimte en het coördinatiecentrum. In de dispatching hangen vier beeldschermen en is een werkstation aanwezig. Het coördinatiecentrum heeft een centrale videowall die toelaat om zestien beelden simultaan te bekijken. De camera's kunnen hier bestuurd worden door twee werkstations.

De volgende paragrafen nemen de toepassing van de eerder vermelde succesfactoren door.

(1) Locatie en het bereik van de camera's. Het implementeren van camera's gebeurde op die plaatsen waar er een verhoogd risico is op aantasting van de fysieke integriteit van personen en goederen. Het uitgaansgebied van Knokke-Heist voldeed aan deze voorwaarde. Het nachtleven in de politiezone bevindt zich in Heist en Knokke. Het Verweeplein, Van Bunneplein en de omgeving rond het casino zijn de kritieke punten in Knokke. Diverse drink- en dansgelegenheden bevinden zich in dit gebied. In Heist zijn er horecazaken ter hoogte van De Bolle en het Heldenplein. Bijlage 2a illustreert dat op alle voornoemde plaatsen cameratoezicht is voorzien. De onderzoeksdata wijzen uit dat de meeste camera's goed gepositioneerd staan. Over de camera op het Alfred Verweeplein, werd er opgemerkt dat deze een beperkt zicht heeft op de ingang en het terras van enkele horecazaken. Het complex dat toegang geeft tot de parking van het stadhuis hindert het zicht. De interviews wijzen voorts uit dat de korpsleiding bereid is om camera's bij te zetten. Wordt het bestaande camerabestel uitgebreid, dan dient de meerwaarde hiervan aangetoond te worden door voorafgaande analyses. De korpsleiding benadrukte de wildgroei van camera's in de openbare ruimte tegen te gaan.

(2) Doelmatigheid. De formele doelstellingen inzake de verwerking van de camerabeelden zijn geëxpliciteerd. Ik citeer:

- *“Bescherming van goederen en personen;*
- *Voorkomen van criminaliteit en verzekeren van veiligheidsgevoel van burgers;*
- *Vaststellen van misdrijven, opsporen van daders en verhogen van pakkans;*
- *Toezicht op het verkeer voor een vlotte doorstroming;*
- *Ondersteuning van politiemansschappen op het terrein bij interventies n.a.v. ordeverstoringen (overlast) en in het bijzonder geweldsdelicten.”* (Vandierendonck, 2014, p. 6)

Vier van de vijf voornoemde punten zijn rechtstreeks van toepassing in het uitgaansgebied.

(3) ‘Live’ uitkijken van videobeelden. Vanuit twee ruimten, zijnde de dispatchruimte en het coördinatiecentrum, in het politiecommissariaat kunnen beelden in ‘real time’ bekeken worden. 24 op 24, 7 op 7 is de dispatching bemand en kunnen politiebeambten de beelden ‘live’ uitkijken. Buiten de risicomomenten gebeurt dit minder nauwlettend of ‘zijdelings’ omdat er meerdere taken te vervullen zijn. Op drukker uitgaansmomenten (vakanties en weekends) wordt een extra personeelslid ingeschakeld in het coördinatiecentrum dat beelden ‘live’ gaat bekijken. De lokalen en monitoren van de dispatching en het coördinatiecentrum staan met elkaar in contact. Dit betekent dat informatie en beelden onmiddellijk uitgewisseld kunnen worden zodat collega’s snel en gepast kunnen interveniëren (ploegen aansturen e.d.). De kritieke uitkijkuren worden bepaald op basis van een aantal parameters (hoogseizoen, fuiven, incidenten,...). Sowieso is er ieder weekend (vrijdag, zaterdag en zondag) een bijkomende operator aanwezig die de beelden in de gaten houdt. De opnames worden niet constant bekeken. Dat bewijst het volgende citaat: *“Zit er een cameraoperator in het coördinatiecentrum, gaat deze de beelden zoveel mogelijk ‘live’ bekijken. Het is wel niet zo dat de beelden ononderbroken acht uren bekeken worden. Dat is niet mogelijk. Dat is heel lastig. Je zit in dat lokaal en je bent bezig, een pv aan het typen bijvoorbeeld. Het is een reflex dat je aankweekt om regelmatig naar de beelden te kijken.”* [R2] Vanuit de korpsleiding wordt gevraagd om beelden zoveel mogelijk proactief te bekijken wanneer hiertoe de mogelijkheid bestaat. De leuze is om actief met de beelden aan de slag te gaan. In het kader van het in ‘real time’ uitkijken van camerabeelden is het essentieel te vermelden dat de PZ gebruik kan maken van diverse ‘functionele mappen’. Dit zijn een vastgelegd aantal camera’s die welbepaalde locaties in beeld brengen en opgeroepen kunnen worden door één simpele muisklik. De drie mappen die voorhanden zijn, beslaan het uitgaansgebied, de belangrijkste vluchtwegen en meest kwetsbare juwelierszaken. Deze geven een snelle en accurate blik van de gewenste locaties. De tijd dat operatoren videobeelden bekijken in het coördinatiecentrum wordt geregistreerd in een logboek, dit per blok van vijftien minuten.

(4) Evaluatie. De PZ tracht zo nauwgezet mogelijk de vaststellingen van de camera's te registreren. Worden er via het camerasysteem onregelmatigheden opgemerkt, dan dient de politiebeambte een meldingsfiche en een interventie aan te maken. De berichtgeving in het systeem vermeldt de locatie in het politiecentrum, camera coördinatiecentrum (C) of de camera dispatch (D), van waaruit de observatie is uitgevoerd. De feiten die worden waargenomen door de camera's in de uitgaansbuurt worden onder volgende noemers gecatalogeerd: vechtpartij, pesterijen en baldadigheden, beschadigingen, dronken persoon, slagen en verwondingen, samenscholing, enz. Hierbij dient volgende bedenking te worden gemaakt: de gegeven kwalificaties verschillen per politiebeambte. De ene persoon kan een gebeurtenis catalogeren onder 'samenscholing', terwijl de andere hetzelfde feit opneemt onder de noemer 'volkstoeloop'. Op basis van het geregistreerde materiaal worden statistieken opgesteld en kan een evaluatie doorgevoerd worden. Sinds de opstart van het camerabestel in 2006 voert de politie Damme/Knokke-Heist jaarlijks een grondige analyse door en rapporteert ze naar de bestuurlijke overheid. Dit stelt de korpsleiding onder andere in staat om kennis te nemen van het aantal uitkijkuren in het coördinatiecentrum. Tevens wordt hierbij melding gemaakt van de hoedanigheid van de politiebeambten: agent van politie (AP), inspecteur van politie (INP) of hoofdinspecteur van politie (HINP). Verder staat in een doorlichting het aantal geregistreerde ambtshalve meldingen te lezen, per noemer (verkeer, verdachte toestand, moeilijkheden, vechtpartij, enz.). Als voorlaatste punt staan de opgeloste zaken, of andere nuttige informatie verkregen dankzij de camerabeelden, uit dat welbepaalde jaar opgelijst. Een laatste topic geeft de resultaten weer die geboekt zijn via de ANPR-camera's, wat in het kader van deze masterproef minder relevant is.

(5) Communicatie en participatie. Bij het beheer of uitbreiding van het camerabestel krijgt de burger geen stem. Intern en in overleg met externe partners wordt besloten om het camerasysteem op een bepaalde wijze te beheren. Zoals vermeld, maakt de politiezone jaarlijks een evaluatie op. De evaluatie wordt ingekeken door de burgemeester en het schepencollege en vindt daarna zijn neerslag in de pers. Zo wordt de bevolking up-to-date gehouden inzake de werking en meerwaarde van het aanwezige camerabestel. Onderstaande figuur (NMI, 2013), op de volgende pagina, illustreert dit.

Bewakingscamera's zijn nuttig voor politiekorps

KNOKKE-HEIST De politie heeft vorig jaar 220 incidenten ontdekt met behulp van camera's. Daarom wil het korps de camerabewaking uitbreiden.

De politie in Knokke-Heist gebruikt 20 bewakingscamera's in de gemeente. Die helpen de patrouilles bij het opmerken van incidenten en dragen ook bij tot een beter opsporingsbeleid. 'Vorig jaar moesten de agenten 220 keer uitrukken voor incidenten, die werden vastgesteld door een camera', zegt commissaris Philippe Vandierendonck. 'Het ging vooral om vechtpartijen, verdachte handelingen, overlast en verkeersongevallen met vluchtmisdrijf. De beelden worden 30 dagen be-

waard. Zo kan de politie, ook na klachten van burgers, nog heel wat misdrijven oplossen.' De politie gebruikt ook twee camera's die automatisch nummerplaten herkennen. 'Die lezen de nummerplaten van alle voorbijrijdende voertuigen en vergelijkt ze met de positionele databank en de databank van niet-verzekerde voertuigen. Dankzij die camera's werden vorig jaar 24 voertuigen, waarvan 12 gestolen en 12 zonder verzekering, onderschept en in beslag genomen.'

De politie voorziet ook nog een uitbreiding van het netwerk met een vaste en mobiele camera. Die zullen gebruikt worden bij evenementen of bij acties rond hondenpoep en sluikstorten. (nmi)

Figuur 2: krantenartikel "Bewakingscamera's zijn nuttig voor politiekorps" – Knokke-Heist

Politiebeamten worden eveneens op de hoogte gesteld van de resultaten via het intern digitaal platform, infonet. Op regelmatige tijdstippen trekt de zone tijd uit om gerichte informatiemomenten te voorzien voor specifieke doelgroepen (seniorenraad, preventieraad, politieraad, klasgroepen, enz.).

(6) Opnames bewaren. Camerabeelden worden, zoals bovenstaande figuur aangeeft, 30 dagen bewaard. Leveren camerabeelden bruikbaar materiaal aan, dan kan men deze langer bewaren. Als een politiebeamte welbepaalde opnamen nodig heeft in het kader van een dossier, dan dient het formulier 'Opslaan camerabeelden' zo snel mogelijk te worden ingevuld. Bevoegde coördinator schrijft de beelden weg en bewaart ze op een beveiligde archiveringsserver. Heeft het parket beelden nodig, dan plaatst de politiezone de opnamen op een CD/DVD en maakt ze over aan haar diensten.

(7) Realistische kostenraming. De meergemeentezone maakt enkel in de gemeente Knokke-Heist gebruik van cameratoezicht. Een goede afstemming tussen de gemeenten en de politiezone drong zich op. Aangezien enkel Knokke-Heist het vruchtgebruik van het camerabestel geniet, opteerde de voornoemde gemeente ervoor om een aanvullende toelage te betalen aan de politiezone. Op heden doen er zich op financieel gebied geen problemen voor. De interviews wijzen uit dat de positieve lijn inzake de degelijkheid van het camerasysteem wordt doorgetrokken naar ander politiematerieel (interventievoertuigen, wapens, enz.).

(8) Interne richtlijnen/procedures. De PZ Damme/Knokke-Heist bezit een procedurehandboek. Dit document ligt permanent ter beschikking in de meldkamer en is tevens raadpleegbaar op het intranet. Het procedurehandboek fungeert als voorbeelddocument naar andere politiezones toe. De gids inzake camerabewaking van de Algemene Directie Veiligheid en Preventie (2011) beschrijft

het handboek van de PZ Damme/Knokke-Heist als een nationale goede praktijk. Het document beschrijft het concrete takenpakket van de diverse actoren, maakt melding van de doelstellingen en motiveert de locaties waar camera's zijn opgehangen. Verder staat in het handboek te lezen hoe het coördinatiecentrum en de dispatching georganiseerd zijn en wat de gebruikelijke procedures zijn omtrent het functioneel cameragebruik. Daarnaast zijn de procedures voor het beheer vastgelegd en worden de privacywaarborgen vermeld. Een ander voorbeeld dat staft dat de politiezone voortrekker is van het cameragebruik in de openbare ruimte is de deelname aan een colloquium over camerabewaking. Deze bijeenkomst werd in oktober 2011 georganiseerd door de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG) te Leuven. De politie Damme/Knokke-Heist werd verzocht op te treden als gastspreker op de workshop 'Cameratoezicht in de uitgaansbuurt: van vaststelling tot vonnis'.

(9) Opleiding en training. Het diensthoofd leidt de belanghebbende politiebeambten intern op. Eenmaal de opleiding doorlopen, worden er geen verdere trainingen georganiseerd. Het procedurehandboek lijst de inhoud van de opleiding op. Ik citeer:

- *“Het correct/technisch gebruik van de apparatuur;*
- *Het operationeel gebruik van de camera's;*
- *De procedure voor het maken en opslaan van camerabeelden;*
- *De procedure voor rapportage van incidenten;*
- *De procedure voor het melden van defecten aan de camera-infrastructuur;*
- *De omgang met het bewijsmateriaal;*
- *Het respecteren van de privacy;*
- *Oefeningen van praktijksituaties;*
- *Toelichting bij dit procedurehandboek.”* (Algemene Directie Veiligheid en Preventie, 2011, p. 30)

Verder staat te lezen wat de operatoren en dispatchers moeten kunnen nadat ze de theorie en praktijkoefeningen achter de rug hebben. Het huidige camerasysteem wordt in de interviews omschreven als zeer gebruiksvriendelijk. Het functioneel en correct beheren van de camera's vraagt niet veel opleiding. Voorts is het belangrijk te vermelden dat de politiezone in nauw contact staat met de firma die de zone voorziet van camera's. Deze samenwerking laat de korpsleiding toe om als brugfiguur op te treden naar de eigen manschappen. Verschuivingen binnen het cameralandschap kunnen via de firma, langs de korpsleiding de ruimere politiezone worden ingestuurd.

Uit de interviews blijkt dat de zonale veiligheidsraad voldoende stil staat bij het zonaal cameratoezicht en de uitgaansproblemen. Eén van de luiken die in de veiligheidsraad systematisch

wordt behandeld is deze van camerabewaking. Zoals reeds aangekaart, is de burgemeester een fervent voorstander van cameragebruik in de openbare ruimte. Hij besteedt, in samenspraak met de korpschef en het parket van West-Vlaanderen, afdeling Brugge, voldoende aandacht aan de uitbouw en het doelgericht hanteren van dit instrument. Waar de politiezone Damme/Knokke-Heist in eerste instantie voortrekker was van het cameragebruik, is later het parket Brugge mee op de kar gesprongen. Mede overtuigd van de meerwaarde van dit medium bundelden ze de krachten. Een voorbeeld van de constructieve samenwerking tussen de voornoemde actoren is dat in het verleden parketmagistraten in opleiding zijn uitgenodigd om het uitgebouwde camerabestel en bijhorende werking beter te leren kennen. Met dergelijke initiatieven probeert de politiezone justitiële actoren kennis bij te brengen in de mogelijkheden en beperkingen van cameratoezicht. Een ander voorbeeld van de positieve relatie is dat het project ‘Overlast in uitgaansbuurten’ van de politiezone mede gedragen is door het openbaar ministerie. Het parket heeft zich geëngageerd om enkele misdrijven effectief te vervolgen. Dit project toont eveneens aan dat de problematiek in de uitgaansbuurt niet in dovemansoren valt en er daadwerkelijk actie wordt ondernomen om een veilige uitgaanszone te creëren. De korpsleiding beklemtoont dat het aanwezige cameratoezicht slechts één instrument is binnen een reeks van maatregelen om de uitgaansproblematiek aan te pakken.

2.2 Operationeel

2.2.1 Preventie

Het preventieve effect van bewakingscamera's zal besproken worden per misdrijfcategorie. Ten eerste zijn er persoonsdelicten. De respondenten zijn het unaniem eens dat de preventieve waarde van camera's bijzonder laag is bij uitgaansgeweld. Zowel toeristen als lokale inwoners laten zich niet door de camera's afschrikken wanneer ze overgaan tot fysieke agressie. Volgend citaat van een politiebeambte van de PZ Damme/Knokke-Heist toont dit aan: *“Het cameratoezicht heeft niet altijd een effect, denk ik. In het begin zijn ze nuchter. Op een bepaald moment zijn ze in een zodanige staat dat ze er niet meer op letten. Hoeveel keer dat we niet zien dat er echt onder de camera's gevochten wordt en dat wij zeggen: ‘Weten ze niet dat er een camera staat?’ Het kan zijn dat toeristen het niet weten, maar we hebben hetzelfde aan het Verweeplein. Lokale gasten, die het wel zouden moeten weten, houden er ook geen rekening mee dat er camera's staan.”* [R2] Deze uitspraak toont aan dat wanneer personen dronken zijn en/of overmand worden door emoties, ze zich zelden nog iets aantrekken van de camera's. Gewelddelicten vinden dan regelmatig plaats binnen het camerabereik. Ten tweede is er de misdrijfcategorie overlast.

Personen die het nachtleven verkennen zonder doelbewuste criminele gedrevenheid zijn vaak minder sensitief voor camera-aanwezigheid. Veelvuldig worden personen gezien die urineren onder of kort bij een camera. Wildplassen is daardoor een delict dat veelvuldig wordt geobserveerd in de uitkijkruinten. Of er al dan niet een reactie volgt is afhankelijk van de capaciteit die beschikbaar is. Wanneer individuen drugs gebruiken op het openbaar domein gebeurt het dat ze geen weet hebben van, of niet letten op, de camera's. Al meermaals zijn personen betrapt geweest op het nemen van drugs. Volgende uitspraak staft dat: *“Aan de Scoop, achter de hoek, naar de zeedijk op, heb je daar een fietsenverhuring gehad. Hij ging naar daar en je zag hem mooi een lijntje cocaïne leggen. Hij pakte zijn paspoort, tik – tik – tik, en sssst. Dus ja die gaat ook niet geweten hebben dat er daar een camera hangde. Je kon inzoomen. Je kon zelfs de cocaïne zien liggen.”* [R3] Het dealen van drugs gebeurt weinig in het gezichtsveld van de camera. Occasioneel valt het toch voor dat individuen, vaak niet vertrouwd met de setting, betrapt worden op het verkopen van verboden middelen. Politiebeambten hebben het vermoeden dat personen die vertrouwd zijn met de uitgaanssetting en de cameralocaties zich naar meer verscholen plaatsen (zonder camera's) rond het uitgaansgebied begeven om daar hun clandestiene activiteiten uit te voeren. Ten derde zijn er vermogensdelicten. De camera's stellen regelmatig beschadigingen vast. Enige tijd terug werd er door verscheidene personen in de nachtelijke uren over auto's gelopen. Door een gericht cameratoezicht was de politie in staat betrokkenen te onderscheppen. Deze vaststelling toont aan dat personen zich niet bewust zijn van of niet laten afschrikken door het cameratoezicht. Diefstallen voltrekken zich voornamelijk in de horecazaken en stellen politiebeambten minder in staat om deze misdrijven op de openbare weg te detecteren. Afsluitend is het belangrijk te vermelden dat de wettelijke pictogrammen die het cameratoezicht in de openbare ruimte aankondigen weinig door de uitgaansbezoeker worden gezien. Eén van de twee bevroegde respondenten, actief in het nachtleven, had zelfs geen weet van deze aankondigingen.

Politiebeambten stellen een verplaatsingseffect vast, dit niet zozeer door de camera's, maar door de fysieke politieaanwezigheid ter plaatse. Dat bewijst volgend citaat: *“Personen verplaatsen zich naar locaties waar er camera's staan. Als ze zich van het Van Bunneplein verleggen, is het omdat ze politie zien. Wat doen wij dan, achter een tijdje verleggen wij ons ook en begeven ze zich opnieuw naar voorkant. Ze komen altijd in beeld. Het is niet dat ze zich verleggen omdat ze daar een camera zien staan.”* [R3]

Naast het mogelijke verplaatsingseffect bij het dealen van drugs van lokale inwoners of andere personen vertrouwd met het uitgaansgebied (en de cameralocaties) worden er geen locatieveranderingen van voornoemde misdrijven vastgesteld.

Een andere bevinding is dat uitgaansbezoekers die zich bewust zijn van het cameratoezicht inspelen op deze situatie. Een voorbeeld dat werd aangehaald tijdens één van de interviews is dat personen die het nachteven verkennen en met de fiets komen, deze sneller achterlaten in een gebied voorzien van camerabewaking. Er is bij de burger een stijgende vraag tot invoering van meer cameratoestellen, onder andere in het uitgaansgebied.

2.2.2 Proactie/reactie

In de weekends en vakantieperioden bekijken minstens twee politiebeambten de camerabeelden van de uitgaansbuurt op de kritieke uren (dit van 22 uur tot 6 uur). Eén persoon doet systematisch dienst als dispatcher. Aanvullend kan een cameraoperator in het coördinatiecentrum extra toezicht houden op het uitgaansgebied. De korpsleiding benadrukt dat het proactief werken hoog op de agenda staat. Wanneer problemen, ondanks de betrachting, toch niet vroegtijdig worden opgemerkt met de camera's en deze door de burger of interventieleden op het terrein worden gemeld, is de eerste reflex van de politiebeambten in de meldkamer/het coördinatiecentrum om de camera op het voorval te zetten. Beide uitkijkrumten zijn naast elkaar gelegen wat een vlotte (mondelijke) informatie-uitwisseling mogelijk maakt. Via de functionele map 'uitgaansleven' krijgt de operator de belangrijkste hot spots van het uitgaansgebied in beeld. Door actief met de camera's aan de slag te gaan, kunnen de ploegen op het terrein vlot worden gestuurd. Het huidige camerasysteem stelt politiebeambten in de uitkijkrumte in staat om op hetzelfde ogenblik zowel een gebeurtenis in 'real time' te bekijken als om een opgenomen beeld te analyseren. Bij een vechtpartij heb je enerzijds op de stilstaande opname de verdachten in het vizier. Anderzijds kan de operator/dispatcher op het 'live' beeld de personen zoeken en de ploegen gerichte informatie meedelen. Volgend citaat van een politiebeambte bewijst dat dit effectief werkt in de praktijk :
“Je kan dan ‘playback’ van de laatste vijf minuten ingeven. Dan kan je het beeld stilzetten en op het andere scherm ‘live’ volgen. Dit doen we dus heel veel. [...] Zo kan je ze er gaan uitpikken. Dat is de beste manier om de ploegen te gaan sturen naar vechtpartijen. Wat gebeurt er? De ploegen komen toe en de daders gaan ergens aan de kant gaan staan. Ze gaan niet altijd weglopen. Dan zien wij met de camera wie de onruststoker was en geven we dat aan de ploegen mee: ‘Die dat daar in de hoek staat of zich daar ophoudt, identificeer die persoon eens want die zat er ook tussen.’ Dan verschieten ze. Dat heeft wel effect.”[R2]

De bevindingen omtrent het 'live' bekijken van camerabeelden zijn overwegend positief. Er kan ver ingezoomd worden en het systeem is zeer gebruiksvriendelijk. Het stadsbestuur heeft voldoende investeringen gedaan om de uitkijkrumte in het politiecentrum en het camerabestel op het terrein zo zorgvuldig en volledig mogelijk uit te bouwen. Toch werd bij het 'live' bekijken

van beelden meermaals de bemerking gemaakt door politiebeambten dat het aanwezige straatmeubilair en de lichtborden niet altijd even doordacht werden neergezet op het openbaar domein. Ook de bomen in de Lippenslaan, de hoofdstraat van Knokke, verhinderen van tijd tot tijd het zicht van de camera's. Een andere constatering die in de interviews naar voren kwam, was dat er soms problemen zijn bij het inzoomen. Ten eerste is het inzoomen op opgenomen beeld quasi niet mogelijk. De beeldkwaliteit is ondermaats. Ten tweede werd gemeld dat het soms lang duurt voordat de camera zichzelf op scherp stelt en heldere beelden kan weergeven.

Het proactief hanteren van de camera's werpt zijn vruchten af om diverse uitgaansproblemen tegen te gaan, bijvoorbeeld wildplassen. Personen wachten veelal om hun behoefte te doen wanneer de interventieploeg(en) uit het gezichtsveld zijn verdwenen. De observatiesystemen registreren deze feiten, waardoor politiebeambten concrete instructies ontvangen om de nodige maatregelen te treffen. Tussen enerzijds onruststokers en toeschouwers en anderzijds de politie voltrekt zich bijwijken een kat-en-muisspel. Zoals op de figuur in bijlage 2a op te zien is, grenst het Van Bunneplein (t.h.v. Beverly Screens) aan de zeedijk. Personen met strafbare motieven schipperen tussen deze twee locaties, dit al naargelang de aanwezigheid van de interventiepatrouilles. Ofwel verplaatsen deze individuen zich naar de zeedijk, ofwel naar het Van Bunneplein. De camera's op het plein en deze iets verderop aan de Leopoldlaan houden bijkomend toezicht op die plaatsen waar de politie niet fysiek aanwezig kan zijn.

Politiebeambten houden niet enkel extra cameratoezicht wanneer het nachtleven zich ten volle ontplooit. Ook wordt bijkomende camerabewaking voorzien meer naar de ochtend toe. Personen afkomstig van andere kustgemeenten of het binnenland dienen vaak te wachten op de eerste trein, tram of bus om huiswaarts te keren. Het is vaak in deze vroege uren dat er misdrijven worden gepleegd (fietsdiefstal, vandalisme, enz.).

De interviews wijzen voorts uit dat niet alle politieambtenaren dezelfde manier van werken hebben in de uitkijkrumten. Sommige wachtofficiëren maken de reflex om meteen de camera's te bekijken en van daaruit de nodige maatregelen te nemen. Andere officieren van wacht gaan sneller mee op het terrein en sturen van daaruit de manschappen aan. Een vast systeem van werken en de rol die camera's in dit verhaal spelen, bestaat tot op heden niet. De wachtofficier of postoverste dient de sterkte van de ploeg(en) in te schatten en de juiste man/vrouw op de juiste plaats te zetten. Hoe werkt mijn collega met de camera's? Het antwoord op deze vraag stelt leidinggevenden al dan niet in staat om het beheer van de camera's uit handen te geven. De korpsleiding benadrukt dat het bemannen van de uitkijkrumte(n) niet wordt gezien als het opereren in de 'degradatiepost'.

Naargelang de periode in het jaar of de aanwezige uitgaansdrukte circuleren of staan de interventieploegen vast gepositioneerd op de kritieke uren in de uitgaanszone. De aanrijtijd

verschilt naargelang de locatie waar de ploegen zich bevinden. Zijn politiebeambten aanwezig in de uitgaansbuurt, dan bedraagt dit een korte interventietermijn en kunnen betrokkenen, door een gerichte camera-aansturing, kort op de bal spelen. Zijn de politiepatrouilles buiten de uitgaanszone, dan kan de aanrijtijd oplopen tot enkele minuten. De bevraagde horecarespondenten bevestigen de vlotte reactiesnelheid. Ze vertellen dat de politie in groten getale aanwezig is op de meest precare uitgaansmomenten.

Er is een vlotte wederzijdse samenwerking tussen de dispatchers/operatoren en de interventieploegen ter plaatse. Enerzijds sturen de politiebeambten in de uitkijkrimte de patrouilles aan wanneer deze onregelmatigheden opmerken. De dispatcher/operator blijft de beelden nauwgezet volgen en licht de ploegen in over de vorderingen. Standaard wordt er een beschrijving van de dader(s) gegeven. Anderzijds vragen interventieleden op het terrein regelmatig aan de dispatchers/operatoren om bepaalde zaken of personen met de camera in de gaten te houden.

In een interview kwam sterk naar voren dat de politie, door gebruik te maken van de camera's, de betrokken personen bij een incident in de uitgaanszone makkelijker kan aanwijzen. *“Iedereen heeft het altijd allemaal gezien. Er is geen enkel verhaal dat samenhangt. Iedereen probeert zijn gelijk te halen. Nu, zeker in de uitgaansbuurten hebben we iets op camera. Je kan de manschappen sturen vanuit de camera en kan zeggen dat die en die erbij waren betrokken. Wat doen de ploegen dan? Ze pikken ze eruit en zonderen ze af. En ze vragen aan die wat er gebeurd is en al de rest heeft daar niets meer bij te zien.”* [R2] Een horecarespondent bemerkte eveneens dat politiebeambten doorgaans de onruststokers snel uit de massa kunnen pikken. Voornoemde vaststelling zorgt ervoor dat ploegen efficiënter te werk kunnen gaan. Informatie kan gerichter worden ingewonnen bij diegenen die rechtstreeks betrokken waren bij het voorval.

In een tweegesprek werd aangekaart dat politiebeambten nu meer ogen hebben op het terrein dan vroeger. Wanneer spanningen worden opgemerkt in de uitkijkrimte, sturen de dispatchers/operatoren zo snel mogelijk een of meerdere ploegen ter plaatse. Een nefast gevolg is dat politieambtenaren nu meer middenin een vechtpartij belanden. Vroeger, voordat het uitgaansgebied onder cameratoezicht stond, contacteerde de burger de politie en kwam deze laatste toe wanneer het gevecht reeds grotendeels was beslecht of beëindigd.

2.2.3 Repressie

Via diverse kanalen wordt de interne zonale informatiehuishouding gegarandeerd. Ten eerste vinden dagelijks drie briefingen plaats in de politiezone. Opmerkelijke gebeurtenissen die door de camera's in het uitgaansgebied zijn waargenomen en die een verdere opvolging behoeven, kunnen

aan diverse officieren op verschillende tijdstippen meegedeeld worden. De overlegmomenten zijn mooi gespreid over de dag en vinden om 9 uur, 14 uur en 22 uur plaats. Ten tweede is er de interne mail. Personen kunnen digitaal, dit individueel of in groep, aangesproken worden omtrent camerabeelden. Ten derde bestaat de mogelijkheid om de meer gewichtige, niet-opgehelderde feiten korpsbreed te verspreiden via het dagjournaal (infonyet). Snapshots kunnen via dit medium gepost worden en zo een snelle identificatie opleveren. De beelden die 's nachts opgenomen zijn, vinden vaak dezelfde ochtend nog de weg naar dit platform. Het Lokaal Informatiekruispunt (LIK) maakt de briefing op en zet beelden intern online op het infonyet. Ten vierde maakt de zone gebruik van de dagelijkse nieuwsbrief van het Arrondissementeel Informatiekruispunt (AIK) van Brugge (Garrebrug) en Gent (Stropke). Dit instrument maakt het mogelijk om over de zonegrenzen heen beelden en informatie uit te wisselen. De interviews wijzen uit dat de inlichtingen worden benut om gericht te surveilleren. Ten vijfde is er de mogelijkheid om zachte informatie⁴, verkregen uit camerabeelden, te centraliseren in een nationale databank. Belangrijke maar onvolledige kennis, ingewonnen op lokaal niveau, kan op die manier suprazonaal opgevraagd en verspreid worden. Een politieke respondent vertelde dat hier in de praktijk nog veel te weinig gebruik van wordt gemaakt.

De zone Damme/Knokke-Heist onderhoudt een goede samenwerking met het parket. Wanneer gerechtelijke feiten gefilmd zijn, dient de optredende politiebeambte de fiche 'Opslaan camerabeelden' in te vullen. Vervolgens neemt de commissaris van politie de camerabeelden in beslag. De opnamen worden veilig bewaard en ter beschikking gehouden voor het gerecht. Wanneer het openbaar ministerie het nodig acht, worden de beelden weggeschreven op een digitale drager (CD of DVD) en indien nodig neergelegd ter griffie. De interviews wijzen uit dat in een aantal gevallen (bijvoorbeeld bij een vechtpartij) politiebeambten meteen snapshots bijvoegen, dit voordat het parket hierom vraagt. Een politiefunctionaris beschreef dat het soms zeer moeilijk is om te beschrijven wat zich voordoet, zonder conclusies te trekken die je op basis van de beelden niet zou mogen maken.

Om verder een duidelijke communicatie te garanderen naar het openbaar ministerie maakt de politiezone, dit inleidend in de processen-verbaal, gebruik van vaste tekstfragmenten (op te roepen via de F3-toets op het computerklavier). Via deze weg informeert het politiekorps beknopt over het zonaal cameratoezicht en deelt het daarna de vaststellingen mee. Inzake het doorsturen van wettig verkregen camerabeelden zijn in het verleden meermaals successen geboekt. De Schepper (2013) wijst op een zaak waarbij reischoppers op basis van camerabeelden voor de correctionele rechter werden gedagvaard en veroordeeld.

---

⁴ Zachte informatie betreft "gegevens die niet opgenomen zijn in een proces-verbaal of die niet concreet bewijsbaar zijn." (De Vlioger & Verstuyft, 2007, p. 221)

III. PZ Blankenberge/Zuienkerke

1. Profielschets

De politiezone Blankenberge/Zuienkerke is een meergemeentzone. De verstedelijkte woonkern van Blankenberge en het landelijke karakter van Zuienkerke zorgen voor een gediversifieerde regio die een politiezorg op maat vraagt. De totale oppervlakte van de zone bedraagt zo'n 67km² en telt om en bij de 21.000 inwoners. Het bevolkingscijfer is seizoensgebonden en kent een aanzienlijke groei tijdens weekends en vakantieperiodes. De aantrekkingskracht van de kust voor gepensioneerden is ook een vaststelling die hier opgaat. Afsluitend kan meegedeeld worden dat de werkloosheidsgraad (9,57%) hoog ligt in vergelijking met andere steden en gemeenten (Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke, 2009).

De politiezone heeft een korps van middelgrote omvang en beschikt over een honderdtal personeelsleden. De dienst Interventie en Onthaal bevindt zich in het recent vernieuwde politiecentrum te Blankenberge. Minstens twee ploegen en een officier van gerechtelijke politie staan dag en nacht paraat (Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke, 2014). Tijdens de zomerperiode zijn er meer interventieploegen werkzaam in de zone, dit om de bevolking op een snelle en adequate manier de gepaste hulp te bieden (Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke, 2009). Hierover straks meer.

Het uitgaansgebied in Blankenberge bevindt zich op en tussen volgende twee locaties (zie bijlage 2b). Ten eerste is er heel wat nachtelijke drukte in en achter het casino. De Casinostraat en het Casinoplein zijn een vaste hot spot in de kustgemeente. Een vijftal dansgelegenheden en enkele hamburgertenten zijn er aanwezig. Ten tweede situeren zich in de Weststraat twee dancings die ook voor heel wat nachtelijke activiteit zorgen. Aanvullend is er de zone rond de jachthaven. De Franchommelaan en Leopoldstraat tellen enkele nieuwe bars dewelke ook het nodige volk in de nachtelijke uren op de been brengen.⁵ Op heden, dit in tegenstelling tot het verleden, functioneert Blankenberge het hele jaar door als aantrekkingspool. Ondanks deze vaststelling betreffen de piekmomenten binnen het Blankenbergse nachtleven de weekends en zomerperiodes. In enkele interviews met horeca-uitbaters werd meegedeeld dat het nachtleven minder lucratief is geworden en er regelmatig horecazaken de deuren openen en deze enige tijd later opnieuw moeten sluiten.

---

⁵ Het interview met de bestuurlijke overheid wijst uit dat het gebied rond de jachthaven weinig politionele interventies telt in vergelijking met het effectieve uitgaanscentrum. Dit gebied bevat geen cameratoezicht en valt dan ook buiten het bestek van deze masterproef.

Het Blankenbergse nachtleven wordt het meest geconfronteerd met overlast. Geluidshinder, wildplassen en glas op straat zijn de voornaamste overlastgerelateerde problemen. Net zoals in de PZ Damme/Knokke-Heist hebben de politiebeambten en het horecapersoneel minder zicht op het druggebruik en de drugshandel. Het stond tijdens de interviews buiten kijf dat er drugs omgaan in het nachtleven, maar hier worden de voornoemde actoren minder mee geconfronteerd. Het ganse jaar door zijn er vechtpartijen, al dan niet gecombineerd met (excessief) drank- en/of middelengebruik. In enkele tweegesprekken is ook meegedeeld dat het aantal persoonsdelicten is afgenomen maar dat de feiten wel ernstiger zijn geworden, onder andere door het gebruik van glas. Vermogensdelicten kennen een wisselend beeld. Diefstallen doen zich over het algemeen weinig voor, doch is er regelmatig sprake van vandalisme waarbij straatmeubilair of private zaken worden beschadigd. Meermaals werd aangekaart dat personen die zich in een vakantiesfeer wanen zich meer permitteren en sneller tot ongepast gedrag overgaan.

Het profiel van personen die het nachtleven verkennen zijn hoofdzakelijk jongeren, waaronder zowel toeristen als inwoners. Zowel Duitsers, dit hoofdzakelijk in de weekends, als Franstaligen frequenteren regelmatig diverse dansgelegenheden. In het verleden werd Blankenberge overspoeld door groepen Nederlanders. Tegenwoordig vinden de noorderburen veel minder de weg naar de kustgemeente, dit in tegenstelling tot Knokke-Heist. Volgens de respondenten, afkomstig uit de Blankenbergse horeca, is sinds de eeuwwisseling het nachtleven in de gemeente er sterk op achteruit gegaan, dit door diverse beleidsbeslissingen.

Begin de jaren 2000 zijn er heel wat maatregelen genomen om de gemeente (in het algemeen) en de uitgaansbuurt (in het bijzonder) leefbaar te houden. In deze periode werd het nachtleven overspoeld door jongeren uit het binnen- en buitenland. Logischerwijs bracht deze massa de nodige criminaliteit en overlast met zich mee. Vandaar dat het gemeentebestuur en de politie diverse initiatieven namen om de uitgaansproblematiek in te dijken. Het zonaal veiligheidsplan 2005-2008 maakt melding zowel de objectieve als subjectieve veiligheid in het uitgaanskwartier te willen verhogen. Volgende ingrepen hebben ertoe geleid en beogen tot op vandaag een leefbaar, maar vooral veilig nachtleven. Een eerste grote maatregel, ingevoerd in 2002, is de invoering van een muziekstopuur. In het gemeentelijk reglement staat dat muziek stopgezet moet worden om drie uur 's nachts. Wanneer een aanvraag ingediend wordt bij het gemeentebestuur, is een verlening mogelijk tot vijf uur. Begin 2014 is het muziekstopuur, op vraag van Horeca Blankenberge en enkele jongerenpartijen, verlengt tot zes uur. Een tweede beschikking is het verbod van alcoholverkoop tussen middernacht en acht uur voor alcohol niet direct consumeerbaar in de instelling. Nachtwinkels mogen dus in deze tijdspanne geen alcohol verkopen. Een derde maatregel is het verbod van alcoholconsumptie op straat tussen middernacht en acht uur. In de nachtelijke uren kan in Blankenberge enkel alcohol worden genuttigd in de

horecazaken. Een vierde gemeentelijke beslissing legt de vensterverkoop aan banden. Vanaf vier uur is er een verbod op vensterverkoop voor hamburgertenten en dergelijke. Een vijfde beschikking is een verbod van glas op de openbare weg. In 2013 werd een zesde en laatste maatregel ingevoerd, zijnde het plaatsverbod. Personen die veelvuldig problemen veroorzaken en verkeren in een staat van recidive worden uit het uitgaanscentrum geweerd. De uitbouw van een camerabestel werd eveneens naar voren geschoven als instrument om de uitgaanscriminaliteit en -overlast te reduceren. Het volgende deel zal verder ingaan op de beleidsmatige uitbouw en operationele werking van het aanwezige camerabestel. In de gemeente is geen GAS-wetgeving van kracht. Om overlast in de kiem te smoren kunnen politiebeambten via een proces-verbaal een gemeentelijke retributie opleggen. Zoals blijkt uit een interview met een politiebeambte is het veiligheidsbeleid hoofdzakelijk gestoeld op de inhoud van het zonaal veiligheidsplan. Op heden verheft het zonaal veiligheidsplan 2014-2017 de uitgaansproblematiek niet tot een van haar prioriteiten. Een doelstelling die vooruit geschoven wordt in het plan is onrechtstreeks toepasbaar op het nachtleven. De focus ligt blijvend op de aanpak van ‘maatschappelijke overlast’. Verder is het essentieel mee te geven dat in de wintermaanden doorgaans drie ploegen ’s nachts beschikbaar zijn in de PZ Blankenberge/Zuienkerke. In de zomermaanden kunnen dit vijf tot zes ploegen worden, al dan niet gecombineerd met de hondenbrigade. Politiebeambten van de Federale Politie komen bij deze maatregel de rangen versterken. Naargelang de mogelijkheden ter plaatse rijden de combi’s in de uitgaansbuurt rond of staan deze vast gepositioneerd op de hot spots. Ongeveer één maal om de drie maanden voert de politie een rook- en drugscontrole uit in de uitgaanszone. Daarnaast wordt de horeca jaarlijks de gelegenheid geboden om vrijblijvend de zaak te onderwerpen aan een geluidsmeting. Als laatste punt is het belangrijk te vermelden dat het contact tussen de horecazaken in Blankenberge en de politie spontaan en niet officieel verloopt. Er is geen formeel gestructureerd overleg tussen beide partijen.

2. Politieel cameratoezicht

2.1 Beleidsmatig

De PZ Blankenberge/Zuienkerke bezit een klein camerabestel dat zich hoofdzakelijk in de uitgaansbuurt bevindt. Om de lezer een beeld te geven van het huidige systeem, zal de historische evolutie kort worden geschetst. De uitbouw van het camerasysteem startte in 2002. De toenmalige burgemeester van Blankenberge, Ludo Monset nam na diverse incidenten het initiatief om de eerste camera te implementeren in de Casinostraat. Na een proefperiode van twee jaar werd een tweede camera geïnstalleerd aan het Casinoplein. In 2007 werd een derde toegevoegd, ditmaal in

de Weststraat. De Langestraat kreeg in 2009 een camera, daar deze locatie geconfronteerd werd met een opflakking van uitgaanscriminaliteit en -overlast. Omdat enkele jaren later de problemen op deze setting drastisch verminderd waren, besloot de politiezone om in 2011 de camera te verplaatsen naar een plaats buiten het uitgaansgebied, ditmaal om fietsdiefstallen aan het station tegen te gaan. Deze camera wordt in de nabije toekomst opnieuw verschoven. Uit de interviews blijkt dat de politie deze wellicht zal installeren aan het Koning Leopold-III-Plein. Deze locatie ligt centraal in Blankenberge en kent veel passage. Ook worden op dit plein diverse evenementen (avondmarkten, optredens, enz.) georganiseerd die bijkomend in het oog kunnen worden gehouden. Op heden maakt de politiezone enkel gebruik van dome-camera's.

In de volgende tekstfragmenten worden de succesfactoren inzake het cameratoezicht in de PZ Blankenberge/Zuierenkerke onder de loep genomen.

(1) Locatie en bereik camera's. De politiezone omschrijft zichzelf als het buitenbeentje betreffende het politieel cameragebruik in de openbare ruimte. In vergelijking met andere (grote) steden of gemeenten maakt het politiekorps weinig gebruik van camera's. Zoals voorgaande tekst uitwijst, staan slechts vier politieke camera's opgesteld in Blankenberge. Drie ervan bevinden zich in het uitgaansgebied. Er wordt bewust gekozen voor een klein camerabestel. De belangrijkste hot spots van de zone staan onder extra virtueel toezicht. Bijlage 2b geeft een overzicht van de uitgaansbuurt en de locaties waar de diverse camera's staan opgesteld. De korpsleiding en burgemeester zijn bereid om extra observatiesystemen in te schakelen wanneer dit nodig wordt geacht. Kan er met een welbepaalde camera een grotere meerwaarde geboekt worden op een andere locatie, dan is men bereid om deze te verplaatsen. De korte historische schets onderbouwt deze uitspraak. Er is op dit moment geen nood aan meer camera's. Zowel de burgemeester, korpsleiding als de politieel hiërarchisch ondergeschikten beamen dit.

(2) Doelmatigheid. De doelstellingen die de politiezone met het cameratoezicht nastreeft zijn niet formeel vastgelegd of vrij te raadplegen. Er is geen procedurehandboek of interne nota voorhanden. Voor het beheer van het camerabestel wordt hoofdzakelijk gesteund op de politieke kennis en ervaring van de dispatchers. De interviews wijzen uit dat de personen die de dispatchruimte bemannen al (iets) langer in dienst zijn. De nadruk wordt gelegd op het ingrijpen bij overlast of een incident (proactie) en het aanleveren van extra bewijsmateriaal (repressie).

(3) 'Live' uitkijken van videobeelden. De mogelijkheid bestaat om 24 uur op 24, 7 dagen op 7, in 'real time' beelden te bekijken in de dispatching. Het uitkijken van de beelden gebeurt via een computerscherm (op de desk) en een zwevend scherm (hoger in het lokaal). Er zijn geen specifieke uren waarbij de beelden continu 'live' worden uitgekeken. Op de kritieke uren, tussen middernacht en 6 uur, observeert de dispatcher/operator de beelden wel met meer aandacht. De

politieambtenaren in de meldkamer hebben een uitgebreid takenpakket. Tevens moet men doorlopend telefonisch beschikbaar zijn, de camera's van de cellen in de gaten houden en gegevens in de computer invoegen. Radiofonisch staan ze de ploegen en de burger die zich aanbiedt aan het onthaal, te woord. Tot 16 uur is er een onthaalbediende. In de nachtelijke uren zit de dispatcher/operator alleen in de uitkijkruijnte.

(4) Communicatie en participatie. De politiezone investeert in een opbouwende relatie met de bevolking. Het is een van de voorlopers inzake het gebruik van sociale media. Het zonaal cameratoezicht heeft in dit verhaal echter een minimaal aandeel. In de media komen sporadisch meldingen voor over het zonaal camerabestel. Het permanent informeren over het aanwezige camerabestel gebeurt enkel via de verplichte signalisatieborden. De interviews met het horecapersoneel wijzen uit dat de kennis omtrent de werking van de camera's beperkt is. De kennis die er is, is vaak 'van horen zeggen'. Bij het invoeren of verplaatsen van de camera's wordt hoofdzakelijk gesteund op de eigen politieë kennis. De burger heeft geen rechtstreekse inspraak in de locatiebepaling.

(5) Evaluatie. Het camerasysteem wordt niet geëvalueerd. Er zijn geen cijfers beschikbaar omtrent de exploitatie van het camerabestel. De korpsleiding benadrukt dat de zonale veiligheidssituatie in het algemeen wordt aanschouwd. Wanneer deze een minder gunstige evolutie kent, kijkt de politie welke maatregelen het best tegemoet komen aan de plaatselijke noden. Pas wanneer de veiligheidsrisico's en overlastfenomenen zijn getaxeerd, wordt gekeken in welke mate de camera deze kan verhelpen.

(6) Opgnames bewaren. De opnamen worden twee weken bewaard, daar er slechts een beperkte servercapaciteit voorhanden is. De politieambtenaren zijn op de hoogte van de termijn en weten dat ze snel moeten handelen om opnamen te vrijwaren. Wanneer er zich een feit voordoet hebben veel interventieleden de reflex om de beelden op te vragen. Ook de cameraoperatoren zijn waakzaam opdat bruikbare beelden niet verloren zouden gaan.

(7) Opleiding en training. De PZ voorziet interne opleidingen. De opleiding werd verzorgd door werknemers van Citymesh NV⁶. De interviews wijzen uit dat het systeem zeer gebruiksvriendelijk is en niet veel opleiding vraagt. Binnen de PZ Blankenberge/Zuienkerke zijn zeven personen gemachtigd om het camerasysteem te besturen. Het monitoren en besturen van de beelden wordt gezien als een gespecialiseerde functie.

Een grondige studie van het zonaal veiligheidsplan 2014-2017 wijst, zoals eerder vermeld, uit dat de uitgaansproblematiek niet als prioriteit staat aangevinkt. Dit strookt met de uitspraken uit de

---

⁶ Citymesh NV is een bedrijf uit Brugge dat zich toespitst op het beheer en onderhoud van draadloze netwerken (Citymesh NV, 2008)

interviews waarbij werd gemeld dat de uitgaansproblemen grotendeels onder controle zijn. De onderzoeksdata leert dat de samenwerking binnen de zonale veiligheidsraad goed verloopt. Diverse topics inzake veiligheid en politie worden op dit overlegplatform besproken. In het verleden werd ruimte gecreëerd om het zonaal cameratoezicht te bespreken. De productieve samenkomsten maken dat de burgemeester van Blankenberge een groot voorstander is van dit overleg. Innoverende ideeën en ‘good practices’ kunnen via deze raad hun vertaling vinden naar de eigen gemeentelijke en/of zonale realiteit. Uit de interviews met politieke prominenten blijkt dat de politiezone een grote autonomie ondervindt inzake de uitbouw en werking van het zonaal cameratoezicht. Het stadsbestuur koopt de camera’s aan en de politie geeft advies waar deze het best worden neergeplaat. De burgemeester heeft vertrouwen in het goede beheer van het camerasysteem door de politiezone. Het cameratoezicht wordt zeker niet als wondermiddel beschouwd. De zonale sleutelactoren, zijnde de korpsleiding en burgemeester, zijn zich er ten volle van bewust dat het cameratoezicht slechts één element is binnen het ruimere veiligheidsbeleid.

2.2 Operationeel

2.2.1 Preventie

Het preventieve effect van bewakingscamera’s zal ook in dit deel besproken worden per misdrijfcategorie. Ten eerste zijn er de geweldsdelicten. In de PZ Blankenberge/Zuienkerke wordt volgende (samenvattende) vaststelling gemaakt met betrekking tot het preventief effect van camera’s in het uitgaansgebied: *“Er worden niet minder geweldsdelicten gepleegd in de uitgaansbuurt. Personen zijn meestal dronken of onder invloed van drugs. Ze beseffen niet of denken er niet meer aan dat er camerabewaking is, dit geldt zowel voor toeristen als voor de plaatselijke bevolking.”* [R8] Geweldsmisdrijven zijn hoofdzakelijk impulsgedreven. Wanneer emoties de overhand nemen, veelal in combinatie met welbepaalde stoffen, letten individuen niet meer op de bewakingscamera’s. Toch wordt in de verschillende tweegesprekken met de horeca meermaals gemeld dat zij bij problemen frequent verwijzen naar de camera’s in het straatbeeld: *“Ik refereer vaak richting de camera, eigenlijk altijd. Zijn klanten agressief zeggen we: ‘Jongen, je zou beter je manieren houden. Er staat hier een camera. Als je onnozel zal doen, zal het allemaal geregistreerd worden.’ Soms gaan ze dan wel op hun tellen passen, soms ook niet.”* [R10] Dit is een indicatie dat sommige personen toch sensitief zijn voor de aanwezigheid van camera’s en hierdoor (mogelijks) hun gedrag gaan aanpassen.

Ten tweede wordt de politiezone geconfronteerd met overlast. Personen die urineren op de openbare weg laten zich zelden afschrikken door cameratoezicht. Dit illustreert volgende uitspraak van een politiefunctionaris (dispatcher/cameraoperator): *“Bij wildplassen ga ik niet zo snel een ploeg ter plaatse sturen. Dan zou ik de hele nacht eigenlijk niets anders moeten doen.”*

[R7] Inzake druggebruik en drugshandel kan worden meegedeeld dat dispatchers in de meldkamer deze misdrijven weinig opmerken. Dit kan vooreerst wijzen op het feit dat deze delicten minder voorkomen in de (uitgaans)zone. Een tweede, en volgens mij een meer logische verklaring, is dat meer berekende daders hun activiteiten uitvoeren buiten het camerabereik of weg van de fysieke politieaanwezigheid.

Ten derde zijn er de vermogensdelicten. Vooreerst heb je vandalisme. Regelmatig, bij het huiswaarts keren, vernielen personen diverse private en publieke zaken. De interviews wijzen uit dat personen zich weinig laten afschrikken door de aanwezigheid van camera's, omdat ze deze misdrijven voornamelijk vanuit een dronken toestand plegen. Daarnaast zijn er de (gauw)diefstallen. Zoals reeds eerder vermeld in de profielschets, gebeuren er in het Blankenbergse uitgaansgebied weinig diefstallen op de openbare weg. De interviews tonen aan dat deze misdrijven zich veelal voltrekken in de horecazaken. Mogelijks is dit een bewuste keuze van de daders. Slechts enkele horecazaken hebben camera's in hun zaak staan, dit in tegenstelling tot de openbare weg in de uitgaanszone die wel (zo goed als) volledig onder politieel cameratoezicht staat.

In een tweegesprek wordt melding gemaakt van een verplaatsingseffect, dit bij persoonsdelicten. Wanneer een horecapersoneelslid wees op de aanwezigheid van camera's, is het in het verleden reeds voorgevallen dat de vechtersbazen de vete om de hoek gingen beslechten. Dit gebeurt echter zelden. Ten slotte werd door diverse respondenten aangebracht dat het merendeel van de uitgaansbezoekers niet op de wettelijke pictogrammen let. Een van de twee respondenten werkzaam in de Blankenbergse horeca had zelfs geen weet van deze aanduidingen.

2.2.2 Proactie/reactie

Het beleidsmatige luik betreffende het cameratoezicht in de PZ Blankenberge/Zuierenkerke omschreef reeds dat er voortdurend 'live' beelden te zien zijn in de meldkamer. Ondanks het ruime takenpakket dat personeelsleden hebben in dit lokaal, trachten de dispatchers/operatoren op de risicomomenten zoveel mogelijk proactief met de camera's te werken. Ze sturen bij problemen de interventieploegen zo snel mogelijk aan, voor zover ze nog niet ter plaatse zijn. De meldkamer houdt blijvend contact (geven persoonsbeschrijving e.d.) met de ploegen die zich ter plaatse begeven. De dispatchers/operatoren volgen de daders zo lang mogelijk. Alhoewel het

camerabestel in de uitgaanszone, in vergelijking met andere kustgemeenten, eerder beperkt is, kunnen verdachten over een (relatief) groot traject gevolgd worden.

De ambtenaren in de uitkijkrimte zijn meer ervaren politiemensen die getraind zijn in het waarnemen van spanningen of problemen. *“Je ziet al snel dat een discussie, wij zijn daar in geoefend, gepaard gaat met heel wat gesticuleren en duw- en trekwerk. Dan ga ik al een ploeg zenden. ‘Toon al eens jullie gezicht of maak dat je ter plaatse bent, want dat gaat daar niet goed komen.’ Daarmee wordt er heel veel opgelost. Is er bijvoorbeeld geen ploeg beschikbaar, dan zie je dat gewoon escaleren. Dit gebeurt toch af en toe. Altijd wordt het doorgegeven dat er iemand ter plaatse moet gaan, maar dit gaat niet altijd even snel.”* [R7] Ondanks dat de politiezone op drukke(re) uitgaansmomenten meer politiebeambten inschakelt, bewijst dit citaat van de dispatcher/cameraoperator dat het niet altijd mogelijk is om kort op de bal te spelen. Dat wordt ook vastgesteld door de horeca. Een uitbater van een dansgelegenheid vertelde dat hij meestal zelf de politie opbelt bij problemen en de interventieploegen in 90 procent van de gevallen te laat komen. Beide constatering (van de operator en horeca-uitbater) kunnen mijns inziens te wijten zijn aan twee zaken. Enerzijds is het mogelijk dat er te weinig ploegen op het terrein aanwezig zijn op de piekmomenten waardoor er niet altijd een snelle interventie kan gebeuren. Anderzijds kan het zijn dat er te weinig beelden proactief uitgekeken worden in de meldkamer en incidenten niet of laattijdig worden opgemerkt. Een interview met een andere politie actor wijst uit dat het grote takenpakket voor de politiefunctionaris in de meldkamer een grotere kans genereert om belangrijke gebeurtenissen in het nachtleven te missen. De ‘geluksfactor’ bij het waarnemen van incidenten, speelt volgens betrokkene een niet te verwaarlozen rol. Aanvullend op de constatering van de politiebeambte, kan het volgende citaat (vanuit de horeca) deze opvatting kracht bijzetten: *“Proactief schiet het tekort, omdat er ook niet constant iemand zit te kijken op die camera. Ik heb al gehad dat ik bel en dat ze het zelf nog niet gezien hebben dat er iets gebeurd is.[...] Ik denk niet dat ze het in de helft van de gevallen gezien hebben. Ik denk dat niet, tenzij het gevecht heel lang duurt. Maar meestal duurt het niet lang...”* [R9]

De tweegesprekken wijzen uit dat bij aankomst de samenwerking tussen de politiebeambte in de uitkijkrimte en de ploegen op het terrein vlot verloopt. Er wordt hoofdzakelijk op routinematige wijze gewerkt waarbij iedereen zich bewust is van zijn takenpakket.

Stuurt men een ploeg ter plaatse, dit door (a) proactief beelden uit te kijken of (b) door een oproep/melding, dan concentreert de operator zich ten volle op de interventie. Betrokkene zoomt in op de feiten en probeert zoveel mogelijk individuen en gezichten vast te leggen. Hij voorziet eveneens in de bescherming van collega’s op het terrein. De dispatcher/operator verwittigt de interventieleden wanneer ze in de rug worden aangevallen zodat ze tijdig kunnen anticiperen. Wanneer een situatie uit de hand dreigt te lopen, hebben de interveniërende patrouilles niet altijd

de tijd om bijstand te vragen aan andere patrouilles. Ook de oproep tot bijkomende steun is een taak voor de politiebeambte in de meldkamer. Het aanvoelen wat prioritair is in welbepaalde situaties is bij het camera- en leidinggevend werk zeer belangrijk. De aanpak van openbare ordeverstoringen geniet dan ook vaak de voorkeur. Het beteugelen van wildplassen is bijkomstig. Ten slotte is het belangrijk om binnen dit proactief luik te melden dat een dispatcher/operator meedeelde dat de kwaliteit van de beelden niet altijd goed is. Het inzoomen bij opgenomen beeld levert geen bruikbaar materiaal op. Bij 'live' toezicht zijn de betrokkenen wel in staat om voorwerpen of personen duidelijk van naderbij te bekijken, maar dan is het occasioneel de neonverlichting van dancings die roet in het eten gooit.

2.2.3 Repressie

Is er in de uitgaansbuurt een gewichtig strafbaar feit gepleegd en zijn de verdachten voortvluchtig maar toch goed herkenbaar in beeld verschenen, dan zal de dispatcher/operator automatisch de opnames afzonderlijk plaatsen. De wachtofficier wordt standaard verwittigd. De systeembeheerder plaatst vervolgens de beelden over op een harde schijf en brandt ze op een DVD. De optredende politiebeambten nemen de opnamen in beslag en voegen deze bij het proces-verbaal.

De beelden bieden een grote meerwaarde in gerechtelijke en opsporingsonderzoeken. Dit bewijst volgende uitspraak van een cameraoperator in de PZ: *“De interventieleden bekijken de beelden eerst nog eens zelf wanneer het ter plaatse niet helemaal duidelijk is. Bij een vechtpartij waar 20 man is bij betrokken kan het chaotisch zijn. Achteraf kunnen ze opnieuw een beeld hebben van de juiste situatie. Beelden worden vanuit de hoogte gemaakt, wat het gemakkelijker maakt om de situatie te overzien, dan wanneer je ertussen staat.”* [R8]

Van de opnamen kunnen foto's worden getrokken. Politiebeambten verspreiden de afbeelding en bijhorende informatie korpsbreed ter identificatie. De gangbare communicatielijnen zijn de interne mail en het intranet. Dient men suprazonaal te werken in een welbepaald dossier, dan kan er beroep gedaan worden op het informatie- en opsporingskrantje van het AIK te Brugge, de Garrebrug. De beslissing om andere instrumenten aan te wenden berust bij het parket (denken we aan televisie, krant, enz.).

De interviews met de politiebeambten onthullen geen (grote) gebreken in de samenwerking met het parket, integendeel. De korpsleiding benadrukt de goede relatie met de referentiemagistraat. Bij opmerkelijke incidenten wordt er met het parket rechtstreeks in contact getreden en maakt men concrete afspraken, onder andere betreffende het ingewonnen beeldmateriaal.

IV. PZ Oostende

1. Profielschets

De stad Oostende is centraal gelegen aan de Belgische kust en heeft een oppervlakte van 3.772 hectare. De badstad telt een kleine 70.000 inwoners. Tijdens de zomermaanden kan dit aantal oplopen tot het driedubbele. Oostende doet dienst als één van de dertien centrumsteden en vervult een centrale rol voor haar omgeving. De stad profileert zich als pionier op het vlak van kunst en cultuur aan de kust (Lokale Politie Oostende, 2009).

Er is, in tegenstelling tot de twee voorgaande politiezones, sprake van een ééngemeentezone. Het politiekorps kent een minimale effectieve personeelsbezetting van 280 leden (operationele steun en administratief-logistiek kader). De interventiedienst werd in 2006 geherstructureerd en voerde het traditionele ploegensysteem opnieuw in. Er zijn vier interventieploegen actief in de zone. Elke ploeg, die bestaat uit ongeveer 25 personeelsleden, staat onder leiding van een ploegcommissaris. Elk team bestaat uit vier hoofdinspecteurs die de functie van dispatcher en wachtofficier vervullen (Lokale Politie Oostende, 2009).

Het Oostendse uitgaansleven is gesitueerd in en rond de Langestraat. De Langestraat en haar zijstraten, zijnde de Madridstraat, Hertstraat en Christinastraat, evenals de Van Iseghemlaan hebben talrijke cafés en dancings. Het Monacoplein en het Kursaal Oostende worden eveneens tot het uitgaansgebied gerekend (zie bijlage 2c).

In het verleden werd de uitgaansbuurt van Oostende geconfronteerd met een aantal zware gerechtelijke feiten. Deze ophefmakende gebeurtenissen en negatieve berichtgeving in de media stelden het nachtleven van Oostende in een slecht daglicht. Diverse initiatieven, zoals het project 'Veilig uitgaan in Oostende' (2007-2008) en het rapport 'Voor een veilig en leefbaar Oostende' (2009) van Prof. Dr. De Ruyver, werden opgezet om het geschade imago van de badstad te herstellen. Het voornoemde veiligheidsrapport schetste een negatief beeld van de Montmartrebuurt. Diverse structurele maatregelen werden naar voren geschoven, zoals de oprichting van een raad voor bestuurlijke handhaving. Het zonaal veiligheidsplan 2009-2012 maakte uitdrukkelijk melding zowel de objectieve als subjectieve veiligheid in de uitgaanszone aan te pakken, met specifieke aandacht voor diefstallen, geweldsmisdrijven en middelengebruik. Een essentiële voorwaarde was om het project 'Veilig uitgaan in Oostende' en het project 'Cameratoezicht' zorgvuldig op elkaar af te stemmen.

De interviews met politiebeambten wijzen uit dat de objectieve veiligheid in Oostende er de laatste jaren sterk op vooruit is gegaan. De criminaliteitsbeeldanalyse toont aan dat Oostende beter

scoort dan de meeste Belgische centrumsteden en de gemiddelde criminaliteitsgraad er lager ligt. Ondanks de hoopgevende cijfers stelt het merendeel van de respondenten vast dat Oostende blijft kampen met haar negatief imago. Het onveiligheidsgevoel scheert hoge toppen. Het criminaliteitsbeeld van de uitgaanszone komt grotendeels overeen met dat van de andere kustgemeenten. Persoonsdelicten, gaande van kleine agressiefeiten tot zwaardere geweldsmisdrijven, komen frequent voor. Vechtpartijen voltrekken zich veelal onder invloed van alcohol en/of drugs waarbij mogelijks gebruik wordt gemaakt van glas, wapens en dergelijke. Zware geweldsdelicten zijn, door diverse beleidsmaatregelen, de laatste jaren gedaald. Een ander veelvoorkomend probleem is overlast in de vorm van wildplassen, lawaaihinder en sluikestorten. Het gebruik en dealen van drugs doet zich eveneens voor in het nachtleven. Drugsdelicten zijn meer verdoken en worden bijgevolg minder door de politiebeamten en het horecapersoneel geobserveerd. Diefstallen voltrekken zich minder op straat, maar gebeuren voornamelijk in de horecazaken. Echter, enkele jaren terug was er een diefstallenplaag waarbij gebruik werd gemaakt van onder andere de ‘Zidane-truc’⁷. Niet zelden wordt de uitgaanszone en de periferie geconfronteerd met vandalisme. Bloembakken leegtrekken, autospiegels aftrappen, enz. behoren ook tot de misdrijven die het uitgaansgebied teisteren. Het vaststellen van inbreuken op de portierswetgeving (wet op de private veiligheid) en het beteugelen van het rijden onder invloed zijn andere feiten waartegen de politie in de uitgaansbuurt optreedt.

Het uitgaansleven trekt een divers, maar hoofdzakelijk jong, publiek aan. De twee grote groepen van bezoekers zijn inwoners van de stad (of nabije omgeving) en binnen- en buitenlandse toeristen. Heel wat Noord-Fransen, vaak van Noord-Afrikaanse origine, steken de grens over om van het Oostendse nachtleven te proeven. Oostende telt een wezenlijke Albanese en Tsjetsjeense populatie die regelmatig etablissementen bezoekt. De interviews wijzen voorts uit dat illegalen zich eveneens begeven in de uitgaanszone, dit veelal zonder duidelijk aanwijsbare motivatie.

De Stad en Politie Oostende ondernemen talrijke initiatieven en maatregelen om een aangenaam uitgaansmilieu te creëren. In het kader van deze masterproef zullen enkel de meest relevante beleidsmatige acties worden besproken. Ten eerste maakt Oostende gebruik van Gemeentelijke Administratieve Sancties. Binnen het stedelijke reglement zijn een aantal bepalingen opgenomen die zich richten op het uitgaanskwartier. De badstad heeft een muziekstopuur (5 uur). In eerste instantie wilde de politie een sluitingsuur. Dit voorstel werd politiek onaanvaardbaar geacht en werd omgebogen tot een muziekstop. Andere regelingen betreffen een plaatsverbod, verbod van

---

⁷ Dit is een techniek die gauwdieven toepassen op personen tijdens of na een uitgaansnacht. Er wordt op een ludieke manier contact gezocht met betrokkenen. Door te ‘schijnvoetballen’ en de bijhorende aanrakingen (vreugdedans, omhelzing, enz.), ontfutselen de daders de waardevolle voorwerpen van hun slachtoffers (Lokale Politie Gent, 2014).

alcohol op het openbaar domein als het overlast veroorzaakt en een verbod van verkoop van alcohol vanaf een bepaalde graad tussen middernacht en zeven uur 's morgens. Een tweede maatregel is de invoering van extra politiebeambten. Oostende maakt gebruik van Morning After Patrouilles en Montmartrepatrouilles. De actie Montmartre zorgt ervoor dat iedere vrijdag- en zaterdagavond extra politiefunctionarissen op het terrein aanwezig zijn. De politie is zo meer zichtbaar, aanspreekbaar en kan sneller interveniëren bij problemen. Minimum vier man extra loopt op de voornoemde nachten in de uitgaanszone. In de aanloop naar, of in de zomerperiode is er plusminus zes man extra beschikbaar. Een derde schikking is dat Oostende een schepen Positief Uitgaansbeleid heeft aangesteld. De opdracht bestaat erin om de uitgaansstad te promoten. De voornoemde ambtenaar dient diverse initiatieven uit te werken en/of te ondersteunen ten behoeve van het Oostendse nachtleven. Er wordt gestreefd naar een bruisend maar veilig uitgaanskwartier. Een constructieve samenwerking tussen diverse gemeentelijke partners staat hierbij voorop. Dit brengt ons tot het vierde punt, zijnde de aanwezigheid van diverse overlegplatformen die een positief uitgaansleven stimuleren. Een eerste belangrijk instrument is de bestuurlijke veiligheidsraad. Het rapport van Prof. Dr. De Ruyver 'Voor een veilig en leefbaar Oostende' (2009) gaf de aanbeveling een raad voor bestuurlijke handhaving op te richten. In het overlegorgaan zetelen volgende vier actoren: de verantwoordelijken van de diensten 'integrale veiligheid' en 'handhaving en toezicht', de burgemeester en korpschef. Het takenpakket van de raad bestaat uit de organisatie van de bestuurlijke handhaving van veiligheids- en overlastfenomenen. Een tweede belangrijk overlegmoment wordt voorzien tussen de uitbaters van de verschillende horecazaken, politie, toerisme en andere stedelijke diensten. Stad Oostende organiseert deze bijeenkomsten, onder andere om het imagoprobleem aan te pakken en een betere intrazonale samenwerking op poten te zetten. Ten vijfde heeft de badstad diverse initiatieven uitgewerkt en uitgevoerd om een leefbaar uitgaanscentrum te garanderen. Hieronder een summier overzicht van enkele acties. Om het wildplassen tegen te gaan werden in 2010 diverse UriLiften (verzinkbaar sanitair) in gebruik genomen. De urinoirs, die door de politie worden bediend, zijn overdag niet zichtbaar in het straatbeeld maar verrijzen enkel 's nachts uit de grond. Een ander initiatief, ontsproten uit de samenwerking tussen het stadsbestuur en de politiezone, zorgde er in 2011 voor dat een aantal waarschuwings- of menuborden in het uitgaansgebied werden neergezet. De plakaten gaven een overzicht van diverse misdrijven aangevuld met hun mogelijke boetes en straffen. Eind 2013 liep het project 'Degusto'. Het initiatief werd ontworpen door de preventiedienst en verliep in samenwerking met de horeca in Oostende. Elke klant die iets nuttigde in een eet- of drankgelegenheid kreeg een krasbiljet overhandigd met drie stellingen over alcohol. Het doel was om mensen bewust te maken van de schadelijke gevolgen van overmatig alcoholgebruik en om alcoholgerelateerde fabeltjes de wereld uit te helpen.

Het eerder genoemde project ‘Veilig uitgaan in Oostende’ is geïntegreerd in de huidige stedelijke/politiële werking. Het muziekstopuur was een van de acties die ertoe (moesten) leiden om de criminaliteit en overlast in de uitgaanszone te verlagen. Gewezen Vlaams Minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, Joke Schauvliege doorkruist met een nieuwe wet het ganse opzet van het muziekstopuur. Een maatregel die de Oostendse politie ten zeerste betreurt. Een verdere uitwerking van dit punt is, in het kader van deze masterproef, niet opportuun. De overige ingrepen die stammen uit het voornoemde project, zijnde de Gemeentelijke Administratieve Sancties, de Montmartrepatrouilles en de installatie van camera’s, zijn andere initiatieven die vandaag de dag nog steeds worden toegepast.

2. Politieel cameratoezicht

2.1 Beleidsmatig

Het Oostendse stadsbestuur stond in eerste instantie argwanend tegenover het gebruik van camera’s in de openbare ruimte. De overtuiging van de ‘Big Brother-samenleving’ en de druk van politieke partijen werkten het initiatief tegen. De vraag tot cameratoezicht kwam vooral vanuit politieke hoek maar werd niet ingelost. Het kantelpunt is te situeren rond 2005. De badstad kende een opstoot van criminaliteit. De negen moorden in 2007 en overrompeling van transitillegalen waren illustratief voor deze periode. In Oostende beheerste midden de jaren 2000 (en later) het onveiligheidsgevoel het maatschappelijke leven. Het was duidelijk dat er van hogerhand stappen gezet moesten worden om zowel de objectieve als subjectieve veiligheid te verhogen. Het is in deze context dat het ontstaan van het Oostends camerabestel zich situeert. Enkele doortastende maatregelen, waaronder het cameratoezicht, werden ingevoerd. In 2010 nam de stad de eerste camera’s in gebruik. De burgemeester en zijn entourage waagden de stap. Op heden is het stadsbestuur volledig overtuigd van de meerwaarde van camera’s voor de openbare veiligheid en politieke werking.

Ook in dit laatste deel van het beleidsmatige luik van het zonaal cameratoezicht zullen de belangrijkste componenten voor het welslagen van een cameraproject van naderbij worden bekeken.

(1) Locatie en bereik camera’s. De politiezone opteert om op drie grote plaatsen in de stad camera’s te voorzien, zijnde de uitgaansbuurt, winkel- en wandelstraten en de belangrijkste invalswegen. Het camerabestel bevat op heden 44 camera’s. De uitbouw van het netwerk voltrok zich in twee stadia. De eerste 22 observatiesystemen werden geplaatst in 2010. Een jaar later werd

een overgangsrapport ingediend over hoe het toenmalige cameranetwerk geoptimaliseerd kon worden, dit met nogmaals 22 systemen. De uitgevoerde uitbreiding betrof het wegwerken van een aantal blinde vlekken uit het vorige cameraschild en een geografische expansie, weg van het stadscentrum. Bijlage 2c geeft een overzicht van de uitgaansbuurt en de inplanting van de bewakingscamera's in dit gebied. De interviews met de politiebeambten en bestuurlijke overheid wijzen uit dat de uitgaanszone volledig is gecoverd door het bestaande cameranetwerk. Het Oostendse nachtleven wordt geobserveerd door minimaal tien observatiesystemen. De ruime perimeter rond het uitgaansgebied telt ongeveer een twintigtal camera's. Wanneer iemand het stadscentrum betreedt, wordt deze hoe dan ook gefilmd. In het kader van deze masterproef wordt enkel de focus gelegd op de camera's in het uitgaansgebied, zoals op de voornoemde figuur in bijlage 2c is aangegeven. De andere observatiesystemen in het stadscentrum die toegang geven tot het uitgaansgebied, maar er zich niet in situeren, vallen buiten het kader van dit werkstuk.

De politie bepaalt waar camera's opgehangen worden. Deze instantie voerde een grondige analyse van het uitgaansgebied door om de optimale locatiebepaling te achterhalen. Hierbij werd niet over één nacht ijs gegaan. Bij de studie die voorafging aan de definitieve implementatie deed de politie beroep op de brandweer. Door gebruik te maken van hoogtewerkers kon de ideale positie en ophanghoogte worden bepaald. Diverse stadsdiensten (bijvoorbeeld de groendienst) kregen inspraak bij de locatiebepaling van de observatiesystemen. De politie tekende het camerabestel uit en ging met het plan naar de burgemeester ter goedkeuring. De politiezone heeft in het ganse cameraverhaal een voortrekkersrol, maar betreft de bestuurlijke overheid nauw bij de uitwerking van een functioneel en doordacht camerabeleid. Alle camera's in Oostende zijn domes. In een eerste project werd gebruik gemaakt van statische, vaste camera's. Deze zijn op heden allemaal vervangen. De politiezone heeft geen verplaatsbare observatiesystemen in haar bezit. Het plan was om er twee aan te kopen, maar dit idee is uiteindelijk afgesprongen omdat de kostprijs te hoog werd bevonden (100.000 euro voor één exemplaar). In het verleden is evenwel reeds succesvol gebruikgemaakt van verplaatsbare camera's. In samenspraak met Siemens (de partner die mee in het zonaal cameraverhaal is gestapt) is het mogelijk om een verplaatsbaar observatiesysteem gedurende een periode te gebruiken, dit evenwel tegen betaling. Vooral voor de camera-uitbreiding werd gewerkt met dit soort camera's. Op heden doet de politiezone beroep op een groter camerabestel en is de nood om een VOS te gebruiken naar de achtergrond verschoven. De wens om verplaatsbare observatiesystemen aan te wenden, is echter niet volledig van het toneel verdwenen, daar de mogelijkheid bestaat deze in te schakelen bij evenementen op afgelegen locaties.

(2) Doelmatigheid. De dienstnota 030/2010 van 12 juli 2010 betreffende de procedure voor het cameratoezicht in de politiezone geeft een mooie omschrijving van de doelstellingen. Ik citeer:

- *“Voorkomen en vaststellen van misdrijven inzake overlast en de veiligheid van personen of goederen;*
- *Verschaffen van informatie die de politie in staat stelt bedoelde overlast en misdrijven op te sporen en te vervolgen;*
- *Verhogen van de pakkans van de daders van die misdrijven bij de bestrijding van de criminaliteit;*
- *Optimaliseren van de ingezette preventieve maatregelen in combinatie met politietoezicht;*
- *Het optreden van politie adequaat en goed voorbereid uit te voeren bij interventie n.a.v. ordeverstoringen en in het bijzonder geweldsdelicten.”* (Lokale Politie Oostende, 2010, p. 2)

Bovenstaande doelstellingen richten zich op de preventieve, proactieve en repressieve luiken van cameratoezicht. De ambitie is formeel vastgelegd en voor alle politieke actoren vlot beschikbaar, daar dit een dienstorder betreft.

(3) ‘Live’ uitkijken van videobeelden. De politiezone Oostende bezit twee monitorlokalen, zijnde de dispatching en een commandoroom. In het eerste lokaal, de dispatchruimte, zijn de camerabeelden op de monitoren en het overzichtsscherm dag in dag uit in ‘real time’ te volgen. In dit lokaal is minimaal één dispatcher aanwezig. Dit aantal kan worden opgedreven al naargelang de te verwachten (nachtelijke) drukte. De camerabeelden in de dispatching worden niet non-stop bekeken. Doch krijgen de beelden (van de uitgaanszone) meer aandacht op de kritieke momenten. Het takenpakket van de aanwezige dispatchers is ruim. Het Communicatie- en informatiecentrum (CIC) te Brugge neemt een aantal taken over en dus hebben politiebeambten, nu meer dan vroeger, de handen vrij om beelden proactief uit te kijken. De korpsleiding benadrukt hierbij dat een actief gebruik van de camera’s wordt gestimuleerd. In het tweede lokaal, de commandoroom, is een ontdubbeling van de beelden mogelijk. Bij grootschalige evenementen of zware incidenten, kunnen gemachtigden de camera’s apart bedienen in dit lokaal. Het doel is om een overvolle dispatchruimte te vermijden en een nauwgezetere opvolging van de beelden in de commandoroom te voorzien. De interviews wijzen uit dat van deze mogelijkheid zelden gebruik wordt gemaakt.

(4) Communicatie en participatie. De Lokale Politie Oostende zit op regelmatige tijdstippen samen met de horeca en andere relevante gemeentelijke actoren (supra). Desondanks die contactmomenten wijzen de tweegesprekken uit dat de politiezone niet rechtstreeks communiceert naar de plaatselijke horecazaken over het cameratoezicht. De Oostendse nachtzaken en cafés worden op de hoogte gehouden aan de hand van de geschreven pers. In het verleden kreeg de burger de mogelijkheid om het camerasysteem te bezoeken. Het aanbod werd gepubliceerd in de

stadskrant en verkondigd via de gemeenteraad, maar zonder bevredigend resultaat. Slechts één persoon ging in op de uitnodiging. Ondanks de poging om de bevolking (horeca inclusief) mee te nemen in het cameraverhaal verzekert de korpsleiding de burger een antwoord te geven wanneer hij hierom vraagt. Desalniettemin de beschreven wens om de inwoners te betrekken, krijgt de bevolking weinig tot geen inspraak in de uitbouw van het camerasysteem in de stad. De politie steunt vooral op eigen professionele ervaring en statistische criminaliteitsanalyses om het camerabestel in de uitgaansbuurt vorm te geven.

(5) Evaluatie. In het eerste jaar van de opstart van het cameratoezicht kwamen de korpschef, systeembeheerders en operationele beheerders driemaandelijks samen om de werking en het gebruik van het camerabestel te evalueren en bij te sturen waar nodig. Na de invoering van de tweede golf camera's, raakte de uitvoering van de evaluatiemomenten echter in het slop. De korpsleiding is zich thans bewust van dit hiaat in de camerawerking en onderneemt actie om de evaluaties nieuw leven in te blazen. Een calog-personeelslid, consulent bij de dienst informatiebeheer, strategie en communicatie beheert de toepassing van het camerasysteem. Betrokkene verzorgt de administratie en voert de nodige analyses uit. Recent organiseerde het calog-personeelslid diverse overlegmomenten met de belanghebbende politiebeambten om het aanwezige systeem onder de loep te nemen.

De interne nota 030/2010 beschrijft dat dispatchers, die een verstoring van de openbare orde opmerken via de camera's hiervan melding moeten maken in een incidentenregister. Uit deze data extraheert de verantwoordelijke de nodige statistische gegevens om de evaluaties vorm te geven. De interviews met politiebeambten tonen echter aan dat de cijfers, die voor de evaluaties worden gehanteerd, niet volledig zijn. Wanneer politieambtenaren beelden bekijken of gebruiken, zonder dat ze deze op een drager overplaatsen en bijvoegen in een proces-verbaal, dienen betrokkenen deze actie te akteren in de interventiemodule. Een interviewgesprek wijst uit dat dit in heel wat gevallen (ongeveer 50%) niet wordt gedaan. Op het gebruik van 'live' beelden heeft de PZ geen zicht. De onderzoeker heeft het privilege genoten om de cijfers van de laatste schriftelijke evaluatie in te kijken. Op de inhoud van dit document kan niet diep ingegaan worden (daar dit een vertrouwelijke en voorlopige versie is). Wel blijkt uit de beschikbare cijfers dat iets meer dan de helft van het totaal aantal opgevraagde camerabeelden afkomstig is van de camera's in de uitgaansbuurt. Dit is een positieve vaststelling en getuigt dat de uitgaansproblematiek de nodige aandacht krijgt. Ondanks deze gunstige constatering, blijkt dat politiebeambten (interventiepolitie, maar voornamelijk de opsporings- en wijkpolitie) nog meer de reflex moeten aankweken om systematisch beelden aan te vragen. Beelden worden opgevraagd maar nog niet voldoende.

(6) Opnames bewaren. Bij de invoering van het camerabestel in Oostende bedroeg de opslagtermijn zeven dagen. Heden ten dage is deze tijdsduur opgetrokken tot het wettelijke

maximum van dertig dagen. Leveren camerabeelden bruikbaar materiaal aan, dan kunnen deze logischerwijs langer bewaard worden.

(7) Realistische kostenraming. Er zijn geen problemen gemeld betreffende de financiële kant van het gehele cameragebeuren. Het kostenplaatje voor het ganse camerabestel bedraagt 1,3 miljoen euro. Dit staat op de begroting van de politie Oostende en niet op deze van de stad.

(8) Opleiding en training. Bij de installatie van het camerasysteem hebben alle dispatchers/operatoren een interne opleiding genoten. Het organiseren van informatie- en praktijkmomenten is een taak van de systeembeheerders. De interviews wijzen uit dat de opleiding en training onvoldoende aandacht krijgen binnen de politiezone. Bij het inschakelen van nieuwe dispatchers/operatoren wordt kennis vaak van man op man doorgegeven. Het leren functioneel werken met de camera's houdt daarnaast eveneens zelfstudie in.

(9) Interne richtlijnen/procedures. De dienstorder 030/2010 beschrijft in acht bladzijden de procedures betreffende het zonaal cameratoezicht. De interne nota bevat volgende inhoud. Ten eerste is er een summier omschrijving van de relevante wetgeving. Ten tweede beschrijft de gebruiksprocedure de cameradoelstellingen, de algemene organisatie en verantwoordelijkheden inzake het cameratoezicht en de interne werkingsstructuur. In de interviews met de korpsleiding werd benadrukt dat niet iedereen dezelfde gebruiksmogelijkheden heeft betreffende de exploitatie van het camerabestel. De werkingsprincipes verschillen dan ook per gebruikersgroep (Systeembeheerders, Directie Intern Toezicht/Kwaliteitszorg, Operationele Beheerders, Viserende officieren of Dispatchers en Operatoren). Ten derde worden de verantwoordelijkheden en andere modaliteiten bij het gebruik in de dispatching en commandoroom vermeld.

Het zonaal veiligheidsplan 2009 – 2012 van de PZ Oostende heeft ruimschoots aandacht voor de problematiek in de uitgaansbuurt en de maatregelen om deze te counteren. Zoals het rapport van Prof. Dr. De Ruyver aantoonde, slokt het uitgaansgebied Montmartre veel politieke capaciteit op en verdient deze bijgevolg de nodige belangstelling.

In het kader van het cameratoezicht dient te worden opgemerkt dat er een systematische informatie-uitwisseling (dit binnen de wettelijke vereisten) en constructieve samenwerking is tussen de bestuurlijke overheid en de korpsleiding. Omtrent het camerasysteem zijn er nog geen problemen opgetreden tussen beide partijen. De korpschef ondervindt een grote autonomie inzake het cameradossier en wordt hierbij permanent ondersteund door de burgemeester. De voornaamste bezorgdheid van de bestuurlijke overheid betreffende de camera's is tweeledig. Enerzijds wil de burgemeester dat het camerabestel werkt en dat de kosten beheersbaar zijn. Anderzijds vindt hij het belangrijk dat de toegang tot de camera's strikt voorbehouden blijft aan bevoegden en dat er een performant intern controlesysteem is. De politieke dienstorder 030/2010 garandeert deze

verzuchting. De zonale en bestuurlijke veiligheidsraad hebben eveneens hun aandeel in het grotere veiligheidsverhaal waarvan het cameragegeven een wezenlijk deel uitmaakt. Beide overlegplatformen bewijzen ruimschoots hun meerwaarde op beleidsmatig en operationeel vlak. Doch is de vaststelling dat ideeën voornamelijk vanuit politionele hoek tot stand komen.

Een integrale en geïntegreerde aanpak van uitgaansproblemen, waarvan het cameradossier een aanzienlijk onderdeel uitmaakt, werd tijdens de interviews met de bestuurlijke overheid en politieke actoren meermaals benadrukt (dit in de drie politiezones). Hiervan getuigt volgend citaat: *“Gaan we met camera’s alle problemen oplossen? Neen. Hebben ze een positieve invloed op de aanpak van overlast en criminaliteit? Ja. Daar ben ik honderd procent van overtuigd.”*[R12]

2.2 Operationeel

2.2.1 Preventie

Het preventieve effect van bewakingscamera’s zal ook in het laatste onderdeel besproken worden per misdrijfcategorie. Ten eerste zijn er de persoonsdelicten. Ook in de interviews gevoerd in Oostende is de vaststelling dat cameratoezicht weinig tot geen invloed heeft op de prevalentie van persoonsmisdrijven. Dit geldt voor personen die vertrouwd of niet vertrouwd zijn met de setting. Meestal zijn uitgaansbezoekers te dronken om te beseffen dat er camera’s hangen. Wanneer het nachtleven zich ten volle ontplooit is, zoals eerder vermeld, de Oostendse politie zeer sterk aanwezig op het terrein. Het gebeurt bijwijlen dat personen onder de neus van interventiepatrouilles beginnen te vechten, laat staan dat een camera in deze situatie afdoende zou zijn om te voorkomen dat personen elkaar te lijf gaan. Opnieuw werd door de respondenten de impulsiviteit van geweldsdelicten benadrukt.

Belangrijk te vermelden is dat niet enkel de horeca bij problemen wijst op de aanwezigheid van camera’s in het straatbeeld, ook politiebeambten doen dit frequent. Volgende uitspraak is afkomstig van een leidinggevende politiefunctionaris. *“Stel, jij bent geagiteerd maar nog aanspreekbaar maar we voelen van, dit kan hier misschien wel eens uit de hand lopen. Er wordt dus een gewone politie-interventie gedaan. Er wordt gesproken met die mensen. Eén van de elementen die wij meegeven aan die personen dat is ‘Meneer, daar of daar hangt er een camera. Al hetgeen u doet, staat op beeld.’ Ik doe dit heel vaak en ik vraag dat ook wel aan onze eigen mensen om dat te doen.”* [R13] Het middel dat de politie kan hanteren om mensen tot kalmte aan te manen, is in eerste instantie door te converseren met betrokkenen. Daarnaast zijn er verschillende vormen van politieke dwang mogelijk, al naargelang het gestelde gedrag van de

probleemveroorzakers. Het wijzen op de aanwezigheid van camera's is voor politiebeambten een tussenstap. Wanneer dit niets uithaalt, wordt er overgegaan tot meer ingrijpende acties.

De tweede misdrijfcategorie is overlast. Wildplassen wordt veel gezien in de uitkijkrimte. Dit bewijst opnieuw dat het preventief vermogen van de camera's met betrekking tot dit misdrijf klein is. Het gebruik en dealen van drugs zijn delicten die slechts incidenteel worden waargenomen in de dispatching. Het (uitgaans)centrum van Oostende is zo goed als volledig gecoverd door het camerabestel. Toch stellen politiebeambten vast dat de meer beredeneerde misdrijven, zoals een drugsdeal of een afrekening binnen dit milieu, gepleegd worden op die plaatsen die niet onder cameratoezicht (kunnen) staan: *“Allé, aan... (beschrijving van specifieke locatie). Daar kunnen de camera's niet aan he. Dus als ze zich tien meter verplaatsen zien we het niet. We hebben daar vorig jaar zelfs een steekpartij gehad. De verdachte, heel goed gekend bij ons hier, leidde het slachtoffer mee buiten het cameragezichtsvelde.”* [R14] Cameratoezicht zal het delict niet voorkomen. Daders opteren om hun activiteiten buiten het camerabereik tot uitvoering te brengen. Personen met rationele criminele motivaties en zij die op de hoogte zijn van de uitbouw van het camerasysteem, houden hier dus wel rekening met de camerabewaking.

Met betrekking tot de derde grote categorie, zijnde de vermogensdelicten, geven de respondenten de onderzoeker volgende informatie. Vooreerst is het essentieel te vermelden dat diefstallen zich veelal binnen de cafés of dancings voltrekken. Zoals in de profielschets van de politiezone gemeld, werd de uitgaansbuurt van Oostende in het verleden geplaagd door gauwdiefstallen. Eén respondent uit de horeca vertelde dat hij de 'Zidane-trucs' sinds de installatie van de camera's niet meer heeft weten (of zien) gebeuren. Belangrijk te vermelden is dat dit het gevolg kan zijn van een hele reeks maatregelen om de uitgaansbuurt veiliger te maken en dat dit dus moeilijk enkel aan het cameratoezicht gewijd kan worden.

In het kader van een mogelijk verplaatsingseffect van de misdrijven blijkt uit de interviews met politiebeambten dat dit zich niet voordoet. De korpsleiding benadrukt dat de politiezone reeds een aantal jaren met de camera's werkt, maar geen reden heeft om aan te nemen dat de uitgaanscriminaliteit zich verplaatst. Wel wordt, zoals eerder vermeld, gebruikgemaakt van een aantal blind spots door de meer beredeneerde daders.

2.2.2 Proactie/reactie

De interventiedienst van de PZ Oostende maakt gebruik van vier vaste operatoren. Per ploeg is er één vaste cameraoperator, aangevuld met twee reserves om de camera-aansturing te verzekeren. Er is doorgaans een dispatcher en een operator op dienst. De werkstations in de meldkamer kunnen uitsluitend bediend worden door opgeleide medewerkers. Het operationele

politiepersoneel dient de dispatcher te vragen om opzoekingen in de tijd uit te voeren en die op een digitale drager op te slaan.

In de PZ Oostende is er geen permanente monitoring van de camerabeelden, doch deze zijn wel permanent consulteerbaar. Op kalme momenten, meer in het begin van de avond, wordt er minder aandacht besteed aan de beelden. Wordt het drukker in de uitgaansbuurt, dan krijgen die meer aandacht. Dit bewijst volgend citaat: *“Een drukke vrijdagnacht of zaterdagavond in Montmartre. Meestal weet je wel als operator dat je dan bij de pinken moet zijn. [...] Als je in de dispatching zit in het weekend ga je automatisch meer kijken naar de schermen. Je ziet veel meer bewegen en hebt meer passage. Je kijkt dan sowieso meer naar de beelden dan op een rustige weekdag.”*

[R14]

De politiebeambten kennen uit ervaring de hot spots in de uitgaansbuurt. De observatiesystemen worden op deze locaties standaard ingesteld. Door manipulaties (zoomen e.d.) van de camera komt het wel eens voor dat van het gewenste beeld afgeweken wordt. Een bepaalde handeling kan ervoor zorgen dat de camera niet zijn wenselijke locatie filmt. Vandaar dat het voorstel is gekomen om alle observatiesystemen te voorzien van presets. Presets zorgen ervoor dat de camera een zo volledig mogelijk gebied bestrijkt wanneer hij enige tijd niet gebruikt wordt. Op deze manier tracht men om het missen van relevante beelden tot een minimum te beperken. De dispatcher/operator kan evenwel makkelijk van de presetoptie afwijken.

De personen in de uitkijkrimte weten wat ze kunnen/moeten doen met de camera's. Wanneer er een oproep is, hebben de personeelsleden in de meldkamer de reflex om meteen de dichtstbijzijnde camera op het feit te zetten. Wanneer er een schermutseling is, start de operator altijd het filmen met een algemeen beeld en gaat dan gericht inzoomen. Gaat het direct mis, begint hij meteen personen en gezichten in beeld te brengen. Komt er een oproep binnen maar is het een miniem feit dat ernstiger wordt aangekondigd dan dit in realiteit is, dan wordt aan de politieploegen meegegeven om onnodige risico's te vermijden. Moest de zone iemand extra in dienst kunnen nemen en in de uitkijkrimte inschakelen, dan zou er misschien nog meer met de camerabeelden gewerkt kunnen worden. De capaciteit en mogelijkheden zijn echter niet onuitputtelijk. In een interview werd verteld dat wanneer het zeer druk is in het uitgaanscentrum, voornamelijk in de zomer, er soms een extra inspecteur in de meldkamer wordt ingeschakeld.

De camera's in Oostende werden op die locaties geplaatst zodat de ene camera de andere kan overnemen. Op deze manier slaagt het politiekorps erin om het traject van personen te volgen, interventieploegen gericht aan te sturen en betrokkenen te onderscheppen.

De dispatchers/operators hebben zelf jaren op het terrein gestaan. Ze kennen de hot spots in de uitgaansbuurt en de 'good practices' op de werkvloer goed. De cameraoperators maken deel uit van de interventieploeg. In sommige zones is dit een poule apart, niet in de PZ Oostende.

Wanneer een operator ziet dat een patrouille in moeilijkheden kan komen, dan stuurt deze extra manschappen ter plaatse. Een goede aansturing vanuit de meldkamer optimaliseert een verantwoorde politiewerking op het terrein. Volgend citaat geeft een mooie weergave van het feit dat een camera rustgevend kan werken voor de interveniërende politiebeambten: *“Als je in een vechtpartij verzeild raakt, is het altijd een groot stuk adrenaline dat meespeelt he. Wat wij dan ook regelmatig zeggen tegen collega’s is: ‘We hebben onder in beeld. Ja we zien onder staan’, dat ze weten van oke... Het is rap gebeurd he. Met dat je roept van: ‘Ik heb de camera erop gezet’, werkt al kalmerend.”* Belangrijk te vermelden is dat de reactie van politiemensen op het terrein naar aanleiding van het cameratoezicht niet in beschouwing wordt genomen in het kader van deze masterproef. De uitgaansbezoeker staat centraal in dit thesisonderzoek.

Met de installatie en door een actief gebruik van de camera’s is het mogelijk om tussen te komen voordat een gevecht ontstaat. Vroeger kwam de politie maar tussen, wanneer ze zelf niet ter plaatse was, als het gevecht reeds gestart (of beëindigd) was en omstanders de politie hiervan op de hoogte stelden.

De interviews tonen aan dat de politiezone tijdens weekdays hoofdzakelijk reactief werkt met de camera’s in de uitgaansbuurt. In de weekends daarentegen, worden de observatiesystemen hoofdzakelijk proactief bediend. Afhankelijk van de (voorspelde) drukte in het uitgaansgebied, kan de verdeling proactief/reactief verschuiven.

Zoals reeds aangekaart, is een constructieve samenwerking tussen de verschillende stads- of gemeentediensten essentieel voor het optimaal gebruik van de camera’s. In 2013 werd er sfeerverlichting in de Langestraat opgehangen. Het initiatief van toerisme Oostende, dat tot doel had om de Langestraat op te fleuren, belemmerde echter het zicht van een van de belangrijkste camera’s van de uitgaansbuurt. Er werd nadien tot een gezamenlijke (nood)oplossing gekomen. Deze betrof het verhangen van de camera. In een ander interview met een politiebeambte blijkt dat eveneens het planten van hoogstammige bomen door de groendienst beter gecommuniceerd en overlegd moet worden.

De politiële respondenten zijn over het algemeen tevreden, tot zeer tevreden inzake de gebruiksvriendelijkheid van het camerabestel. De camerabeelden in ‘real time’ zijn van goede kwaliteit, ook wanneer er wordt ingezoomd. Ook hier opnieuw hetzelfde verhaal als in de andere politiezones: bij opgenomen beelden kan geen heldere close-up gemaakt worden. Een andere bemerking was dat de camera’s in de dispatchruimte een betere naamaanduiding nodig hebben. De indeling van de observatiesystemen is vrij chaotisch ingericht op de display. De namen van de camera’s kunnen maar half gelezen worden. De beelden moeten gerangschikt worden zodat deze snel en vlot raadpleegbaar zijn. Tijd verliezen bij het zoeken naar de juiste camera is dan ook uit den boze. De PZ Oostende werkt niet met functionele mappen.

De interviews wijzen uit dat de politie zeer aanwezig en aanspreekbaar is in de uitgaansbuurt. De patrouilles zijn snel ter plaatse, ook op minder drukke uitgaansmomenten. Is de politie niet ter plaatse, dan gebeurt het dat personen de politie opbellen. Volgende uitspraak van een horecapersoneelslid bewijst dat de politiebeambten in de meldkamer transparant communiceren naar de oproeper: *“Als ik soms bel naar de politie om te zeggen van ik zie dat ze ginder verder aan het vechten zijn, dan heb ik al het antwoord gekregen aan de lijn: ‘Ja inderdaad, we weten het, we zijn het aan het volgen.’ Dus dan zitten ze inderdaad op de bureau en zien ze dat er iets gebeurt bijvoorbeeld op een weekday en sturen ze toch een patrouille. In het weekend staan ze hier meestal en moet je niet bellen.”*

De communicatie meldkamer – interventieploegen verloopt radiofonisch. De nodige gegevens of standaard politieke informatie wordt meegegeven. De informatiestroom verschilt naargelang het feit (voertuig: kleur, nummerplaat, aantal inzittenden, rijrichting, enz./persoon: looprichting, wapens zichtbaar, uiterlijke kenmerken, enz.). Tussen beide diensten is sprake van tweerichtingsverkeer. Het zijn niet enkel de operatoren die de ploegen aansturen. De interventiepatrouilles vragen eveneens aan de uitkijkruijme om bepaalde zaken te filmen. De korpsleiding benadrukt dat ze tijdens interne trainingen aan hun manschappen meegeven om systematisch te communiceren met de operatoren in het politiecentrum wanneer deze een (noemenswaardige) actie uitvoeren. De interveniërende politiebeambten stellen de cameraoperatoren, voor zover zij het zelf nog niet gehoord of gezien hebben, op de hoogte dat ze een tussenkomst uitvoeren. Op deze manier komt er een extra signaal in de uitkijkruijme om de camera’s paraat te houden en indien nodig te hanteren. Tijdens de verdere uitvoering van de interventie gaan de operatoren zich in principe niet moeien met de acties op het terrein. Tenzij er elementen zijn, essentieel voor het optreden ter plaatse, bijvoorbeeld wanneer een persoon de gemoederen ophitst, maar zich uit de voeten maakt wanneer het tot een handgemeen komt. Vaak zijn dit individuen die het incident vanaf de zijlijn volgen. Wanneer een cameraoperator dit observeert, duidt hij de onruststoker aan en nemen de interventieploegen de gepaste maatregelen.

2.2.3 Repressie

Het operationeel politiepersoneel vraagt de dispatcher om de relevante beelden op te zoeken en die te bewaren. Enkel de dispatchers en operatoren (onder leiding van een dispatcher) kunnen beelden terug oproepen. De optredende politiebeambten dienen daarna de benodigde fotoafdrukken of beelden van de digitale opnamen op te vragen aan de functionele (registratie van aanvragen) en technische (branden van beelden) beheerders. Hiervoor dient een aanvraagformulier ingevuld te worden. Nadat de beelden ontvangen zijn, komt de vraag wat er

met de beelden gebeurd is. Betreffende de feedback, merkt de korpsleiding een probleem op, daar te weinig personeelsleden op deze oproep reageren. Ondanks deze vaststelling laten cijfers zien dat het cameratoezicht meer en meer ingeburgerd raakt bij de personeelsleden van het Oostendse politiekorps. In 2013 werden 115 aanvragen ingediend om camerabeelden te branden. Begin juni 2014, staat de teller reeds op 85. Het aantal aanvragen van het voorgaande jaar zal hoogstwaarschijnlijk dan ook worden overstegen. Het korpsbrede draagvlak is duidelijk aan het groeien. Zijn er van een meer zwaarwichtig delict opnamen/foto's beschikbaar en is de dader onbekend, dan kan er zonaal een verzoek tot identificatie worden verspreid via het mailsysteem. Alle politiepersoneel zit in een bepaalde mailgroep en kan via deze weg aangesproken worden. Daarnaast is er eveneens persoonlijk of telefonisch contact mogelijk. Een andere en bruikbare piste is het informatie- en opsporingskrantje, de Garrebrug. Het intranet (Iris) wordt voor camerabeelden weinig gebruikt. Stelt de politiezone een ernstiger feit vast, dan schakelt men de ANG-databank in.

De samenwerking tussen het parket en de politiezone verloopt goed wat betreft de uitwisseling van beeldmateriaal. Het openbaar ministerie is vragende partij om opnamen in haar bezit te krijgen. De politie is voorstander om beelden aan te leveren. Standaard zal de politiezone bruikbare opnamen in het dossier bijvoegen. Bij een gerechtelijk onderzoek kunnen de politiebeambten die de voorleiding bij de onderzoeksrechter doen, een laptop meenemen met daarop de opnamen van het feit. Een minpunt dat door politiefunctionarissen werd gemeld is dat betrokkenen slechts 24 uur terug in de tijd kunnen gaan om beelden op te vragen. Wil men opnamen ouder dan 24 uur opvragen, dan moet de dienst ICT worden ingeschakeld. Het verkrijgen van beelden ouder dan een etmaal is omslachtig en geneert volgens de respondenten het nodige tijdsverlies.

In een gesprek met een politiebeampte werd aangekaart dat horeca-uitbaters weten waar de camera's in de uitgaansbuurt hangen en dit ook meegeven aan hun klanten. Ze geven de tip om bij slachtofferschap naar de politie te stappen, zodat deze de opnamen kan bekijken. Een ander interview, ditmaal met een horeca-uitbater, wijst uit dat mensen uit zichzelf ook meer bereid zijn om de politie in te schakelen wanneer deze het slachtoffer worden van een misdrijf. Mensen gaan sneller de stap zetten naar een politiebureau, omdat ze denken dat er misschien wel iets te zien zal zijn op de camerabeelden. Deze twee vaststellingen zorgen ervoor dat de politie een hogere aangiftebereidheid en dus een lager 'dark number' noteert.

V. Vergelijkende analyse

In het volgende punt zal er dieper ingegaan worden op de verschillen en de gelijkenissen tussen de politiezones van Damme/Knokke-Heist, Blankenberge/Zuienkerke en Oostende. Om in een gefundeerde analyse te voorzien, is het belangrijk om de uniciteit (korpsgrootte, uitgebreidheid uitgaansgebied, enz.) van de zones te beklemtonen en deze verder in dit werk te belichten. In de vergelijkende analyse wordt er dieper ingegaan op de concrete onderzoeksbevindingen. Dankzij deze (hoofdzakelijk) beschrijvende analyse kan de onderzoeker de resultaten per politiezone aan elkaar linken en verder uitdiepen. Het volgende hoofdstuk, “Hoofdstuk 4: algemeen besluit en kritische reflectie” zal de grote lijnen van de onderzoeksdata weergeven en enkele opmerkelijke topics uitlichten en verder uitwerken. Het laatste hoofdstuk van de masterproef zal de belangrijkste onderzoeksresultaten belichten en aanvullen met een kritische beschouwing en werkbare voorstellen.

De badplaatsen krijgen in welbepaalde periodes allemaal te maken met een aanzienlijke stijging van het aantal personen die gebruikmaken van haar faciliteiten. Het aantal verblijvers neemt in de weekends, maar vooral in vakantieperiodes opmerkelijk toe. De uitgaanszones van de kuststad en -gemeenten trekken in deze periodes een gemengd publiek aan. Enerzijds zijn er de lokale inwoners of personen vanuit de nabije omgeving die het nachtleven verkennen. Anderzijds is er ‘de toerist’ die een zorgeloos avondje uit wil beleven. Alle zones beschrijven in de zonale veiligheidsplannen het fenomeen van de pensioenmigratie. De drang van jongeren naar sensatie en avontuur valt dan ook niet altijd te rijmen met de rust en sereniteit die ouderen opzoeken.

Zoals in het methodologische luik reeds werd meegegeven, heeft elke geselecteerde kustplaats een uitgaanszone. In Oostende is het nachtleven geconcentreerd in en rond de Langestraat (bijlage 2c). In Blankenberge zijn er twee uitgaanslocaties. Deze zijn gesitueerd in de Weststraat en rondom het casino (bijlage 2b). Het uitgaansgebied in Knokke-Heist is meer uitgestrekt dan de twee voorgaande. De driehoek casino – Van Bunnanplein – Verweeplein in Knokke en het kleine gebied in Heist zorgen ervoor dat het nachtleven meer gespreid is in de zone (bijlage 2a). Op elk van deze plaatsen, de verbindingswegen inclusief, is cameratoezicht voorzien.

De uitgaansproblematiek is in elke politiezone grotendeels dezelfde. De koploper hierbij is uitgaansoverlast (openbare dronkenschap, wildplassen, enz.). Vermogensdelicten zijn eveneens misdrijven die in alle zones voorkomen. Gauwdiefstallen manifesteren zich minder op straat. De delinquenten ontvreemden meestal voorwerpen in de uitgaansgelegenheid. Vandalisme is ook een delict dat veelvuldig werd aangebracht. Een vaststelling die in elke politiezone gemaakt wordt, is dat er minder geweldsdelicten zijn. Een positief gegeven dat wordt overschaduwed door het feit dat

de persoonsmisdrijven nu ernstiger zijn dan vroeger. Waar vroeger een gevecht beslecht werd met de vuisten, grijpt de uitgaansbezoeker nu sneller naar (geïmproviseerde) wapens. Personen die zich in een vakantiesfeer wanen, ervaren een soort van vrijheid. In heel wat interviews werd aangegeven dat niet iedereen op een even doordachte manier met dit gevoel omgaat.

De aanpak van de uitgaansproblematiek staat hoog op de politieke agenda's. Alle bestuurlijke overheden zijn zich ervan bewust dat een bruisend, maar veilig, nachtleven zowel de uitgaansbuurt in het bijzonder maar ook de stad of gemeente in het algemeen ten goede komen. Vandaar dat er diverse initiatieven en beleidsmaatregelen genomen zijn om de uitgaansproblemen de kop in te drukken. Het gemeentelijk of stedelijk beleid van de drie zones is gestoeld op volgende drie peilers. Ten eerste hebben alle korpsen camera's ter beschikking om de veiligheid in het uitgaansgebied te verhogen. Ten tweede kunnen de politiemansschappen Gemeentelijke Administratieve Sancties (GAS) of een gemeentelijke retributie opleggen aan personen die zich niet houden aan het plaatselijk reglement. Een snelle en efficiënte afhandeling van (uitgaans)overlast staat hierbij in elke kustgemeente centraal. Ten derde kan elke politiezone een beroep doen op extra capaciteit om het nachtleven in goede banen te leiden. Naast deze drie grote gelijkenissen zien we dat er per zone andere accenten gelegd worden. De randmaatregelen betreffen onder andere de invoering van een glasbol, extra toiletten, een projectleider (politie) op het terrein, een schepen voor een positief uitgaansbeleid, een raad voor bestuurlijke handhaving, enz. Belangrijk is dat niet elke politiezone een muziekstopuur heeft of deze nog toepast (daar deze niet meer in overeenstemming is met een hogere wet). Alle drie de politiezones zetten sterk in op een veilig uitgaansgebied.

De volgende passage zal het beleidsmatige luik belichten betreffende het cameratoezicht in de politiezones. Positief om vast te stellen is dat er in de bevraagde zones een grote politieke gedragenheid heerst voor het cameragebruik in de openbare ruimte. Uit de data van ingebruikname blijkt dat niet iedereen in het verleden even enthousiast was om over te stappen naar deze maatregel. Blankenberge was de eerste van de drie kustplaatsen die een camera in gebruik nam op de openbare weg. In 2002 nam de toenmalige burgemeester het initiatief om de uitgaansbuurt beter te wapenen tegen criminaliteit en overlast. In 2006 startte Knokke-Heist zijn cameraproject. Oostende vervulde het plaatje door in 2010 de eerste observatiesystemen in gebruik te nemen. Zoals bovenstaande data aangeven, zit er telkens vier jaar tussen de beschreven startperiodes. Het gegeven dat de bestuurlijke overheden en de korpsleiding heden ten dage op dezelfde golflengte zitten is gunstig. De meerwaarde die camera's bieden in het kader van de openbare veiligheid is door alle bevraagde actoren (politie, bestuurlijke overheid en horeca) genoemd in de interviews. Alle politiezones maken gebruik van dome-camera's. De zones

Damme/Knokke-Heist en Oostende hebben in het verleden reeds succesvol gebruikgemaakt van Verplaatsbare Observatiesystemen op huurbasis. Geen enkele zone heeft een VOS in haar bezit.

De essentiële elementen voor het welslagen van een cameraproject zullen hierna worden belicht. Op het vlak van de locatie en het bereik van de camerasystemen zijn de respondenten relatief tevreden. De politie en de bestuurlijke overheid menen dat er in alle drie de politiezones genoeg camera's opgesteld staan om het nachtleven te reguleren. De belangrijkste hot spots in de uitgaansbuurt staan onder virtueel toezicht. De wildgroei van camera's wordt tegengegaan. Als een voorafgaande studie bewijst dat een camera een aanzienlijke meerwaarde kan genereren op een andere plaats op het openbaar terrein, dan zijn de voornoemde actoren bereid om de aanwezige observatiesystemen te verplaatsen of om er nieuwe aan te kopen. Het beredeneerd inplanten en het behouden van de beheersbaarheid van de camera's staan voorop.

In de interviews werd gepolst naar de subjectieve veiligheidsbeleving bij het uitgaanspersoneel en -publiek in het kader van de diverse cameradossiers. Er kunnen twee visies naar voren geschoven worden. De eerste visie stelt dat cameratoezicht effectief het veiligheidsgevoel verhoogt. De tweede stelt dat het de respondent of burger koud laat of er nu al dan niet een camera hangt. In geen enkel geval werd het vermoeden gewekt dat er personen zijn die de aanwezigheid van camera's als een onveilige situatie beoordelen. De politie wenst, zoals vermeld, de observatiesystemen te plaatsen op die locaties waar het nodig is (cfr. hot spots). Uit de gesprekken met de bestuurlijke overheden en de korpsleiding blijkt dat er zelden of nooit klachten zijn over het aanwezige camerasysteem. Integendeel, als de burger er de prominenten op aanspreekt, luidt de wens vaak om meer camera's te plaatsen en dan nog liefst voor hun zaak of woning. Dit toont aan dat de grootste barrière inzake de inbreuk op de privacy is doorbroken en dat mensen de camera op heden zien als een instrument dat de persoonlijke veiligheid dient. Alle bevroegde horecapersoneelsleden waren voorstander van het cameraproject in de kuststad en -gemeenten. De slagzin "Hoe meer, hoe beter" werd dan ook veelvuldig uitgesproken.

Niet elke zone beschikt over interne richtlijnen of procedures inzake de functionele exploitatie en het optimaal beheer van het cameratoezicht. De PZ Damme/Knokke-Heist beschikt over een procedurehandboek. Oostende daarentegen heeft de interne nota 030/2010 van 12 juli 2010 betreffende de procedure voor het cameratoezicht. De politiebeambten kunnen beide documenten makkelijk raadplegen. Het politiekorps van Blankenberge/Zuienkerke heeft geen werkstuk ter beschikking dat de fundamentele principes en gangbare gebruiksprocedures inzake camerabewaking formaliseert. Ondanks het feit dat er geen (of een beperkte) schriftelijke basis is voor het cameratoezicht weten de dispatchers/operatoren toch wat er van hen verwacht wordt, wat kan en wat niet kan, enz.

De uitkijkruiden van de politiezones verschillen onderling sterk. De PZ Blankenberge/Zuienkerke beschikt over een recent vernieuwde en ruime onthaal- en dispatchruimte. In de dispatching worden de camerabeelden bekeken een computerscherm (op de desk) en een zwevend scherm (hoger in het lokaal). De PZ Oostende heeft naar eigen zeggen een minder aangepast gebouw. De dispatchruimte wordt als te klein beschouwd, maar hiervoor voorziet men een oplossing in de bouwplannen voor een nieuw commissariaat. Op heden kan men zich behelpen met de commandoroom. Ondanks deze optie wordt hiervan weinig gebruikgemaakt. De PZ Damme/Knokke-Heist heeft de dienst dispatching en het coördinatiecentrum om beelden te bekijken. Uniek is de videowall, die de gemachtigden dan ook frequent gebruiken. De uitkijkuren zijn in elke politiezone grotendeels dezelfde. Op de meest kritieke uitgaansmomenten (weekends en vakantieperiodes, tussen 22 uur en 6 uur) krijgen de beelden meer aandacht. Er wordt niet non-stop in 'real time' naar de beelden gekeken. Deze mogelijkheid bestaat, daar de gemaakte opnamen permanent raadpleegbaar zijn, maar is in de praktijk niet wenselijk, noch haalbaar. De politiekorpsen van Damme/Knokke-Heist en Oostende hebben op de risicotijdstippen minstens één operator en één dispatcher met dienst. In Blankenberge vervult één persoon beide functies gedurende de uitgaansuren. De korpsleiding van alle zones benadrukt dat ze zoveel mogelijk de beelden 'live' willen bekijken en actief met de camera's wensen te werken.

De toepassing van evaluatiemomenten van de camerasystemen in de drie politiezones kennen een wisselend succes. Het camerabestel in Knokke-Heist werd vanaf de opstart nauwgezet opgevolgd en geanalyseerd. Zodoende is het korps in staat te communiceren naar de bestuurlijke overheid over de operationele werking van het cameratoezicht. In Oostende werd het camerasysteem niet altijd even consequent geëvalueerd. Bij de invoering kwamen de korpschef, systeembeheerders en operationele beheerders driemaandelijks samen. Na enige tijd hebben de evaluatiemomenten aan belang ingeboet en verdwenen ze naar de achtergrond. De korpsleiding is zich bewust van deze beperking en onderneemt actie om het cameratoezicht opnieuw meetbaar te maken en zo nodig bij te sturen. In Oostende zijn volgende twee bemerkingen gemaakt. Ten eerste houden niet alle operatoren/dispatchers de onregelmatigheden die ze op het terrein opmerken even accuraat bij in het intern systeem. Ten tweede bestaat korpsbreed, interventie inclusief, niet altijd de reflex om systematisch beelden op te vragen. In Blankenberge heeft er sinds de introductie van het cameratoezicht nog geen evaluatie plaatsgevonden. Er zijn geen cijfers beschikbaar omtrent de exploitatie van het aanwezige systeem.

Niet elk politiekorps communiceert even consciëntieus met of naar de bevolking. De vaststelling is dat er in Oostende diverse bijeenkomsten zijn tussen de horeca, politie en andere stadsdiensten. Dit overlegplatform maakt het mogelijk om een constructieve relatie op te bouwen met de lokale actoren en zo de burger tegemoet te komen in diens noden en verzuchtingen (cfr. community

policing). Ook in Knokke-Heist staat er tweemaal per jaar een samenkomst gepland tussen de horeca en de politie, dit voor en na het seizoen. In Blankenberge is er geen sprake van een gestructureerd overleg. De contactmomenten tussen de horeca en de politie vinden informeel plaats. De politiezone Blankenberge/Zuienkerke is daarentegen wel sterk vertegenwoordigd op de sociale media in vergelijking met andere zones. Via deze weg voedt ze de relatie met de bevolking. Het cameratoezicht heeft in dit verhaal echter een minimaal aandeel. Sporadisch wordt er in de media (krant, televisie, enz.) melding gemaakt van het cameratoezicht. Het politiekorps van Knokke-Heist gebruikt de jaarlijkse evaluaties om de burgemeester en het college op geregelde tijdstippen te informeren. Zo vinden de resultaten hun neerslag in de geschreven pers. De PZ Oostende tracht hetzelfde te doen, maar slaagt niet altijd in dit opzet. Over een wijziging in het camerasysteem communiceert de zone wel consequent. Er kan opgemerkt worden dat, indien het stadsbestuur of de horeca vragen heeft, alle politiekorpsen bereid zijn om de betrokkenen informatie aan te bieden.

Aanvullend op het voorgaande kan meegedeeld worden dat de burger (met inbegrip van de horeca) niet betrokken is bij de uitbouw en het verdere beheer van de zonale camerasystemen. Alle korpsen steunen op de eigen professionele ervaring, eventueel gestaafd met cijfermateriaal om de meest criminaliteits- en overlastgevoelige plaatsen uit te rusten met observatiesystemen.

De kennis van de sleutelfiguren in het uitgaansleven (uitbaters, zaalpersoneel, portiers, enz.) betreffende het cameratoezicht is in alle zones redelijk beperkt of zelfs incorrect. De meeste informatie wordt vernomen tijdens de werkuren, dit op een informele manier tussen pot en pint. De horeca is niet rechtstreeks aangesproken op de werking, doelen, procedures, enz. van het aanwezige camerabestel. De meeste horecarespondenten zijn bereid en hebben de (tot nu toe) onuitgesproken wens om meer te weten te komen over het cameratoezicht. Het is iets waar ze dag in, dag uit mee geconfronteerd worden, maar waar betrokkenen weinig over weten. De reactie luidde meermaals dat het de politie is die over de brug moet komen en niet de horeca zelf.

De PZ Damme/Knokke-Heist en PZ Oostende bewaren de digitale opnamen dertig dagen. Aan de hand van aanvraagformulieren kunnen informatierijke beelden door de bevoegden worden weggeschreven. Door een beperkte servercapaciteit bedraagt de opslagtermijn in Blankenberge twee weken. Politiebeambten weten dat ze snel moeten handelen wanneer ze opnamen nodig hebben in het kader van een gerechtelijk of een opsporingsonderzoek. Zowel de interveniërende politiebeambten op het terrein als deze in de meldkamer zijn waakzaam opdat er geen bruikbare beelden worden vernietigd.

Als het parket beelden nodig heeft, dan plaatst men deze op een CD/DVD en maakt men deze over aan haar diensten.

In alle zones is er voldoende budget voorhanden om het camerasysteem optimaal draaiende te houden. Er zijn geen structurele financiële tekorten gemeld. De vaste en variabele kosten worden dus goed ingeschat. De meergemeentezone, bestaande uit Damme en Knokke-Heist, is zich bewust van het vruchtgebruik van het camerabestel door de laatstgenoemde gemeente. Knokke-Heist voorziet dan ook in een aanvullende geldelijke bijdrage.

Alle politiebeambten die werken met de camera's hebben hiervoor een interne opleiding genoten. Het camerasysteem wordt door de bevroegde politiefunctionarissen omschreven als zeer gebruiksvriendelijk en vraagt volgens hen niet zozeer veel onderricht maar vooral training. De politiezones staan in nauw contact met de private ondernemingen. Verschuivingen binnen het cameralandchap kunnen zo snel gedetecteerd en korpsbreed verspreid worden.

Het goed functioneren van de driehoek korpschef, burgemeester en parket is essentieel voor een kwalitatief veiligheidsbeleid. Uit de interviews met de bestuurlijke overheden van Oostende en Blankenberge, aangevuld met het datamateriaal verkregen van de korpschefs van voormelde zones, kan de onderzoeker besluiten dat de samenwerking goed verloopt (dit binnen de wettelijke vereisten). Dezelfde vaststelling spruit voort uit een interview met een leidinggevende van de PZ Damme/Knokke-Heist. Alle bevroegde politiezones ondervinden een zekere autonomie in de uitbouw en het functioneel beheer van het camerasysteem. De bestuurlijke overheid heeft vooral een ondersteunende functie, die zij dan ook naar eigen goeddunken invult.

Tot slot benadrukten de drie politiekorpsen één voor één dat ze een integrale en geïntegreerde aanpak verkiezen en uitvoeren ten aanzien van de aanwezige uitgaansproblematiek. Het besef leeft ten volle bij de leidinggevende politiefunctionarissen en de bestuurlijke overheden dat het cameratoezicht slechts één instrument is binnen het amalgaam van maatregelen om de uitgaanszone te reguleren.

Het operationele luik van het cameratoezicht zal in de volgende paragraaf opnieuw worden besproken volgens het klassieke drieluik: preventie, proactie/reactie en repressie.

De eerste sectie zal de belangrijkste bevindingen omtrent het preventief rendement van cameratoezicht in de politiezones beschrijven. Ook hier zal dit gebeuren per misdrijfcategorie.

Ten eerste zijn er de persoonsdelicten. Alle bevroegde respondenten zijn het er unaniem over eens dat camera's geen uitgaansgeweld voorkomen. De preventieve waarde ligt bijzonder laag en schrikt daders niet of zelden af. Overmand door strijdlustige emoties, vaak in combinatie met alcohol –en/of druggebruik, zijn personen niet meer in staat om zichzelf onder controle te houden. Ze plegen dan ook regelmatig ondoordacht agressiefeiten onder het oog van de camera. Zowel 'de toerist' als de lokale inwoner, die in theorie meer weet zou moeten hebben van het aanwezige

camerabestel, plegen regelmatig geweldsdelicten binnen het camerabereik. Geen van beide groepen is meer of minder sensitief voor het cameratoezicht. Fysieke agressie gebeurt soms op een spreekwoordelijke meter van een politiepatrouille. Het is dan ook logisch om te besluiten dat een camera niet afdoende zal zijn om deze feiten tegen te gaan. In enkele interviews kreeg de onderzoeker de informatie dat zowel de interventieleden van de politie als het horecapersoneel (mogelijke) probleemveroorzakers wijst op de aanwezigheid van cameratoezicht. Dit kan een ontradend effect hebben, maar dat is allesbehalve een zekerheid.

Ten tweede is er de misdrijfcategorie overlast. Het wildplassen is een delict dat cameraoperatoren veelvuldig observeren in de uitkijkrimte. Al naargelang de positie en activiteit van de ploegen op het terrein zal dit doorgegeven worden. Druggebruik is een activiteit die occasioneel gespot wordt met de camera's. Uit de interviews blijkt dat niet alle individuen weet hebben van, of niet letten op, de observatiesystemen en ze via deze weg betrappt worden op het gebruik van verboden stoffen. Het waarnemen van een drugsdeal gebeurt eveneens sporadisch. Het gebeurt, maar dit is zeker niet frequent. Het feit dat voornoemde drugsmisdrijven slechts incidenteel worden waargenomen met de camera's kan op twee zaken wijzen. Enerzijds is het mogelijk dat dit delict weinig voorkomt in het uitgaansgebied en zich dus ook maar zelden voor de camera kan voltrekken. Anderzijds kan dit erop wijzen dat het delict meer verdoken is en uitgevoerd wordt op die plaatsen in of rond de uitgaanszone die niet onder (virtueel en/of fysiek) politietoezicht staan.

Ten derde heb je de vermogensdelicten. In elke politiezone is de vaststelling dat (gauw)diefstallen zich hoofdzakelijk voordoen in de horecazaken. Op straat wordt dit misdrijf weinig gepleegd of waargenomen. Deze vaststelling kan enigszins geduid worden door het feit dat dit soort delicten een rationele dader vraagt die de ideale situatie afwacht om toe te slaan. Niet elke horecazaak heeft camera's hangen. Het uitgaansterrein in de bevroegde zones is daarentegen wel voorzien van cameratoezicht, wat het gedrag kan sturen. De uitgaansbuurt wordt frequent geconfronteerd met vandalisme (bloembakken omduwen, autospiegels aftrappen, verkeersborden molesteren, enz.). Vaak bij het terug huiswaarts keren gaan personen hun boekje te buiten en vernielen ze andermans eigendom. Deze constatacie toont aan dat personen zich niet (of minder) bewust zijn van het cameratoezicht of zich er niet laten door afschrikken. Ook hier spelen druggebruik en/of overmatig alcoholgebruik een rol, wat een mogelijke verklaring kan zijn voor dit deviant gedrag.

De wettelijke pictogrammen die het cameratoezicht in de openbare ruimte aanduiden worden zelden opgemerkt door de uitgaansbezoeker, althans bij de niet-gemotiveerde of doelbewuste daders. Enkele sleutelfiguren die dag in, dag uit opereren in de uitgaansbuurt waren niet op de hoogte van deze signalisatie.

Uit de interviews blijkt dat het verplaatsingseffect door het cameratoezicht in de uitgaanszone beperkt tot miniem is. Het verplaatsen van misdrijven zit hem niet zozeer in de camerabewaking *an sich*. De essentiële factor daarvoor is de fysieke aanwezigheid van de politie (ter plaatse).

De belangrijkste resultaten betreffende het proactief/reactief rendement van camerabewaking in de zones zijn staan hieronder opgelijst. Alle onderzochte politiezones hebben vaste dispatchers/operators die op de kritieke uitgaansuren de 'live' beelden proberen op te volgen en zoveel mogelijk proactief trachten met de camera's te werken. Al naargelang de drukte in de uitgaansbuurt krijgen de beelden meer of minder aandacht. De vaststelling is dat het non-stop monitoren niet haalbaar of wenselijk is. Het zal dan ook niet verwonderen dat er in heel wat gevallen reactief wordt opgetreden. In alle zones zijn de beelden permanent consulteerbaar in één of meerdere uitkijkrumten. De combinatie van een verhoogde politie-inzet op het terrein op de meest drukke uitgaansmomenten en extra toezicht van de dispatchers/operators is in elke zone terug te vinden.

De dispatchers/operators zijn zich goed bewust van hun takenpakket. Ze kennen het belang van goede beelden en zetten zich dan ook ten volle in om deze te maken. Indien de manschappen op het terrein in moeilijkheden raken, vragen ze andere ploegen ter plaatse te snellen, voor zover deze dat zelf nog niet gedaan hebben. Als er een melding of oproep binnenkomt, dan wordt de camera reflexmatig op de beschreven locatie gezet. Indien dit in werkelijkheid een miniem of minder ernstig feit betreft dan aangekondigd, dan informeert de dispatcher/operator de interventieploegen om onnodige risico's in het aanrijden te vermijden. Het filmen start met het evalueren van de gehele situatie. Wanneer een algemeen beeld een overzicht geeft van het voorval, dan wordt er gericht ingezoomd.

De manschappen die de uitkijkrumte bemannen zijn al enige tijd in dienst en hebben dus heel wat ervaring. Ze kennen het (uitgaans)terrein en weten wat belangrijk is in het politiewerk. Dit maakt een goede samenwerking mogelijk met de interventieploegen. In alle drie de politiezones werd aangekaart dat er een degelijke informatie-uitwisseling bestaat tussen de beambten in de uitkijkrumte(n) en de politiepatrouilles. Alle communicatie verloopt radiofonisch. Beide partijen treden voortdurend met elkaar in contact. Aan de ene kant sturen de dispatchers/operators de ploegen aan wanneer deze onregelmatigheden opmerken. Ze geven de politieke standaardinformatie door die dan ook verschilt naargelang het delict. Aan de andere kant vragen interventieploegen regelmatig aan de uitkijkrumte om bepaalde personen, voertuigen of locaties extra in het oog te houden. Het vogelperspectief van de camera's stelt de politiebeambten in het commissariaat beter in staat om de situatie te overzien en de nodige zaken te melden aan de politiemensen in de uitgaanszone.

De aanwezige observatiesystemen bedekken het grootste gebied van de drie uitgaanszones. Zo kunnen de dispatchers/operators het traject van verdachten volgen, de ploegen gericht aansturen en betrokkenen onderscheppen.

De meerwaarde die 'live' toezicht genereert werd doorheen de interviews meermaals benadrukt. Door nauwlettend de beelden te bekijken en actief met de camera's te werken kunnen opstootjes en dergelijke vermeden worden. Door de extra ogen op het terrein zien politiebeambten meer en kunnen ze sneller tot actie overgaan. Wanneer politiebeambten in de uitkijkruinte duw- en trekwerk zien (zonder dat er reeds slagen gevallen zijn) zullen deze vragen aan de ploegen om zich ter plaatse te begeven. Hierbij stellen we eveneens vast dat interventiepatrouilles, nu meer dan vroeger, in het heetst van de strijd ter plaatse komen. Een andere constatering is dat de interventieploegen beter in staat zijn om de onruststokers en/of belangrijke getuigen uit de massa te plukken. De politiecapaciteit kan zo efficiënter en doelmatiger worden ingezet. Ook laten mensen zich vaak afschrikken door de fysieke politieaanwezigheid in de uitgaansbuurt. Dit zorgt ervoor dat mensen diverse feiten (vechtpartij, wildplassen, enz.) plegen buiten het zicht van de interventieploegen, maar onder het alziend oog van de camera. Door een doortastend optreden van de dispatcher/operator kunnen betrokkenen alsnog onderschept worden.

De camera's worden in alle zones als zeer gebruiksvriendelijk omschreven. Dispatchers/operators kunnen makkelijk de gewenste observatiesystemen selecteren en aansturen. De beelden kunnen eenvoudig worden opgevraagd en bekeken. Omtrent de helderheid van 'live' beelden zijn geen klachten. Personen kunnen ver inzoomen, dit zonder verlies van beeldkwaliteit. Dit verandert echter wanneer politiebeambten een close-up van een opgenomen beeld willen verkrijgen. Deze zijn allesbehalve scherp en zijn in de meeste gevallen onbruikbaar. Personeelsleden van de PZ Oostende vertelden dat de camera's een betere naamaanduiding nodig hebben en dat de indeling van de observatiesystemen vrij chaotisch is ingericht op de display. De politiezones werken met presets. Wanneer de camera's enige tijd niet zijn bediend, zal deze opnieuw de oorspronkelijke en wenselijke locatie filmen. Dit is een zeer goede tool en vergroot de kans om misdrijven te registreren.

De interviews met de politiezones wijzen voorts uit dat door gemeentelijke of stedelijke ingrepen de korpsen niet altijd optimaal gebruik kunnen maken van de camera's. Het plaatsen van sfeerverlichting, lichtreclameborden, hoogstammige bomen, en dergelijke hinderen van tijd tot tijd het camerazicht.

De politie van Knokke-heist kan gebruikmaken van functionele mappen. Met één muisklik kunnen de beelden verkregen worden van de camera's die zich centraliseren rond een welbepaald thema. Naast de functionele map van de juwelierszaken en vluchtwegen, kan het politiekorps beroep doen op de map van het uitgaansgebied.

De korpsleiding van Oostende vraagt de politiepatrouilles om de dispatchers/operatoren systematisch (of toch zoveel mogelijk) op de hoogte te stellen wanneer ze een interventie uitvoeren in de uitgaansbuurt. Normaliter is de meldkamer op de hoogte en zal ze automatisch de vorderingen opvolgen. Indien het voorval door omstandigheden aan de aandacht ontsnapt, dan kan men alsnog attent gemaakt worden op de gebeurtenis door dit extra signaal.

Het is voor leidinggevendend belangrijk om de sterkte van de ploegen te kennen. Al naargelang de bekwaamheid van de dispatcher/operator kan een postoverste of wachtofficier zich permitteren om al dan niet mee te gaan op het terrein. Een vast systeem van werken hieromtrent en de specifieke rol van camera's in dit verhaal zijn tot op heden niet formeel vastgelegd.

Uit de interviewgesprekken blijkt dat de zonale aanrijtijd relatief kort is. Al naargelang de locaties waar de ploegen zich bevinden verschilt de interventietermijn. Als de interventiepatrouilles in het uitgaansgebied circuleren of staan, dan kan er, door een efficiënte camera-aansturing, snel tussengekomen worden. Bevinden de politiepatrouilles zich buiten het uitgaansgebied, dan tikt de interventietijd aan tot enkele minuten. Ondanks deze gunstige vaststelling is in de interviews aan bod gekomen dat er niet altijd voldoende ploegen beschikbaar zijn om snel te interveniëren. Het grote takenpakket van de dispatcher/operator in de PZ Blankenberge/Zuienkerke maakt het soms moeilijk om beelden proactief uit te kijken in drukke nachten en kort op de bal te spelen.

Prioriteitenstelling op drukke uitgaansmomenten is een essentieel gegeven in het camera- en leidinggevend werk. Doordat er op het terrein camera's zijn, maar de politiecapaciteit niet altijd evenredig stijgt met het aantal geziene (of gemelde) incidenten, is het belangrijk de krachten te bundelen maar deze toch beredeneerd in te zetten.

De derde sectie representeert het repressieve luik van het ganse cameragebeuren in de onderzochte zones. Eerst wordt de interne zonale informatiehuishouding behandeld. Daarna komt afsluitend de samenwerking politie-parket aan de beurt.

Via diverse kanalen kunnen politiebeambten korpsbreed beelden verspreiden en bijkomende informatie inwinnen. De politiekorpsen van Damme/Knokke-Heist en Oostende gebruiken aanvraagformulieren om beelden op te slaan (PZ Damme/Knokke-Heist) of te branden (PZ Oostende). Via deze weg kunnen politieambtenaren bruikbare en informatierijke beelden vrijwaren. In verband met dit formulier signaleert de korpsleiding van Oostende dat de vermelding en overmaking van de feedback strikter opgevolgd moet worden door de manschappen. Het cameratoezicht raakt steeds meer en meer ingeburgerd in het Oostendse politiekorps daar het aantal aanvragen om beelden te branden stijgt. Andere communicatiekanalen zijn de briefingmomenten of ander persoonlijk contact. Opvallende gebeurtenissen die door de camera's in het uitgaansgebied zijn waargenomen en die een verdere opvolging behoeven, kunnen

op deze manier aan diverse personeelsleden van de politiezones meegedeeld worden. Telefonisch en via het interne mailsysteem kunnen politiefunctionarissen over de ingewonnen beelden communiceren en meer informatie opvragen. Een ander medium om camerabeelden van meer gewichtige feiten vertrouwelijk te verkondigen is via het dagjournaal (intranet/infonet). Belangrijke mededelingen of vragen die een korpsbrede aandacht vereisen kunnen via dit digitaal platform worden verspreid. In de PZ Damme/Knokke-Heist maakt men van dit hulpmiddel frequent gebruik om te communiceren over beelden, inclusief deze uit de uitgaansbuurt. In de PZ Oostende en Blankenberge/Zuienkerke gebeurt dit minder. Andere kanalen die de politiezones gebruiken zijn de dagelijkse nieuwsbrieven, Garrebrug (AIK Brugge) en Stropke (AIK Gent). Via deze instrumenten kunnen informatie en bijhorende camerabeelden van niet-opgehelderde feiten suprazonaal verkondigd worden. Belangrijk om te vermelden is dat een politiebeampte van de zone Damme/Knokke-Heist in een interviewgesprek aanklaarde dat weinig zachte informatie de eigen zonegrenzen overschrijdt, hetgeen hij ten zeerste betreurt.

De samenwerking tussen de politiezones en het openbaar ministerie verloopt vlot. Er worden geen structurele tekortkomingen gemeld. Integendeel, uit de interviews kan men afleiden dat het parket vragende partij is om beelden te ontvangen en dat politiebeampten grote voorstander zijn om bruikbare opnamen te bezorgen. De beelden worden zodoende overgezet op een digitale drager (CD of DVD) en eventueel neergelegd ter griffie. Zijn er beelden dienstig in een opsporingsonderzoek, dan vinden deze standaard hun weg naar het parket. Een minpunt die de politiebeampten van de PZ Oostende meedelen is dat beelden slechts 24 uur beschikbaar zijn. Opnamen ouder dan een etmaal dienen bij de dienst ICT te worden aangevraagd. Dit is een procedure die onnodig tijdverlies in de hand werkt. De PZ Damme/Knokke-Heist maakt gebruik van vaste tekstfragmenten om het openbaar ministerie op een zo volledig mogelijke wijze te informeren over het aanwezige camerasysteem.

Positief om vast te stellen is dat uit enkele tweegesprekken blijkt dat personen uit de horeca slachtoffers wijzen op de aanwezigheid van camera's in het straatbeeld en meegeven dat deze dienstig kunnen zijn voor diens concrete situatie. Ook werd er vermeld dat mensen nu sneller de stap gaan zetten naar een politie-instantie dan dat het geval was vóór de installatie van de observatiesystemen.

HOOFDSTUK 4: ALGEMEEN BESLUIT & KRITISCHE REFLECTIE

Het laatste hoofdstuk zal de grote lijnen van de masterproef kort recapitulieren. De onderzoeksvragen zullen, steunend op de resultaten van het vorige deel, stuk voor stuk worden uiteengezet. Het algemeen besluit legt de nadruk op het aanreiken van een kritische beschouwing, aangevuld met werkbare voorstellen.

Vooreerst wens ik graag de uniciteit van de politiezones te benadrukken. Niet alle politiekorpsen, uitgaansbuurten en camerasystemen zijn dezelfde. Het wordt bij deze dan ook onderstreept dat de aangeboden kritische uiteenzetting en bijhorende suggesties een benadering op maat vragen.

De morfologie van de uitgaansbuurten van de drie bevraagde politiezones verschilt onderling sterk. De Oostendse en Blankenbergse uitgaanszones zijn gecentraliseerd. Deze van Knokke-Heist daarentegen is sterk gedecentraliseerd. De casinobuurt is in elk van de voornoemde kustplaatsen één van de spilfiguren in het plaatselijke nachtleven.

De uitgaansproblematiek is in elke politiezone grotendeels dezelfde. Overlast (drugs inclusief), vermogens- en geweldsdelicten zijn de misdrijfcategorieën die in het nachtleven door de respondenten worden vastgesteld. Een integrale en geïntegreerde aanpak van de uitgaansproblemen staat dan ook hoog op de politieke agenda. Diverse beleidsmaatregelen hebben er op heden voor gezorgd dat het uitgaansleven grotendeels onder controle is. De vaststelling is dat alle politiezones gebruikmaken van volgend drieluik om het uitgaansleven te reguleren. Ten eerste zijn er Gemeentelijke Administratieve Sancties of gemeentelijke retributies voor diegenen die zich niet houden aan het plaatselijk reglement. Ten tweede kan elke zone een beroep doen op extra politiecapaciteit om de drukke uitgaansmomenten in goede banen te leiden. Ten derde zijn er op de belangrijkste plaatsen in de stad of gemeente camera's voorzien, dit met inbegrip van de uitgaansbuurt. Naast de gelijkenissen wordt er vastgesteld dat elke kustplaats eigen accenten legt al naargelang de lokale wensen en noden. De regelingen die niet in elke bevraagde politiezone terug te vinden zijn, betreffen onder andere de invoering van een muziekstopuur, de aanwezigheid van een glasbol en uitschuifbare toiletten, een schepen Positief Uitgaansbeleid en een raad voor bestuurlijke handhaving. Dit zijn slechts enkele criminaliteits- en overlastreducerende initiatieven die tot doel hebben om een veilig en leefbaar uitgaansgebied te creëren. Het is doorheen dit thesisonderzoek duidelijk geworden dat het cameratoezicht slechts één van de instrumenten is om een aangename uitgaansbuurt tot stand te brengen.

Volgend tekstfragment zal de beleidsmatige component van het cameratoezicht in de uitgaansgebieden onder de loep nemen.

Vooreerst is het belangrijk om de samenwerking tussen de sleutelfiguren van het lokaal veiligheidsbeleid te belichten. De samenwerking in de driehoek bestaand uit de korpschef, de burgemeester en het parket loopt gesmeerd. De politiezones ondervinden een grote autonomie en hebben een voortrekkersrol inzake het cameratoezicht. De bestuurlijke overheid en het openbaar ministerie vervullen een ondersteunende functie die zij dan ook naar behoren uitvoeren. Aanvullend op voorgaande vaststelling is dat er een groot draagvlak is voor het cameragebruik op het openbaar domein. De bestuurlijke overheden, leidinggevende politiebeambten, parketmagistraten alsook de bevraagde sleutelfiguren uit het nachtleven zijn voorstander van camerabewaking en zien de meerwaarde in die dit instrument oplevert voor de openbare veiligheid.

Op heden hebben alle onderzochte politiediensten dome-camera's in hun bezit. De bolvormige observatiesystemen kennen veel mogelijkheden die dan ook een aanzienlijke bijdrage opleveren voor de operationele politiewerking.

Het uitgaansgebied van de kuststad en -gemeenten telt voldoende camera's. De hot spots zijn gecovert. Alle zones gaan hun camera's doelgericht en beredeneerd inplanten in het straatbeeld. De wildgroei van camera's in de openbare ruimte wordt tegengegaan. Kwantiteit levert geen kwaliteit. Het camerabestel moet beheersbaar blijven, een gegeven dat door meerdere politieke respondenten in de interviews werd benadrukt.

De leidinggevende politiebeambten opteren om gerichte uitkijkuren te hanteren. De beelden zijn in alle commissariaten permanent consulteerbaar maar krijgen op de meest kritieke uitgaansmomenten (vakantieperiodes en weekends, dit van 22 uur tot 6 uur) meer aandacht van de dispatchers/operators. Het permanent monitoren is niet wenselijk, noch haalbaar.

Niet elk politiekorps besteedt evenveel aandacht aan het doorlichten van het zonaal cameratoezicht. De politiezone Damme/Knokke-Heist voert systematisch evaluaties uit. De politie van Oostende evalueert niet consequent en het korps van Blankenberge/Zuienkerke doet dit evenwel nooit. Mijns inziens is het belangrijk om het aanwezige camerasysteem en zijn ruimere werking consequent door te lichten. Het implementeren en onderhouden van camera's kost bijzonder veel geld. De exploitatie van het systeem slokt eveneens een aanzienlijk deel van de politiecapaciteit op. Het is dan ook belangrijk om te taxeren hoe dit ganse cameraverhaal in de praktijk werkt en waar er eventueel kan bijgestuurd worden teneinde een optimale aanwending van personeel en materieel te realiseren. Grondig doorgevoerde evaluaties kunnen de bestuurlijke overheid een becijferd en onderbouwd beeld geven van de operationele meerwaarde en praktische beperkingen van dit instrument.

Het thesisonderzoek wijst uit dat niet elke politiezone even zorgvuldig communiceert met of naar de horeca en de ruimere bevolking inzake het cameratoezicht. Ondanks de diverse informatiekkanalen (sociale media en geschreven pers) naar de burger en de verschillende overlegmomenten met de horeca wordt er vastgesteld dat men slechts weinig ruimte creëert om het cameratoezicht te belichten. De horeca wordt niet rechtstreeks betrokken of op de hoogte gesteld over het beheer (werking, procedures, doelstellingen, enz.) van de camerabewaking. Opmerkelijk, want het horecapersoneel komt nochtans frequent in contact met de observatiesystemen in het uitgaansgebied.

Al naargelang de servercapaciteit worden de opnames veertien tot dertig dagen bewaard. De politiebeambten hebben meestal voldoende tijd om de beelden over te plaatsen op een digitale drager en te gebruiken in een gerechtelijk onderzoek of een opsporingsonderzoek.

Uit deze studie blijkt voorts dat niet elke politiezone interne richtlijnen of procedures heeft. Naar mijn mening is dit een (aanzienlijk) hiaat inzake het gebruik en het optimaal beheer van het aanwezige camerasysteem. De PZ Oostende bezit een interne nota. Het politiekorps van Damme/Knokke-Heist kan gebruikmaken van een procedurehandboek. De PZ Blankenberge/Zuienkerke heeft daarentegen geen werkstuk die de gangbare procedures formeel vastlegt.

In elke zone werd benadrukt dat niet elke politiebeambte toegang heeft tot de beelden. Zij die in het kader van hun functie een interne opleiding hebben genoten, zijn gemachtigd om met de camera's te werken en beelden terug op te roepen. Ondanks de gebruiksvriendelijkheid werd door de politionele respondenten aangekaart dat bijkomende informatie- en praktijkmomenten geen overbodige luxe zouden zijn.

Volgende passages behandelen de belangrijkste operationele bevindingen inzake de doeltreffendheid van camerabewaking in uitgaansbuurten volgens het klassieke drieluik.

(1) Preventie. Dit onderzoek peilde naar het afschrikkend effect van cameratoezicht in het uitgaansgebied op de drie hierboven beschreven misdrijfcategorieën. De conclusie met betrekking tot de persoonsdelicten luidt dat camera's geen geweldsmisdrijven in het nachtleven voorkomen. Vanuit een emotionele bevlogenheid, vaak gecombineerd met (excessief) alcohol- en/of druggebruik zijn individuen niet meer in staat om zichzelf te bedwingen. Deze vaststelling geldt zowel voor de plaatselijke bevolking als voor 'de toerist' en zorgt ervoor dat personen elkaar te lijf gaan voor het oog van de camera. Met betrekking tot de andere twee rubrieken, zijnde overlast en vermogensdelicten, zijn de resultaten veel minder eenduidig. Soms heeft cameratoezicht een preventieve werking, soms ook niet. Het is mijns inziens essentieel om volgende drie factoren in rekening te brengen bij de twee voornoemde klassen. (1) De mate van vertrouwdheid met de

omgeving, (2) de mate van drug- en/of alcoholintoxicatie en (3) de criminele motivatie en gedrevenheid van de betrokkenen. Deze geven een indicatie over de kans dat iemand een misdrijf pleegt onder, of in de nabijheid, van een bewakingscamera, geïnstalleerd in het uitgaansgebied. Elke component kan een verschillend gewicht hebben dat varieert naargelang het misdrijf. In het kader van overlast worden wildplassers frequent gespot in de uitkijkruijnte. Een drugdeal of druggebruik daarentegen zijn zaken die slechts sporadisch te zien zijn. Vermogensdelicten zijn misdrijven die politiebeamten bijwijken waarnemen in het politiecommissariaat. Vandalisme wordt meer geobserveerd dan (gauw)diefstallen die zich voornamelijk in de horecazaken voltrekken. Aanvullend is het noodzakelijk om volgende twee zaken te vermelden. Ten eerste heeft de fysieke politieaanwezigheid ter plaatse een groter afschrikkend effect, los van het feit of er al dan niet cameratoezicht is of wordt waargenomen. Een verplaatsingseffect is meer te wijten aan de politiepatrouilles op het terrein en minder aan de aanwezigheid van camera's. Ten tweede, de wettelijke pictogrammen die de camerabewaking in het uitgaansgebied aanduiden worden vaak niet opgemerkt, althans bij de niet-intentionele daders of het horecapersoneel.

(2) Proactie/reactie. Leidinggevende politiefunctionarissen stimuleren en benadrukken het belang van 'live' toezicht en actief cameragebruik tijdens de kritieke uitgaansuren. De interviews wijzen uit dat de dispatchers/operators zich goed bewust zijn van hun takenpakket in de uitkijkruijnte(n). De ploegen inlichten, heldere en informatierijke beelden maken, bijstand sturen, vorderingen meedelen aan de aankomende of aanwezige ploegen zijn slechts een fractie van de taken die de manschappen in de meldkamer voor hun rekening nemen. Een ander positief gegeven is dat de dispatchers/operators reeds enige tijd in dienst zijn. De ervaring die zij doorheen de jaren opgebouwd hebben, kunnen ze benutten bij de informatieverstrekking aan de patrouilles. Er is dan ook tussen de interventieploegen op het terrein en de manschappen in de uitkijkruijnte sprake van een constructieve samenwerking. Beide partijen ondersteunen en doen wederzijds beroep op elkaar. Doordat de uitgaansgebieden zo goed als volledig bedekt zijn met camera's slagen de politiebeamten erin om het traject van verdachten over een aanzienlijke afstand te volgen, de ploegen nauwkeurig aan te sturen en betrokkenen te onderscheppen. De camerasystemen zijn door de bevroagde politionele respondenten in alle zones als zeer gebruiksvriendelijk omschreven. Bij het in 'real time' aansturen van de observatiesystemen kunnen heldere beelden genomen worden. Dit verandert echter wanneer dispatchers/operators een close-up van opgenomen beeld wensen. De beeldkwaliteit is desgevallend ondermaats. Uit de interviews kan eveneens worden afgeleid dat de aanrijtijden relatief kort zijn. Al naargelang de concrete activiteiten van de interventieploegen en de locaties waar deze zich bevinden, is er sprake van een snelle of minder snelle interventietermijn. Op drukke uitgaansnachten gebeurt het wel eens dat de benodigde ploeg(en) niet beschikbaar zijn en dan loopt de interventietijd

natuurlijk op. Wanneer cameraoperatoren of dispatchers een voorval waarnemen, door (a) proactief zelf beelden uit te kijken of (b) door een camera bij een oproep/melding op het incident te plaatsen, zullen ze systematisch de ploegen op het terrein inlichten. Het spreekt dan ook voor zich dat er zo snel mogelijk wordt gehandeld.

(3) Repressie. In “Hoofdstuk 1: literatuur” werd verkondigd dat camerabeelden een grote hoeveelheid informatie met zich meedragen. Het is belangrijk dat er met de verzamelde gegevens iets gebeurt. Vandaar dat deze studie peilde naar de wijze waarop de interne zonale informatiehuishouding vorm krijgt. In de bevraagde politiekorpsen hanteert men diverse communicatiekanalen. Persoonlijk contact, onder andere via briefingmomenten, telefonie en het interne mailsysteem ondersteunen de politiebeambten bij hun taak. Een ander medium waarlangs beelden korpsbreed worden verspreid is via het intranet/infonet. Belangrijke berichten of vragen ter identificatie kunnen via dit digitaal platform zonaal verkondigd worden. Andere informatiekkanalen die de politiezones gebruiken zijn de nieuwsbrieven van het Arrondissementeel Informatiekruispunt (AIK) te Brugge (Garrebrug) en Gent (Stropke). Deze informatie kan dienstig zijn in concrete dossiers, die zo hun weg vinden naar het parket. Wanneer de samenwerking tussen de politiezones en het openbaar ministerie onder de loep wordt genomen kan men concluderen dat deze vlot loopt. Het parket is voorstander om camerabeelden in haar bezit te krijgen en deze in een eventuele verdere gerechtprocedure te gebruiken. De politie is pleitbezorger om beelden te kunnen aanleveren. Het is een cliché maar een beeld zegt soms meer dan duizend woorden. Wanneer de politie bruikbare opnamen ter beschikking heeft, dan zal ze deze stelselmatig overmaken aan de bevoegde dienst.

De volgende paragrafen beschrijven de aanbevelingen. Er wordt een opsplitsing gemaakt tussen (1) suprazonale en (2) zonale suggesties.

(1) Suprazonale voorstellen. De korpsleidingen en andere leidinggevende beambten van de drie politiezones hebben een grote verantwoordelijkheid in het welslagen van een cameraproject. Zij dienen het camerabestel blijvend (uit) te dragen en het correct en actief gebruik te stimuleren bij de manschappen. De nodige aandacht dient dan ook te gaan naar een permanente opleiding en training. Hierbij is het essentieel om zowel de ‘gespecialiseerde’ politiebeambten als de operationele personeelsleden de nodige kennis, vaardigheden en attitudes bij te brengen inzake het zonaal cameratoezicht. Een opleiding op maat, al naargelang de functie, dringt zich op om het camerabestel op korte en lange termijn optimaal te hanteren.

Naast een blijvende inzet in de interne (horizontale en verticale) informatiestroom, dient er mijns inziens veel meer kennis de eigen korpsgrenzen te overstijgen (cfr. intelligence-led policing). Hiermee doel ik op de zachte informatie verkregen uit de camerabeelden. De onvolledige maar

niet onbelangrijke kennis, ingewonnen op lokaal niveau, moet suprazonaal meer ingang vinden. Door de input in de hiervoor bestemde nationale databank te vergroten kan waardevolle informatie alsnog andere zones van dienst zijn.

Graag wens ik eveneens het primordiaal belang te beklemtonen van 'partnership'. Hieronder zal blijken dat een onafgebroken investering van de politie instanties in de externe relaties, noodzakelijk is voor het welslagen van een cameraproject. De vier betrokken partijen zijn: (1) private organisaties, (2) plaatselijke horeca, (3) gemeentelijke actoren en (4) andere politiediensten.

Ten eerste dienen de zones een goede verstandhouding op poten te zetten en/of te onderhouden met de private ondernemingen die instaan voor de installatie, het nazicht, het onderhoud en de herstelling van de cameranetwerken. Politiezones kunnen via deze weg ook een beroep doen op verplaatsbare observatiesystemen. Ten tweede is het essentieel dat de lokale politie een goede band onderhoudt met de plaatselijke horeca (cfr. community policing). Zij zijn de spilfiguren in het nachtleven en staan van alle uitgaansgerelateerde actoren (letterlijk en figuurlijk) het dichtst bij hun cliënteel. Uitbaters, portiers, zaal- en barpersoneel hebben een grote informatieverstrekende rol, zowel naar de uitgaansbezoeker toe als naar de politie. Naar mijn mening kan de horeca het klassieke drieluik (preventie, proactie/reactie en repressie) van het cameratoezicht een aanzienlijke boost geven. Vooreerst wijst dit onderzoek uit dat sommige personeelsleden werkzaam in het nachtleven bij problemen frequent verwijzen naar de aanwezigheid van bewakingscamera's. Op deze manier trachten ze de onruststokers tot kalmte aan te manen (preventie). Vervolgens is uit enkele interviews gebleken dat wanneer er zich in de horecazaak moeilijkheden voordoen, de uitbaters/portiers/zaalpersoneel de onruststokers zo snel mogelijk uit het etablissement zetten. Door kort op de bal te spelen trachten ze de imagoschade en het financieel verlies tot een minimum te beperken. Een snelle kennisgeving aan de politie kan enerzijds een onmiddellijke, gerichte camera-inzet voortbrengen en anderzijds een vlugge politiereactie op het terrein waarborgen (proactie/reactie). Ten slotte wijzen de onderzoeksdata uit dat sleutelfiguren werkzaam in de horeca de klant regelmatig attent maken op de aanwezigheid van camera's wanneer een misdrijf zich voltrokken heeft op het openbaar domein. In een aantal gevallen gaan personen die normaal geen aangifte zouden doen van het delict dit alsnog volbrengen, op aanraden van betrokkenen (repressie). Voornoemde drie punten bewijzen dat de personeelsleden uit de nachtclubs en cafés een waardevolle schakel (kunnen) zijn tussen enerzijds hun cliënteel en anderzijds de lokale politie. Het is dan ook nodig dat de politie permanent investeert in een opbouwende relatie met de horeca en het cameratoezicht een plaats geeft binnen dit verhaal. Een goede samenwerking vereist een open en transparante dialoog (dit natuurlijk binnen de wettelijke mogelijkheden van wat kan gezegd worden). Aanvullend op voorgaand

voorstel blijkt uit de interviews dat de kennis betreffende het cameratoezicht van de meeste sleutelfiguren uit het plaatselijke nachtleven redelijk beperkt of zelfs incorrect is. Het is mijns inziens dan ook essentieel om meer gedragenheid te scheppen door informatie van het camerabestel aan te leveren. Het spreekwoord “onbekend is onbemind” kan door een constructief dialoog omgebogen worden. De politiezones van Damme/Knokke-Heist en Oostende hebben diverse overlegmomenten met de plaatselijke horeca en kunnen voor dit initiatief dan ook de nodige ruimte scheppen. De politiezone van Blankenberge/Zuienkerke heeft op heden geen systematisch geplande bijeenkomsten. Een of meerdere bijeenkomsten, dit onder andere over het aanwezige camerasysteem kan de gedragenheid, kennis en relatie politie-horeca naar een hoger niveau tillen. Ten derde moeten de drie politiezones een nauwe coöperatie installeren of behouden met enkele gemeentelijke actoren. De groendienst (snoeien van bomen e.d.) en het stads- of gemeentebestuur (vermijden van storende verlichting e.d.) kunnen het camerasysteem optimaal laten functioneren. De preventiedienst kan in het kader van het preventief vermogen van cameratoezicht de aanwezigheid van het netwerk via diverse initiatieven promoten in de uitgaansgebieden. Ten vierde is het belangrijk voor de politiediensten om suprazonaal beter samen te werken. Een groot aantal Belgische politiezones hebben een eigen camerabestel. Het is bijgevolg noodzakelijk dat systeemspecifieke kennis en ervaring de eigen zonegrenzen overstijgen. Het aanmoedigen van overleg tussen de diverse politieke instanties op vlak van cameratoezicht is dan ook ten sterkste aan te raden. Enkele acties die een betere coöperatie teweeg kunnen brengen zijn het drukken van de kostprijs door bewakingscamera's aan te kopen in groep, gemeenschappelijke opleidingen te voorzien en het geven van impulsen tot het harmoniseren van de evaluatieprocedure. Zowel regionaal, provinciaal, nationaal maar ook internationaal kan veel van elkaar geleerd worden. Naar mijn bescheiden mening kan de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) in dit verhaal een voortrekkersrol opnemen. De Brusselse en Waalse tegenhangers, respectievelijk 'Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale' of 'Vereniging van de Stad en de Gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest' en de 'Union des Villes et Communes de Wallonie' nemen het eigen grondgebied voor hun rekening. Naast het aanmoedigen van de territoriale politiezone kruisbestuiving, kan de opgebouwde knowhow gecentraliseerd en (inter)nationaal verspreid worden via het overkoepelend orgaan 'Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten' of het 'Union des Villes et Communes Belges'. Deze werkwijze opent deuren om cameratoezicht op een meer structurele en gestructureerde manier zowel top-down (via studiedagen e.d.) als bottom-up (via werkgroepen e.d.) te bespreken. Verder is het belangrijk om mee te geven dat het op dit ogenblik niet opportuun is om camera's bij te zetten in de onderzochte uitgaansbuurten daar de cruciale hot spots onder cameratoezicht staan. Mijns inziens is het vooral belangrijk om te investeren in kwalitatief betere

camera's (met mogelijkheden tot gezichtsherkenning, geluidsregistratie, uitschakelen van storende lichteffecten, gericht inzoomen op opgenomen beeld, enz.). Door te steunen op (inter)nationale kennis en expertise kan de operationele meerwaarde van de technologische innovaties voor de politiepraktijk nagegaan worden. Op deze manier kan de korpsleiding een gestaafde en overtuigende beslissing nemen om al dan niet te opteren voor andere, meer functionele camerasystemen. Ook is het essentieel om het tijdsverlies tussen het opvragen van (eventueel) bruikbare beelden en het verkrijgen van de opnamen (dit via de dienst ICT of andere personen) tot een strikt minimum te beperken.

(2) Zonale voorstellen. De *PZ Damme/Knokke-Heist* is nationaal voorloper (uiteenzettingen, procedurehandboek, enz.) inzake het cameratoezicht in de openbare ruimte. Ondanks deze gunstige uitgangspositie wijst deze studie uit dat de zone op een tweetal vlakken nog vooruitgang kan boeken. Ten eerste is het waardevol dat, indien mogelijk, er een meer eenduidige registratie komt van de geobserveerde feiten in de uitkijkruimten. Op deze manier kan de input voor de evaluaties geoptimaliseerd worden. Ook is het aanbevelenswaardig om het takenpakket van de personen in het onthaal, de dispatching en het coördinatiecentrum schriftelijk vast te leggen. Op deze manier zijn politiebeamten nog beter in staat om op elkaar in te spelen op de drukke uitgaansmomenten.

Het camerabestel van de *PZ Blankenberge/Zuienkerke* kan op diverse vlakken beter geëxploiteerd worden. Het installeren van een beperkt cameranetwerk is een bewuste (en begrijpelijke) keuze. Het uitgaansgebied is zo goed als volledig gecoverd. Toch lijkt het mij aangewezen om een interne nota (naar analogie van de *PZ Oostende*) of een procedurehandboek (naar analogie van de *PZ Damme/Knokke-Heist*) op te maken. Het documenteren en formaliseren van het camerabeheer (oplijsting concreet takenpakket van de diverse actoren, gebruiksprocedures, privacywaarborgen, enz.) en deze korpsbreed beschikbaar stellen kan de (nieuwe) gebruikers ondersteunen in hun opdracht. Een ander voorstel is om de observaties in de meldkamer consequent in te voeren in het intern computersysteem. Zo kunnen statistische gegevens de operationele werking van het cameranetwerk inzichtelijk maken en kan men bijsturen waar nodig. Verder is het aan te raden om nog meer proactief de beelden uit te kijken. De zone heeft in de nachtelijke uren één persoon in de meldkamer die hier een groot takenpakket dient te vervullen. Een extra man/vrouw (voor enkele uren) inschakelen in de dispatching op de te verwachten kritieke uitgaansmomenten kan zo ruimte creëren om meer actief de beelden uit te kijken en gericht de camera's aan te sturen. Tot slot, aanvullend op het reeds beschreven 'partnership', lijkt het aangewezen om een gestructureerd overleg op te zetten met de uitbaters en/of andere sleutelfiguren uit het Blankenbergse nachtleven. De *PZ Oostende* kan beter gebruikmaken van het aanwezige camerabestel door functionele mappen te hanteren. Het huidige cameranetwerk in Oostende telt een veertigtal stuks. Om dit

aantal optimaal aan te wenden is het nodig om de diverse zones (winkel- en wandelstraten, uitgaansgebied en belangrijkste invalswegen) in de stad te structureren zodat politiebeambten deze snel en efficiënt kunnen oproepen. Een ander voorstel is om het gebruik van de commandoroom te intensifiëren. Deze ruimte kan beelden projecteren en camera's aansturen. Het lijkt mij dan ook aangewezen om op de meest kritieke uitgaansmomenten meer beroep te doen op dit lokaal en zo het aantal manschappen in de (kleine) meldkamer te reduceren. Een ander verbeterpunt is dat politiebeambten die de controlekamer bemannen systematisch melding moeten maken van openbare ordeverstoringen in het incidentenregister. Het is wenselijk om die voorvallen die gezien zijn aan de hand van de camera's accuraat te vermelden. Op die manier kunnen betrouwbare interne statistieken worden verkregen. Ondanks dat politiefunctionarissen op heden meer beroep doen op de camerabeelden, dienen betrokkenen nog meer reflexmatig na te gaan of er bruikbare beelden zijn. Onder het motto "You never know..." kan zo informatierijk bewijsmateriaal gevrijwaard worden en dienst doen in de verdere strafrechtsketen. Dit voorstel is toepasbaar op allerlei interne diensten (interventie, wijkwerking en recherche). Afsluitend wordt meegedeeld dat politiebeambten de feedbackstrook van het aanvraagformulier om beelden te branden meer nauwgezet moeten invullen en op regelmatige tijdstippen moeten inleveren.

De belangrijkste beperking van het gevoerde thesisonderzoek is dat het kwalitatief materiaal enkel bij de sleutelfiguren uit het nachtleven en bij politieke actoren is ingewonnen. In het kader van het preventief rendement van cameratoezicht zou het desgevallend interessant zijn om bij (delinquente) uitgaansbezoekers te polsen naar het afschrikkend effect van de observatiesystemen bij criminaliteit en overlast. Een andere voorstel voor toekomstig onderzoek is om na te gaan hoe het gedrag van politiebeambten (van bijvoorbeeld de interventiedienst) wordt beïnvloed door het cameratoezicht in de openbare ruimte en welke sancties de politieke instanties nemen tegen eventueel geobserveerde wanpraktijken. Een vaststelling uit dit onderzoek is dat (niet-doelbewuste criminele) uitgaansbezoekers en andere sleutelfiguren uit het nachtleven zelden de wettelijke pictogrammen zien of weten hangen op het openbaar domein. Een interessante, maar voor een masterproef minder relevante onderzoekspiste is om (experimenteel) na te gaan of dezelfde, maar grotere aankondigingen een groter preventief rendement opleveren.

BIBLIOGRAFIE

Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust. (2014). Opgeroepen op 5 mei, 2014, van Kustveiligheid: <http://www.kustveiligheid.be/>

Albertson, K., & Fox, C. (2012). *Crime and Economics. An introduction*. New York: Routledge.

Algemene Directie Veiligheid en Preventie. (2011). *Gids camerabewaking. Hoe een systeem van camerabewaking in openbare ruimtes installeren?* . Brussel: Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken.

Algemene Directie Veiligheid en Preventie. (2011). Nationale en internationale goede praktijken. *Procedurehandboek: Knokke-Heist* . Brussel: FOD Binnenlandse Zaken.

American Anthropological Association. (2012). *Statement on Ethics: Principles of Professional Responsibility*. Arlington: VA: American Anthropological Association.

Armitage, R. (2002). To CCTV or not to CCTV? A review of current research into the effectiveness of CCTV systems in reducing crime. *Nacro. Crime and Social Policy Section* , 1-8.

Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Baarda, D., De Goede, M., & Van Der Meer-Middelburg, A. (2007). *Basisboek interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Baas, J., & Cozijn, C. (1996). *Toezicht met camera's: toepassing, effectiviteit en juridische aspecten*. Den Haag: Ministerie van Justitie. Wetenschappelijk Onderzoek- en documentatiecentrum (WODC).

Bachman, R., & Schutt, R. (2003). *The Practice of Research in Criminology and Criminal Justice*. Thousand Oaks: Sage.

Barr, R., & Pease, K. (1990). Crime Placement, Displacement and Deflection. In N. Morris, & M. Tonry, *Crime and Justice: A Review of Research* (pp. 277-318). Chicago: University of Chicago Press.

Berkmoes, H., & De Raedt, E. (2012). De reguliere politie. In F. Goossens, *Dragers van de politiefunctie. Een dwarsdoorsnede van de reguliere politie, de Veiligheid van de Staat, de bijzondere inspectiediensten en de private politie.* (pp. 25-45). Mechelen: Kluwer.

Brantingham, P., & Faust, F. (2010). A conceptual Model of Crime Prevention (1976). In M. Andresen, P. Brantingham, & B. Kinney, *Classics in Environmental Criminology*. Boca Raton: CRC Press.

Brolet, C. (2009). *Jong geweld. Een onderzoek naar de omstandigheden en drijfveren van geweldfeiten bij minderjarigen.* Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Bruggeman, W., Devroe, E., & Easton, M. (2010). *Evaluatie van 10 jaar politiehervorming. Terugblikken naar het verleden en vooruitkijken naar de toekomst.* Antwerpen: Maklu.

Bullock, K. (2013). Community, intelligence-led policing and crime control. *Policing and Society*, 125-144.

Cambré, B., & Waeye, H. (2010). Kwalitatief onderzoek en dataverzameling door open interviews. In J. Billiet, & H. Waeye, *Een samenleving onderzocht. Methoden van sociaal-wetenschappelijk onderzoek* (pp. 315-342). Antwerpen: De Boeck nv.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. (2011). *Afwegingskader cameratoezicht.* Utrecht: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. (2008). *Privacy: een vademecum voor de onderzoeker.* Brussel: Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Cornish, D., & Clarke, R. (2011). Understanding crime displacement: an application of rational choice theory. In M. Natarajan, *Crime Opportunity Theories. Routine Activity, Rational Choice and their Variants.* Farnham: Ashgate Publishing Limited.

De Ruyver, B. (2009). De basisfunctionaliteiten van de lokale politie doorgelicht. In I. Verwee, E. Hendrickx, & F. Vlek, *Wat doet de politie?* (p. 306). Antwerpen: Maklu.

De Ruyver, B. (2009). *Voor een veilig en leefbaar Oostende. Een onderzoek naar de dreigingen, uitdagingen en kansen*. Gent: Institute for International Research on Criminal Policy (Universiteit Gent).

De Schepper, T. (2010). *Cameratoezicht in Vlaanderen: een stand van zaken*. Brussel: Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzm.

De Schepper, T. (2013). *Praktijkids cameratoezicht*. Brussel: Politeia.

De Schepper, T. (2012). *Stappenplan invoering cameratoezicht. De wettelijke verplichtingen in vogelvlucht*. Brussel: Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw.

De Schepper, T. (2009). *Wijzigingen Camerawetgeving 2009. Overzicht voornaamste wijzigingen*. Brussel: Vlaamse Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw.

Decorte, T. (2013). *Methoden van onderzoek: ontwerp en dataverzameling. Een handleiding*. Gent: Academia Press.

Desmidt, G. (2009). *Lokale Politie Damme/Knokke-Heist*. Knokke-Heist.

Economic & Social Research Council. (2010). *Framework for Research Ethics*. Swindon: Economic and Social Research Council.

Federale politie. (2014). *Basisconcepten van een "excellente politiezorg"*. Opgeroepen op 12 maart, 2014, van Politie. Site van de Belgische federale politie : http://www.polfed-fedpol.be/org/org_polexcel_nl.php

Federale politie. (2013). *Het basisbegrip 'gemeenschapsgerichte politiezorg' (GGPZ)*. Opgeroepen op 12 maart, 2014, van Politie: http://www.jobpol.be/home/politie_politiezorg_pijlers/

Felson, M., & Cohen, L. (2011). *Human Ecology and Crime: A Routine Activity Approach*. In M. Natarajan, *Crime Opportunity Theories. Routine Activity, Rational Choice and their Variants*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Fijnaut, C. (1999). Tien jaar (discussie over de) reorganisatie van het politiewezen. In C. Fijnaut, B. De Ruyver, & F. Goossens, *De reorganisatie van het politiewezen* (pp. 13-41). Leuven: Universitaire Pers Leuven.

Fijnaut, C., & Goossens, F. (1998). *Het Belgische politiewezen. Wetgeving, beleid, literatuur*. Antwerpen: Kluwer.

Fijnaut, C., Spapens, A., Hoogeveen, C., & Pardoel, C. (2001). *Uitgaan en ingesloten. Oorzaken van uitgaansgeweld in de politieregio Brabant Zuid-Oost*. Tilburg: IVA Tilburg .

Fischer, T., & Julsing, M. (2007). *Onderzoek doen! Kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Houten: Wolters-Noordhoff.

Flight, S. (2003). Effecten van cameratoezicht. *Tijdschrift over samenleving en Criminaliteitspreventie* , 13-16.

Flight, S., & Hulshof, P. (2006). Cameratoezicht moet volwassen worden. *Rooilijn* , 276-281.

Flight, S., & Rovers, B. (2012). *De verspilde moeite van evidence based cameratoezicht*. Amsterdam: DSP-groep.

Frühling, J., Bogaert, M., Hasquin, H., Schamp, N., Hottois, G., Van Doninck, B., et al. (2009). *Ethische code van het wetenschappelijk onderzoek in België*. Brussel: Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten.

Gill, M., & Spriggs, A. (2005). *Assessing the impact of CCTV*. Leicester: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

Gilling, D. (2007). *Crime Reduction and Community Safety*. Cullompton : Willan Publishing .

Goold, B. J. (2004). *CCTV and policing. Public Area Surveillance and Police Practices in Britain*. Oxford: Oxford University Press.

Goossens, F. (2012). De politiefunctie: bindmiddel tussen verschillende veiligheidsactoren. In F. Goossens, *Een dwarsdoorsnede van de reguliere politie, de Veiligheid van de Staat, de bijzondere inspectiediensten en de private politie* (pp. 9-21). Mechelen: Kluwer.

Graham, K., & Homel, R. (2008). *Raising the bar. Preventing aggression in and around bars, pubs and clubs*. Cullompton (Devon): Willan Publishing.

Graham, K., & Homel, R. (2008). *Raising the bar. Preventing aggression in and around bars, pubs and clubs*. Cullompton: Willan Publishing .

Graham, K., Bernards, S., Wells, S., & Osgood, W. (2006). Bad nights or bad bars? Multilevel analysis of environmental predictors of aggression in late-night large-capacity bars and clubs. *Addiction* , 1569-1580.

Graham, S. (2002). CCTV: The Stealthy Emergence of a Fifth Utility? *Interface* , 237-241.

Jones, S. (2004). Depth Interviewing. In C. Seale, *Social Research Methods. A Reader*. London: Routledge.

Keats, D. (2000). *Interviewing. A practical guide for students and professionals*. Buckingham: Open University Press.

Knibbe, A. R. (2001). *Roes, retoriek en ratio. Een sociaal epidemiologische standpuntbepaling ten aanzien van alcohol- en druggebruik*. Maastricht: Universiteit Maastricht.

Lemmers, L. (2005). Alcohol en uitgaansgeweld. *Maandblad Geestelijke Volksgezondheid* , 395-410.

Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke. (2014). *Organigram*. Opgeroepen op 26 februari, 2014, van Politie Blankenberge/Zuienkerke: <http://www.lokalepolitie.be/5445/het-korps/organigram.html>

Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke. (2009). *Zonaal veiligheidsplan 2009-2012*. Blankenberge: Politiezone Blankenberge/Zuienkerke.

Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke. (2009). *Zonaal veiligheidsplan 2009-2012*. Blankenberge: PZ Blankenberge/Zuienkerke.

Lokale Politie Blankenberge/Zuienkerke. (2014). *Zonaal veiligheidsplan 2014-2017*. Blankenberge: PZ Blankenberge/Zuienkerke.

Lokale Politie Damme/Knokke-Heist. (2009). *Zonaal veiligheidsplan 2009 - 2012*. Knokke-Heist: Politiezone Damme/Knokke-Heist.

Lokale Politie Damme/Knokke-Heist. (2009). *Zonaal veiligheidsplan 2009-2012*. Knokke-Heist: Politiezone Damme/Knokke-Heist.

Lokale Politie Oostende. (2010, juli 12). Gebruiksprocedure. Cameradoelstellingen. *Dienstorder 030/2010. Procedure cameratoezicht*. Oostende: Politiezone Oostende.

Lokale Politie Oostende. (2009). *Zonaal veiligheidsplan 2009-2012*. Oostende: Politiezone Oostende.

Maesschalck, J. (2010). Methodologische kwaliteit in het kwalitatief criminologisch onderzoek. In T. Decorte, & D. Zaitch, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 119-145). Leuven: Acco.

Mc Laughlin, E., & Muncie, J. (2006). *The sage dictionary of criminology*. Thousand Oaks (Calif.): Sage.

Meijer, B. (2000). *Cameratoezicht in het publieke domein in EU-landen*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).

Mortelé, J., Vermeersch, H., De Pauw, E., Hardyns, W., & Deprins, F. (2013). *Cameratoezicht in openbare ruimtes. Ook wie weg is, is gezien?* Antwerpen: Maklu.

Mortelmans, D. (2009). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.

NMI. (2013, oktober 25). Bewakingscamera's zijn nuttig voor politiekorps. *Het Nieuwblad*, p. 30.

Noaks, L., & Wincup, E. (2004). *Criminological Research. Understanding Qualitative Methods*. London: Sage Publications.

Noppe, K., Vande Walle, G., & Easton, M. (2011). Cameratoezicht binnen het lokale veiligheidsbeleid. Doelstellingen, effecten, succesfactoren en evaluatie in twee Vlaamse steden. In *Handboek Politiediensten*.

Norris, C., & Armstrong, G. (1999). *The Maximum Surveillance Society. The Rise of CCTV*. Oxford: Berg.

Norris, C., & Mc Cahill, M. (2006). CCTV: Beyond Penal Modernism? *The British Journal of Criminology*, 97-118.

O'Gorman, A., & Vander Laenen, F. (2010). Ethische aspecten van het kwalitatief onderzoek. In T. Decorte, & D. Zaitch, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 531-557). Leuven: Acco.

Pauwels, L. (2012). *Op zoek naar de oorzaken van criminaliteit. Een inleiding in de etiologische criminologie*. Gent: Academia Press.

Portaal Lokale Politie. (2008, september 2). *Organisatie*. Opgeroepen op 18 februari, 2014, van Politie: <http://www.lokalepolitie.be/portal/nl/organisatie.html>

Repetto, T. (1976). Crime Prevention and the Displacement Phenomenon. *Crime and Delinquency*, 166-177.

Schouwstra, F. (2007). *Beter in beeld. De ins en outs van cameratoezicht*. Den Haag: Elsevier Overheid.

Schouwstra, F. (2007). *Beter in beeld. De ins en outs van cameratoezicht*. Den Haag: Elsevier Overheid.

Schreijenberg, A., Homburg, J., & Dekkers, S. (2012). *Daders over cameratoezicht*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.

Schreijenberg, A., Homburg, J., Dekkers, S., & van Schijndel, A. (2012). *Daders over cameratoezicht*. Apeldoorn: Politie & Wetenschap.

Smith, G. (2004). Behind the screens: Examining Constructions of Deviance and Informal Practices among CCTV Control Room Operators in the UK. *Surveillance & Society* , 376-395.

Van Aalst, I., & Schwanen, T. (2009). Omstreden nachten. Angstgevoelens van jongeren in de uitgaansgebieden van Arnhem en Apeldoorn. In H. Boutellier, N. Boonstra, & M. Ham, *Omstreden ruimte. Over de organisatie van spontaniteit en veiligheid* (pp. 157-175). Amsterdam: Van Genneep.

Van Den Herrewegen, E. (2011). *Help! De burgers voelen zich onveilig. Constructies en bronnen van veiligheidsbeleving bij burgers*. Cahier Politiestudies 19.

Van Erpecum, I. (2005). *Van afzijdigheid naar betrokkenheid. Preventieve strategieën tegen geweld*. Den Haag: Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Van Gemert, F. (2010). Kwalitatieve databronnen in de criminologie. In T. Decorte, & D. Zaitch, *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 147-171). Leuven: Acco.

Van Hasselt, N., van Bunningen, N., & Bovens, R. (2011). Alcohol en agressie: een complexe relatie. In WODC, *Justitiële verkenningen. Het uitgaansleven* (pp. 65-81). Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Van Hest, M. (2009). *Uitgaansgeweld. Lokaal beeld en aanpak*. Utrecht : Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid.

Van Leiden, I., & Ferwerda, H. (2002). *Cameratoezicht, goed bekeken?* . Arnhem: Politie & Wetenschap.

Van Liempt, I., & van Aalst, I. (2012). Urban Surveillance and the Struggle between Safe and Exciting Nightlife Districts. *Surveillance & Society* , 280-292.

Van Schijndel, A., Schreijenberg, A., & Homburg, G. (2010). *Evaluatie cameratoezicht gemeente Rotterdam*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

Vandierendonck, P. (2014). *Camerabewaking Knokke-Heist. Politiezone Damme/Knokke-Heist*.

Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger beroepsonderwijs*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Waples, S., Gill, M., & Fisher, P. (2009). Does CCTV displace crime? *Criminology and Criminal Justice* , 207-224.

Welsh, B., & Farrington, D. (2003). Effects of Closed-Circuit Television on Crime. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* , 110-135.

Welsh, B., & Farrington, D. (2009). *Making Public Places Safer. Surveillance and Crime Prevention*. Oxford: Oxford University Press.

Zurawski, N. (2006). *Culture, Control, Weltbild. Study: CCTV in Hamburg. Spatial Perception and attitudes towards camera surveillance*. Hamburg: Institute for Criminological Social Research, University of Hamburg.

BIJLAGEN

Bijlage 1: topiclijsten

A. Bestuurlijke overheid

1. Nachtleven stad/gemeente (situering uitgaansgebied + probleemzones)
2. Problemen in uitgaanszone
3. Maatregelen voor veilige(re) uitgaanszone (uitgaansbeleid)
4. Inbedding cameratoezicht in lokaal integraal veiligheidsbeleid
5. Totstandkoming cameraproject. Politieke voorgeschiedenis
6. Samenwerking...
  - ... met PZ
  - ... binnen de driehoek: korpschef – burgemeester – parket
7. Zonale veiligheidsraad en zonaal veiligheidsplan. Aandeel cameratoezicht/uitgaansproblemen
8. Betrokkenheid bij strategische en operationele uitbouw van cameraproject
9. Tevredenheid omtrent exploitatie van camerabestel
10. Bevindingen omtrent criminaliteitsreducerend vermogen
  - uitgaansbeleid (in abstracto)
  - cameratoezicht (in concreto) (subjectieve en objectieve veiligheid)
11. Wensen/verzuchtingen van burger t.a.v. cameratoezicht
12. Verdere inbreng van burgemeester in zonaal cameratoezicht
13. Groeimarge/verbeterpunten betreffende het cameratoezicht

B. Politie

- **Uitgaansproblemen**
  - Hot spots: situering uitgaansgebied + probleemzones
  - Hot crimes
  - Profiel uitgaansbezoeker
- **Beleidsmatig**
  - Beleidsmaatregelen (politie/stad) voor een veiliger(er) uitgaansmilieu
  - Inbedding cameratoezicht in ruimer veiligheidsbeleid
  - Samenwerking...
    - ... met “verantwoordelijke voor de verwerking”
    - ... in driehoek: korpschef – burgemeester – parketZonale veiligheidsraad en zonaal veiligheidsplan voldoende aandacht voor cameratoezicht en/of uitgaansproblemen
  - Succesfactoren cameratoezicht
    - Locatie en bereik camera’s
    - Doelmatigheid
    - ‘Live’ uitkijken van videobeelden
    - Communicatie en participatie
    - Evaluatie
    - Realistische kostenraming
    - Opnames bewaren
- **Operationeel**
  - Soort camerasystemen (VOS, intelligente camerasystemen, vaste camera’s of domes)?
  - Camera’s in uitgaansbuurt
  - Tevredenheid camera’s
  - Doelstellingen
    - *Preventie*
      - Objectieve veiligheid. Minder delicten? Afschrikking?
Verplaatsingseffecten?
      - Subjectieve veiligheid. (On)veiliger voelen?
    - *Proactie*
      - Proactief/reactief
      - Snelle(re) interventies

- o Samenwerking cameraoperator en interventieploegen
    - In het aanrijden: communicatie
    - Tijdens de interventie: organisatie toezicht en begeleiding
  - o Opleiding en training van manschappen in controlekamer
  - o Interne richtlijnen/procedures. Korpsbrede gedragenheid?
- *Repressie*
  - o Interne zonale informatiehuishouding
  - o Samenwerking politie – parket
- **Algemeen:** politioneel cameratoezicht = bruikbaar instrument?
- **Groeimarge/verbeterpunten betreffende het politionele cameratoezicht**
- **Bruikbaar materiaal ter beschikking?**
  - o Cijfergegevens
  - o Interne documenten
- **Coördinaten** politiebeambten

C. Sleutelfiguren uitgaansleven

- **Achtergrond sleutelfiguren**
  - Functie
  - Werkervaring
- **Uitgaansproblemen**
  - Hot spots: situering uitgaansgebied + probleemzones
  - Hot crimes
  - Profiel uitgaansbezoeker
- **Politioneel cameratoezicht:**
  - Locatie camerasystemen
  - Datum ingebruikname
  - Evolutie in gedrag van personen
- **Beleid :**
  - Uitgaansbeleid: beleidsmaatregelen (politie/stad) voor een veilig(er) uitgaansmilieu
  - Camerabeleid
    - Locatie en bereik camera's
    - Communicatie en participatie
- **Operationeel :** doelstellingen cameratoezicht
  - *Preventie*
    - Wettelijke pictogrammen
    - Objectieve veiligheid. Minder delicten? Afschrikking?
Verplaatsingseffecten?
    - Subjectieve veiligheid. (On)veiliger voelen
  - *Proactie*
    - Snelle(re) politie-interventie
    - Inschatting politie van de ernst van het delict (aantal optredende politiebeambten)
  - *Repressie*
    - Verder gebruik camerabeelden
    - Bevindingen
- **Algemeen:** politioneel cameratoezicht = bruikbaar instrument?
- **Groeimarge/verbeterpunten betreffende het politionele cameratoezicht**

Bijlage 2: situering uitgaanszone + locatie camera's

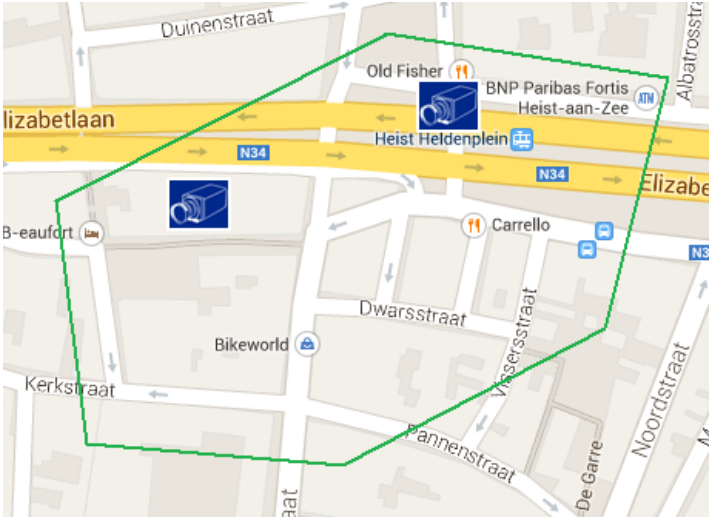
A. Knokke-Heist

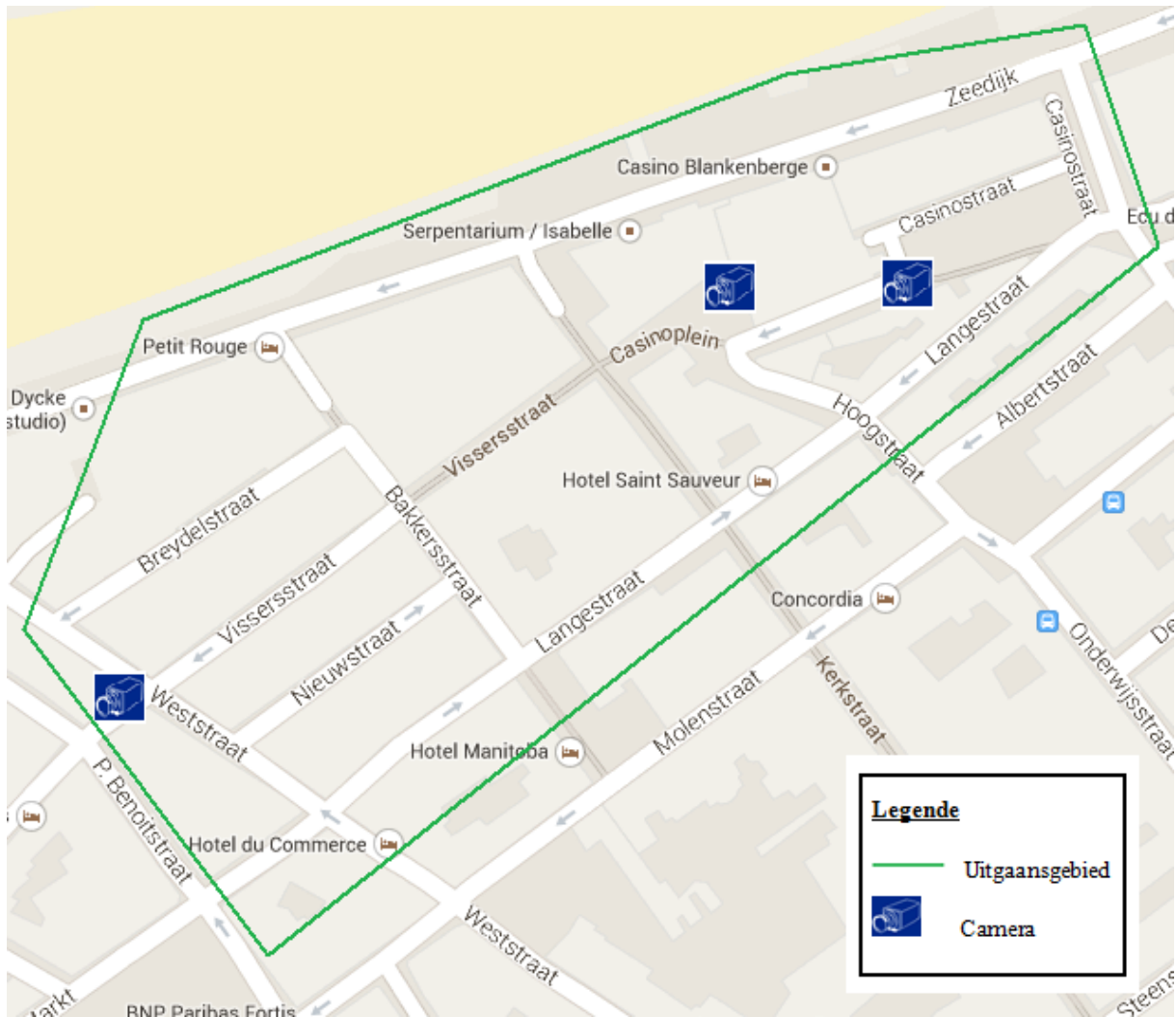
Legende

- Uitgaansgebied
- 📷 Camera

Heist

B. Blankenberge

C. Oostende

